



Turancılar ve İrkçılar bundan evvelki duruşmalarından birinde

Turancıların duruşması

Mareşal Fevzi Çakmak, M.Ş. Esendal, Hamdullah Suphi ve Lûtfi Kırdar'ın şahit olarak dinlenmeleri isteniyor

Sanıklardan Dr. Fethi Tevetoğlu hakkındaki dava matbuat suçlarının affı kanununa göre sükut etti

Kütüphanesi Arşivi
No 056-84/1

Turancılık ve ırkçılık suçlarının davası dün Harbiyedeki 2 No. 1 Sıkıyönetim mahkemesinde yeniden görülmeğe başlanmıştır.

Bilindiği üzere, 9 Mayıs 1944 de tevkif edilen ve ırkçı - turancı diye anılan 28 Türkü hakkında 1 No. 1 Sıkıyönetim mahkemesi hükümeti devirmek istemek, hükümeti tahkir, propaganda, nümayiş gibi suçlardan bir çoklarını 2 yıldan 10 yıla kadar varan ağır hapis cezalarına mahkûm etmişti. Askeri Yargıtay Ceza dairesi, 25 Ekim 1945 tarihli kararile bu hükmü kökünden bozmuş, mahkemeyi değiştirek davayı 2 No. 1 Sıkıyönetim

mahkemesine havale etmiş ve bir buçuk yıldır mevkuf bulunan sanıkları telgrafla tahliye ettirmişti. Bu karara başsavcı iki defa itiraz etmişse de, Askeri Yargıtay genel kurulu itirazları reddetmiş ve bozma hükmü kesinleşmiştir.

İşte 2 No. 1 Sıkıyönetim mahkemesi dün bu davayı, bozma esasları üzerinde yeniden ele almıştır.

Yargıtay heyeti başkan Tuğgeneral Yaşar Yenicioğlu, duruşma yargıcı yarbay Şevki Mutlu ve üye de albay Omer Köprülüden ibaret olduğu halde oturma açıldı. Sanıklar, Prof. Zeki Velidi Togan, Nihal Atsız, Reha Oğuz Türkkan, Dr. yüz-

başı Fethi Tevetoğlu, üstteğmen Alparslan, Necdet Sançar ve arkadaşlarından ibaret olmak üzere bu sefer 13 kişiydiler ve gayri mevkuf bulunuyorlardı.

İlk olarak, Askeri Yargıtayın bozma kararı okundu. Uzun ve muvassal olan bu karar ile eski mahkûmiyet kararı usulden ve esastan bozuluyordu. Askeri Yargıtay kararı, hazırlık tahkikatı ifadelerinin tazyik ve işkenceyle alındığına ve usulsüz bulunduğu dair olan iddiaları varit görüyor, 1 No. 1 Sıkıyönetim mahkemesinde sanık ve şahit ifadelerinin zapta aynen geçirilmediğini ve sanıklar lehinde olan kısımların atıldığını, ilgililerin itirazlarının da dinlenmediğini, verdikleri pullu istidaların bile alınmadığını, müdafaa haklarının çiğnendiğini ve kısıldığını kabul edi-

yor, bu bakımlardan kararı usulden bozuyor. Ayrıca, Cumhurbaşkanlığı İsmet İnönü'nün 19 Mayıs 1944

(Devamı Sa. 5, Sü. 5 de)

POLL

Memurları

Turancuların duruşması

(Baş tarafı birincide)

taribli nutkunun mahkeme kararına alınmış olmasını tarafsızlığı muhıl buluyor. Esastan bozmaları ise hem delil, hem de tatbikat noktasındadır. İddia olunan suçları isbat edilmemiş sayan ve sırf bir tek maznunun isnadından ibaret telâkki eden Yargıtay, delilsiz mahkûmiyetin yolsuz olduğunu, sanıkların celbini istedikleri Mareşal Fevzi Çakmak, Memduh Şevket Esental, Hamdullah Suphi, Vali Lûtfi Kırdar v.s. gibi önemli şahısların şahit olarak dinlenmelerini ve daha bir çok lehte delillerin gözönünde tutulmasını bildiriyor. Kararda ayrıca ırkçılık propagandası mevzuu da ele alınmış ve dilediği gibi düşünmenin ve konuşmanın, anayasada mukayyet bir vatandaş hakkı olduğu ve esasen ırkçılığın, anayasanın ana vasıflarına muhalif değil, milliyetçiliğin ancak bir telâkki tarzı bulunduğu belirtilmiştir.

Okunan bu bozma kararına karşı savcı, uymanta zarurî olduğunu ileri sürerek uyulmasını istemiştir. Mahkeme de, verdiği bir ara kararla, genel kurulun tasdikinden geçen bu hükme uyulacağını bildirmiştir. Şimdi şahitlerin çağırılması meselesi kaldığından, sanıklar bu hususta fikirlerini bildirmek üzere mehil istemişlerdir. Yargıçlar heyeti bu mehille birlikte, matbuat suçlarının affı kanunundan istifade eden Dr. Fethi Tevetoğlu hakkında davanın düşmesine de karar vermiştir.

Duruşma, 26 Ağustos 1946 Pazartesi günü saat 10 a talik edilmiştir.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-84/2

Pazar

17

NİSAN 1949

Sene 1 - No. 349

Müessisi: SEDAT SİMAVI

MATEBA ve İDAREHANE

İstanbul, Ankara Cad. Cemalnadir
sokağı, No. 7 P. kutusu İst. 103
Telgraf adresi: İstanbul - Hürriyet
Telefonları: 25035 - 23031

Fiatı her yerde 10 kuruştur

Gönderilen yazılar basılınsın ba-
sılmasın iade edilmez. İlanlar-
dan mesuliyet kabul olunmaz.

Hürriyet

GÜNLÜK MUSTAKİL SİYASİ GAZETE

Meraklı bir dâva başlıyor

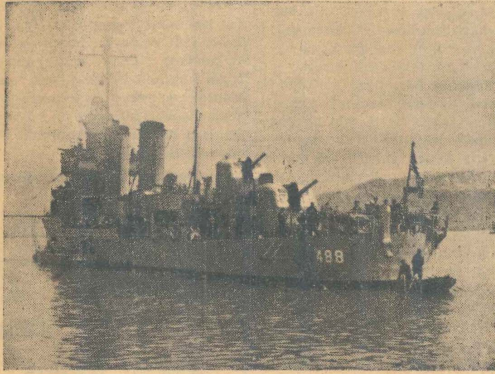
Devlet Şurası lüzumu muhakeme kararı verirse ırkçılık ve turancılık sanıklarına "tabutluk,, ta işkence ettikleri ileri sürülen

Kırklareli ve Denizli valileri mahkemeye verilecekler

SEÇİMLER YAKLAŞIRKEN

Yeni seçimler yaklaşırken bazı resmî lisanların değiştiğini görüyoruz. Bir zamanlar, kayıtsız ve şartsız bir şekilde seçimlere gireceğimizi ilân edenler, yavaş yavaş rotayı çevirmeğe başladılar. Bu değişiklik her halde bir korkudan geliyor. Seçimleri kaybetmek korkusundan! Düşünüyoruz ve bu milletin ne zaman kayıtsız ve şartsız olarak tamamen reyine sahip olacağını anlamak istiyoruz.

Seçimler yaklaşırken duyulan endişenin yerinde olmadığı kanaatindeyiz. Kim, ne derse desin, ortaya atılan imalar kimin ağzından çıkarsa çıksın, sandık başlarına tamamen serbest olarak gideceğiz ve reylerimizi istediğimiz partiye vereceğiz. Eğer neticeden Halk Partisi endişe duyuyorsa tamamen haksızdır, çünkü yirmi beş seneberi ektiğini biçmiş olmaktadır. Eğer iktidarı eline aldığı gündenberi, Halk Partisi, memleket idaresinde daha az hata işlemiş olsaydı, milletin ihtiyaçlarına karşı lâkayt kalmamış olsaydı, yeni seçimlerin neticesine daha serin kanlılıkla intizar edebilirdi. Fakat ortada cereyan eden hava, maalesef Halk Partisinin lehinde değildir. İki seneberi demokratlar, milletin derin bir teveccühüne mazhar olmuş bulunur-



Mc Calla ve Buchanan destroyerleri Gölcük'te

Amerika tarafından hükümetimize devredilen Mc Calla ve Buchanan destroyerleri memleketimize gelerek Gölcük deniz üssüne gitmişlerdir. Bu iki destroyer Türkiye'ye verilen ilk harp gemileridir. Bu sene zarfında Türkiye'ye daha çok gemi devretmek hususunda muameleler ikmal edilmiştir. Mc Calla ve Buchanan destroyerleri 24 nisanda Gölcük'te yapılacak olan merasimle Türk deniz kuvvetlerine resmen devredilecektir. Yukarıda Mc Calla destroyeri görülmüştür. (Foto: U.S.I.S.)

Bulgaristan'dan sonra temizlik sırası Romanya'da

Başbakan Yardımcılığına Anna Pauker ve diğer bir komünist getirilerek hükümet tam kontrol altına alındı

Dimitrof'un "İzin,, meselesi etrafında



23 gencin işkence gördüklerini iddia etmeleri üzerine açılan tahkikat meraklı bir safhada

Ankara, 16 (Telefonla) — 1944 sevketilmiştir. Fakat Danıştay yılında ırkçılık ve Turancılık suçlarıyla evrakı İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesinde yargılanan 23 gencin İstanbul Emniyet Müdürlüğünde ifadeleri alınırken "Tabutluk,, ve "Mezarlık,, denilen hususi mahallerde işkence gördükleri hakkındaki iddiaları yeniden bir dâvaya mevzu teşkil etmektedir.

Hatırladığı gibi 1947 de Ankara Üçüncü Asliye Ceza Mahkemesinde görülen Kenan Öner - Hasan Ali Yücel dâvasında dinlenen şahitler, kendilerinin İstanbul Emniyet Müdürlüğünde bu şekilde işkence gördüklerini söylemişlerdi. Bu şahitlerden Hikmet Tanyu'nun mahkemede vermiş olduğu ifade üzerine İçişleri Bakanlığı Hikmet Tanyu'yu müşteki ve muhbir addedererek 1944 te Emniyet Umum Müdür Muavini ve halen Kırklareli Valisi, bulunan Kâmrân Çührük hakkında takibat yapmağa başlamış ve bu hususta hazırlanmış olan tahkikat evrakı Danıştay

Geçim zorluğunu protesto için D.P. bir miting yapacak

Demokrat Parti İl İdare Kurulu Başkanlığından bildirildiğine göre, hayat pahalılığının günden güne artması dolayısıyla vatandaşların geçimde düştükleri zorluklardan tevallî eden şikâyetlere ve vatandaşlarla yaptığımız temaslardan husule gelen itibarıma binaen İl İdare Kurulu dünkü toplantısında bu meseleyi müzakere ederek 8 mayıs 949 tarihine rastlayan pazar günü saat 11 de Taksim Cumhuriyet meydanında hayat pahalılığı ve geçim darlığı mevzu hakkında bir miting yapılmasına ve çok hayatî addettiğimiz bu meselemin vatandaşlar önünde alenen konuşulmasına karar vermiştir.

Dün iki Amerikan

Dün bir p

Dün saat Tokkopai büs - ta Şişhane na gilm maralı doğu köy - Bi yaklaştı rekşiyor sün alt lörü an da çar otomo2 yeli si Yukardı yaralı ki resin la

Dün

Ken o eserin dünya sulhüne fay-
istiyo. dalı olmasına dikkat edecektir.

Ağu Meraklı bir dâva başlıyor

(incide) 556-84/2 (Baş tarafı 1 incide)
nından me kararı mevcut bulunmadan
niştir., bakamıyacağını iddia etmiştir.
yle de- **Dâvaya Danıştayın bakması
kararlaştırılıyor**

alınan Bu suretle Danıştay ile Kocaeli sol
nihaye- Ağır Ceza Mahkemesi arasında sal
caktır. vazife ve salâhiyet bakımından o
an ve çıkan bu ihtilâf Yargıtay Ceza kic
nderil. Umumî Heyetince tetkik olunarak pil
emimiz 1948 kasımında dâvaya Danıştay- ma
übeleri ca bakılması lâzım geldiği kararı âm
sürat verilmiştir. Bu karar üzerine Da- --
nıştay dâvaya el koyarak tahkika-
e seyir tin genişletilmesine başlamış ve
it edll- bunun için evvelâ Ankarada Hik-
gemile- met Tanyu, Cemal Çevikcan, Mü-
ve mü- hendis Fehiman Tokluoğlu, Dr.
dilerek Mehmet Külâhloğlu, Profesör Hü-
gemi- seyin Namık Orkun ve İstanbulda
müm- Dr. Hasan Ferit Cansever, Orhan
in iki Şaik Gökay, Nihal Adsız, İsmet
e ilâve Rasım Tümtürk, Nurullah Bari-
tahsis man dinlenmişlerdir. Bunlardan
ğerleri- başka eski hâkimlerden Cebbar
tahsis Şener, Mühendis Muzaffer Eriş,
Karade- Mühendis Cihat Savaşfer, Orman
ber ta- Mühendisi Fazıl Hisarcık, Hamza
bu ge- Sadi Özbek, Cemal Oğuz Öcal, Dr.
ldikten Fethi Tevetoğlu, Avukat Stajyeri
tabiidir. Sait Bilgiç, eski Öğretmen Necdet
ve dış Sancar ve Öğretmen Zeki Sofuoğ-
lık do- lu dinlenmişlerdir

Ahmet Demir hakkında da tahkikat açılıyor

Diğer taraftan yine Öner . Yü-
cel dâvasında dinlenen şahitlerden
Dr. Mehmet Külâhloğlu'nun 1944
te İstanbul Emniyet Müdürü ve
halen Denizli Valisi bulunan Ah-
met Demir tarafından kendisine
işkence yapıldığı yolundaki ifadesi
üzerine lâzım gelen tahkikatın a-
çılması beklenmektedir. Bu tak-
dirde muhtemelen dâvalar birleş-
tirilecektir.

Bu dâva her tarafta hayli me-
rak uyandırmış bulunmaktadır.
Bu suretli son senelerin en mü-
him hâdiselerinden birisinin yeni-
den kat'i surette aydınlanacağı
zannedilmektedir. Danıştayca lüzü-
mu muhakeme kararı verildiği tak-
dirde dâvaya Adliye mahkemele-
rinde bakılacaktır. Diğer taraftan
haber aldığımıza göre bazı milletve-
killeri tarafından 1944 te yukarıda
adı geçen gençlere yapılan işkence
iddiası etrafında bir sual takriri
hazırlanmaktadır Takririn bugün-
lerde Meclis Başkanlığına veril-
mesi beklenmektedir.

yeni kıyor

(United
miral Ri-
rdiği bir
r meçhul
izere, ge-
yeni bir
ada oldu-

up resmi
şimdiye
kaldıran

vi
su
ta
ke

ka
ve
ya
üz
mi

sol
sal
o
kic
pil
ma
âm
sin

4
I
E

kar
kal
geç
ra
bir
tak
Ha
mu
etm
gisi
seyi
Sey
dev
lar
şöyl

F
met
Meh
C

Hüs
Har
lim.

C

Fen-
cum
cum
neti
kad
kazi

5
eder
şüti
tay
miu

İrkçi ve Turancılar

Muhakeme dün sona erdi

Zeki Velidi Togan 10 sene, Nihal Adsız 6 sene, Rehâ Oğuz 5 sene 5 ay, Cihad Savaşfer ve Nurullah Barıman 4 er sene hapse mahkûm oldular



Sağda Nihal Adsız ortada Zeki Velidi, solda Reha Oğuz Türkkan

Milli menfaatlere aykırı hareket etmek, gizli cemiyet kurmak iddiasıyla 1 numaralı Örfi idare mahkemesine verilen Turancılar ve ırkçıların muhakemesi dün sona ermiştir:

Mahkeme heyeti şu askerî adliye cilerimizden müteşekkildi:

Duruşma hâkimi: Albay Osman Cevat Erkut; âza: Tümgeneral Yusuf Ziya Yazgan; âza: Süvari albayı Galip Koan; Savcı: Kazım Alöç.

Karar hulâsası şöyledir:

Sabık edebiyat fakültesi profesörlerinden Zeki Velidi Togan.

Sabit görülen hükümeti devirmeye matuf gizli cemiyet kurmaktan Türk ceza kanununun 17 linci maddesinin 2 nci fıkrasına tevfikân ve takdiri şiddet sebeble 10 sene ağır hapsine; aynı kanunun 173 üncü maddesi gereğince 4 sene Adapazarında ikametle emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına; 31 inci maddeye göre âmme hizmetlerinden müebbeden mahrumiyetine; 33 üncü madde geleğince de ceza

(Sonu sa. 5 Sü 6 da)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi

No 056-84/3
2463 20 8942

1995-2030
-Rian-

İrkçi ve Turancılar

Muhakeme dün sona erdi

(Başarafa 1 incede) müddeti zarfında mahcuriyeti kanuni halinde bulundurulmasına karar verilmiştir.

Reha Oğuz Türkkan

Sabit görülen gizli ittifak fiilinden Türk ceza kanununun 171 inci maddesinin 2 nci fıkrasına ve takdiri şiddet sebebiyle 6 sene ağır hapse; 56 nci madde gereğince cezasının 6 da biri olan bir sene yaşı dolayısıyla indirilerek 5 sene; Türk ceza kanununun 173 üncü maddesinin (C) fıkrasına göre 2 sene Diyarbakırda ikamet etmiye ve emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına; propaganda suçundan Türk ceza kanununun 142 nci maddesi mucibince ve takdiri şiddet sebebiyle 1 sene, yaşlı dolayısıyla 56 nci madde gereğince altıda biri indirilerek 10 ay hapsine, Türk ceza kanununun 72 nci maddesi gereğince cezalar içtima ettirilerek cem'an 5 sene 5 ay ağır hapse ve Türk ceza kanununun 31 inci madde sine göre müebbeden âmme hizmetlerinden mahrumiyetine, madde 33 e göre de ceza müddeti zarfında mahcuriyeti kanuni halinde bulundurulmasına karar verilmiştir.

Cihat Savaşfer, Nurullah Barıman

Aynı gizli ittifak mensuplarından bu iki suçlu Türk ceza kanununun 171 inci maddesinin 2 nci fıkrasına uyan bu fiilleri dolayısıyla 4 er sene ağır hapislerine, aynı kanunun 173 üncü maddesi gereğince Cihat Savaşferin Uşakta, Nurullah Barımanın Kir şehirden 1,5 sene ikametlerine ve emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına, aynı kanunun 31 inci maddesine göre 4 er sene âmme hizmetinden mahrumiyetlerine karar verilmiştir.

Heybetullah İdil, Hamza Sadi Özbek

Cürmün icrasında ve kanunî takibata başlanmazdan evvel gizli ittifaktan çekildiklerinden 171 inci maddenin son fıkrası mucibince ceza ya mahal olmadığına; Reha Oğuzun arkadaşları Cihat Savaşfer, Nurullah Barıman, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Yusuf Kadıgil, İsmet Rasim Tümtürk, Hamza Sadi Özbek, Hikmet Tanyu Bozkurtçuların gizli Cürm teşekkülü vasıtasile hükümeti devirmeye matuf ceza kanununun 171 inci maddesinin 2 nci fıkrasına göre gizli ittifak suçları sabit görülmüşse de kanunî takibat başlamadan çekildiklerinden 171 inci maddenin son fıkrasına göre cezaya mahal olmadığı kanaatine varılmıştır.

Fehiman Altan bu gizli ittifaka kendisini kerhen yaptırılan yemiale girdiğinden ve hiçbir faaliyete iştirak etmediğinden 171 inci maddenin 2 nci fıkrasını teyit edecek hiçbir seye iştirak etmediğinden beraatine karar verilmiştir.

Necdet Sancâr

Türk ceza kanununun 142 nci mad desine muhil propaganda fiilinden takdiri ve kanunî şiddet sebebiyle 1 sene 2 ay ağır hapse mahkûm edilmiştir.

Üsteğmen Alparslan Türkes
142 nci maddeye muhil propagan da fiili dolayısıyla kanunî ve takdiri şiddet sebebiyle 9 ay 10 gün hapse mahkûm edilmiştir.

Tabip yüzbaş ı Fethi Tevetoğlu
Siyasi yazılar yazmaktan askeri ceza kanununun 148 inci maddesinin (a) fıkrasına göre takdir ve kanunî şiddet sebebiyle 11 ay 20 gün hapsine karar verilmiştir.

Zeki Velidi Togan, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Hamza Sadi Özbek, Hikmet Tanyu, Cihat Savaşfer, Nurullah Barıman, Hüseyin Namık Orkun, Orhan Şahik Gökyay, Fazıl Hisarcık lı, İsmet Rasim Tümtürk, Hasan

cem'an 6 sene 6 ay 15 gün ağır hap sine, 173 üncü maddeye tevfikan 3 sene Adanada ikamet ve emniyeti umumiye nezareti altında bulundurul masına, 31 inci maddeye göre müebbeden âmme hizmetlerinden mahrumiyetine, 33 üncü addeye göre ceza müddeti zarfında mahcuriyeti kanuni halinde bulundurulmasına karar verilmiştir.

Cebbar Şenel - Cemal Oğuz Öçal

Ankara nümayişi münasebetile bu iki sanığın bu fiilleri sabit olmakla beraber 161 inci maddeye uyar görül memiş, mahkemece varılan kanaate göre 11 er ay ağır hapislerine karar verilmiştir.

Sait Bilgiç

Ankara nümayişinde bilfiil iştirak i sabit görülmediğinden beraatine karar verilmiştir.

ben
i e
rvet
zed
t e
nce
mis
den
ela,
ra-
sey-
ek-
et-
ben
anı
lim
ak-
lati
ilâ-
ya-
ım.
zd-
ine
ak,
rak
üs-
un
ur-
ret
isu,
ten
um.
kat
aati

Necdet Sancâr
Türk ceza kanununun 142 nci mad desine muhil propaganda fiilinden takdiri ve kanunî şiddet sebebiyle 1 sene 2 ay ağır hapse mahkûm edilmiştir.

Üsteğmen Alparslan Türkes
142 nci maddeye muhil propagan da fiili dolayısıyla kanunî ve takdiri şiddet sebebiyle 9 ay 10 gün hapse mahkûm edilmiştir.

Tabip yüzbaş ı Fethi Tevetoğlu
Siyasi yazılar yazmaktan askeri ceza kanununun 148 inci maddesinin (a) fıkrasına göre takdir ve kanunî şiddet sebebiyle 11 ay 20 gün hapsine karar verilmiştir.

Zeki Velidi Togan, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Hamza Sadi Özbek, Hikmet Tanyu, Cihat Savaşfer, Nurullah Barıman, Hüseyin Namık Orkun, Orhan Şahik Gökyay, Fazıl Hisarcık lı, İsmet Rasim Tümtürk, Hasan Ferit Canseverin ceza kanununun 142 nci maddelerine muhil propagan da fiilleri sabit olduğundan beraatlerine karar verilmiştir.

Nihal Atsız
B. M. M. ve hükümetin mânevi şahsiyetini alenen tahkir ve propagan da suçlarından Türk ceza kanununun 142 nci maddesine muhil ve bu propagan dayla yaymak suçundan askeri ceza kanununun 148 inci mad desinin (b) fıkrası nazara alınarak ceza kanununun 159, 161, 142, 79, 80 ve 70 inci maddeler mucibince

وقت

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 050-24/4

30

MART 1945

CUMA

Yıl: 28 * SAYI: 9765

İdare evi Ankara cad.
VAKIT Yurdu
Posta Kutusu: İst. 46
Telg. VAKIT İstanbul
24370 (İdare)
Telefon 21413 (Yazı)

Sayı: her yerde 10 Kuruştur

Sıkı Yönetim mahkemesinde İrkçılar hakkında karar verildi

Zeki Velidi 10 yıl, Nihal Adsız 6,5
yıl 15 gün, Reha Oğuz 5 yıl 5 ay
hapis cezası yediler

Verilen kararın özü

Gizli cemiyet kurarak hükümet aleyhinde propaganda ve faaliyetlerde bulunmaktan sanık bulunan irkçilerin 1 numaralı sıkı yönetim mahkemesinde yargılanmaları bitmiş, dün saat 15,30 da karar bildirilmiştir.

Mahkeme heyeti Tümgeneral Yusuf Ziya Yazgan'ın başkanlığında duruşma yargıcı 1. sınıf askeri odli yargıcı Osman Cevdet Erku, üye savari albayı Galip Kaan'dan müteşekkildi. İddia makamında savcı 4. s. as. ad. yargıcı Kâzım Alâc bulunuyordu.

Olurum açıldıktan sonra sanıklar hakkında verilen karar okundu. Buna göre:

1 — Zeki Velidi Togan, sabit görülen hükümeti devirmeğe matuf gizli ittifaka iştirâk fiilinden T. C. K. nun, 171 inci maddesinin ikinci (Devam 5 nc. sayfada)

gö
ak

Devam

İrkçılar hakkında karar verildi

(Başarılı 1 ncı sayfada)

İrkçısına tevfik ve takdiri şiddetlendirici sebeplerle 10 sene ağır hapsine, 173 üncü madde gereğince 4 sene müddetle Adapazarda emniyeti umumiyeye nezareti altında ikamete, 31 inci maddeye göre ömme hizmetlerinden müebbeden mahrumiyetine ve aynı kanunun 33 üncü maddesi mucibince, ceza müddetince mahcuri yeti kanuniye halinde bulundurulmasına; 3800 kuruş mahkeme harcı ödemesine.

2 — Reha Oğuz Türkkan sabit görülen, gizli ittifaka iştirak fiilinden T. C. K. nun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre ve takdiri şiddetlendirici sebeplerle 6 sene müddet ağır hapsine, ancak suç tarihindeki yaş dikkate alınarak aynı kanunun 56 ncı maddesine tevfikan cezadan altıda birinin tenziliyle 5 sene ağır hapsine, 173 üncü madde mucibince 2 sene müddetle Diyarbakırda ikamete ve emniyeti umumiyeye nezareti altında bulundurulmaya, propaganda fiilinden 142 ncı maddeye göre ve takdiri şiddetlendirici sebeplerle 1 sene hapsine, yaş nazara alınarak bununun 10 aya indirilmesine ve 70 inci madde mucibince cezalarının toplanmasıyla cem'an 5 sene 5 ay ağır hapsine, 31 inci madde gereğince ömme hizmetlerinden müebbeden mahcuriyetine ve 33 üncü maddeye göre de, ceza müddeti içinde mahcuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına;

3 — Aynı gizli ittifak mensubu, İhsat Savaşfer ve Nurullah Barman, sabit görülen ve T. C. K. nun 171/2 inci maddesine uyan bu fiillerinden 4 er sene ağır hapse, 173 üncü maddeye göre Cihat Savaşferin Usak'ta ve Nurullah Barmanın Kırşehirde birerbuçuk sene ikametle, emniyeti umumiyeye nezareti altında bulundurulmasına, aynı kanunun 31 inci maddesine tevfikan 4 er sene ömme hizmetlerinden mahrumiyetlerine, 3800 er kuruş mahkeme harcı ödemelerine.

4 — Aynı gizli ittifak mensuplarından, Heybullah İdil ve Hamza Sadi Özbek'in, bu fiilinde iştirakından ve kanuni takibata başlamasından önce, bu gizli ittifaktan çekilmiş bulunmaları sebebiyle T. C. K. nun 171 inci maddesinin son fıkrasına uyularak, bunlara ceza verilmesine mahal olmadığına;

5 — Reha Oğuz Türkkan ve suç arkadaşları, Nurullah Barman, Cihat Savaşfer, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Yusuf Kadıgil, İsmet Rasın Tümtürk, Hamza Sadi Özbek ve Hikmeti Tanyu;

Bozkurtçular gizli "Gürem" teşekkülüne dahil ve dolayısıyla hükümlü devirmeye matuf fiilleri 171/2 ncı maddeyi muhıl, gizli ittifak suçları sabit görülüşse de; bu fiilin iştirakından ve kanuni takibata başlanmazdan önce, hepsinin bu gizli cemiyetten çekilmesi, bu sebeple "Gürem", in dağıldığı netice ve kanaatine varıldığından 171 inci maddenin son fıkrası gereğince, bu fiillerinden dolayı bunlara ceza verilmesine mahal olmadığına;

6 — Aynı gizli cemiyet mensuplarından Fehiman Altan,

Bu gizli "Gürem", teşkilatına, kendisine kerhen yapılan bir yeminle girdiği, fakat gizli cemiyetin faaliyetlerinden hiçbirine iştirak etmediği, T. C. K. nun 171/2 ncı maddesini teyid eder bir harekette bulunmadığı görülerek ve dolayısıyla kast unsurunun olmadığı anlaşılarak beraatine;

7 — Türk Ceza Kanununun 142

nci maddesini muhıl, propaganda fiilinden sanık Necdet Sanca, bu madde mucibince, takdiri ve kanuni şiddetlendirici sebeplerle, 1 sene 2 ay hapsine, 2200 kuruş mahkeme harcını ödemesine;

8 — Muvazzaf piyade üsteğmeni Alpaslan Türkçü;

T. C. K. nun 142 ncı maddesini muhıl propaganda fiili dolayısıyla, kanuni ve takdiri şiddetlendirici sebeplerle cem'an 9 ay 10 gün hapsine ve 1700 kuruş mahkeme harcı ödemesine;

9 — Siyasi makale yazmaktan sanık Dr. Fethi Tevetoğlu;

Askeri ceza kanununun 148 inci maddesinin "A" fıkrasını muhıl bu fiili dolayısıyla, kanuni ve takdiri şiddet sebepleriyle, cem'an 11 ay 20 gün hapsine;

Zeki Velidi Togan, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Hamza Sadi Özbek, Hikmet Tanyu, İsmet Rasın Tümtürk, Cihat Savaşfer, Nurullah Barman, Dr. Hasan Ferit Consever, Hüseyin Namık Orhan, Orhan Şaik Gökyay ve Fazıl Hisarcikli'nin T. C. K. nun 142 ncı maddesini muhıl propaganda fiilleri sabit görülmediğinden, bu suçtan beraatlerine;

10 — Nihâl Adsız;

Büyük Millet Meclisinin, hükümetin manevi şahsiyetlerini alemen tahkir eden, İstanbulda bulunan karstınca kız ve erkek talebelerinden bazılarına gönderdiği mektuplarda Ankara nümayişlerini, ömmerin heyecanını mucip olacak bir şekilde mübalâğalı ve bir maksadı mahsus müstecir havadis yayması ve nakletmesi, bu mektuplarla bu haberlerin başkalarına da naklini ve yayılmasını istemesi, T. C. K. nun 142 ncı maddesini muhıl, propaganda fiilinden bu propagandanın ordu mensupları, arasında yayılmasını istemesi noktasından, askeri ceza kanununun 148 inci maddesinin "B" fıkrasına nazara alınarak T. C. K. nun 159, 165, 142, 79, 70 ve 80 inci maddeleri mucibince cem'an 4 sene 30 ay 15 gün ağır hapsine, aynı kanunun 173 üncü maddesine tevfikan 3 sene Adanada ikamete emniyeti umumiyeye nezareti altında bulundurulmasına ve 31 inci madde gereğince ömme hizmetlerinden müebbeden mahrumiyetine 33 üncü maddeye göre ceza müddetince mahcuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına;

Ankara nümayişlerinde Nihâl Adsız'la bunu hazırlayanlardan, Cemal Oğuz Öcal, Cebbar Şenelle yalnız ilgisiz sezilmekte beraber, bundan önce kadastre okulu toplantısında ve diğer okullar talebesiyle yaptıkları nümayişlerde;

Cebbar Şenelle, Cemal Oğuz Öcal hakkında mahkemece verilen netice ve kancaçlarda, bunların fiilinin 3 mart 1328 tarihli tecemmüat hakkındaki kanunu muvakkatın 6 ncı maddesine uygun görülerek, Nihâl Adsızın Ankaraya muvasalatında, kabalık ve evvelce hazırlanmış nümayişçilerle karşılaşması, fikirlerinin oradakiler tarafından tasarlantıs bulunduğu anlaşılmış bulunmasına göre ve buna bilfiil iştirak etmediğinden bu suçtan beraatine;

11 — Yine Ankara nümayişleri fiiline iştiraktan sanık Cebbar Şenelle Cemal Oğuz Öcal'ın bu fiilleri sabit görülmele beraber T. C. K. nun 16 ncı maddesince, fiili tezahür bu fiile uyur görülmemiş, bilakis, mahkemece icra ve tezahür bakımından 3 mart 1328 tarihli tecemmüat hakkındaki kanunu muvakkatın 6 ncı maddesini ihlal eden bu fiillerinden dolayı her iki suçlunun da

— Cebbar ve Cemal — bu maddeye ve takdiri şiddetlendirici sebeplerle 11 er ay hapsilerine, ve 1700 er kuruş mahkeme harcı ödemelerine;

12 — Bu nümayişlere bilfiil iştiraki görülmiyen Sait Bilgiç'in beraatine;

Zeki Velidi Togan, Hamza Sadi Özbek'in T. C. K. nun 143 üncü maddesini muhıl fiilleri dolayısıyla ve askeri usulün 190 inci maddesine göre talep ve iddia, istek olmaması sebebiyle bunlara bu fiilden dolayı ceza tayinine kanuni imkân görülmediğine, temyizi kabil olmak üzere ve sanıklardan hepsi mevkufl bulundurulduklarından, mahkûm olanlardan mevkufliyet müddetlerinin cezasızlığa saymasına karar verilmiştir.

Karar bildirilmesini müteakip, beraat edenlerin tahliye ve ceza giyenlerin cezaevinde nakledilmeleri muameleleri yapılmıştır.

Dün 6 ton zeytinyağı geldi

rak; mazunların daha ille faaliyetleri sırasında kendi irki hüviyetlerini tayin için hiç bir esas bulamadıklarından bir takım dedikodularla birbirlerine irki ayrımlıklar ileri sürerek düşüncelerini ve düşünce olmalarını gösterebilişir.

Görülüyor ki irkçilik bir milletten birini bozacak maddi ve manevi kuvvetini sarsacak fasit bir zihniyettir. Bu natbıke kalfanlar istedikleri kadar koyu milliyetçi olsunlar bunların milliyet inkâr edenlerden netice itibariyle bir farkları yoktur. Çünkü vasta bakımdan milliyetçilik düşmanlarına daha milliyet fikrini baltalamak için irkçılıktan daha kuvvetli bir silah tasavvur olunamaz.

20 nci asra gelinceye kadar dünya yüzünde en müfit milliyetçi memleketlerde bile kan esasına dayanarak irk tasfiyelerine rastlanmamıştır. Son zamanlarda Fasist memleketlerde bilhassa Almanya'da Yahudilere karşı tabkik edilen muamele ise kendi partilerinin diktatörlüğünü kuvvetlendirme maksadını istihfad etmiştir.

Turanlık ve cihan fetih davalarını da; tecrübe ve mantıkla mahrum maceraperest bir ruh taşıyan mazunların birbirlerine yaladırdıkları gibi muvazenesizlik, sövayelik, Donkişotluk kelimeleriyle tavsif etmek pek yerinde olur.

Bütün kıymetleri lekelemek için her türlü insanlardan çekinmeyen bu muhteris adamlar dünyayı yine düştüğü buhranı fırsat bilerek ve ümitsiz kaplırak faaliyetlerini arttırmış emellerini bir rejim davası şeklinde göstermek suretileri bir kısmın mazun gençlerin milliyet hissiyatını istismar ederek hükümet merkezinde ve hükümet erkânına karşı müayişer tertip ettirmişlerdir.

Aralarında dahi muvazenesizliği ile maruf olan Nihal Adız, gecaat arzelmeye kabilinden huzurumuzda "Ölmüş bir reliciumhura karşı hakaretimî kanunlarımıza sug savamaz, demek suretileri kendi gahsi kın ve ihtirası uğrunda millî mukaddesata bile dil uzatılmadan haya etmeyen, vicdansız olduğunu ortaya koymuştur.

31-8-944 gün ve 18449 sayı ile arzettiğimiz son tabkik kararını teyit eden **duruşma** safahati ve bu husustaki mevzuatımız üzerinde mütaleamızı bildirmeden evvel aziz Millî Şefimiz'in 19 Mayıs 944 tarihli tarihî nutuklarındaki irkçilik ve Turancılığa müteallik kısımlarını bu minascelede tekmil ve terklin ile yad ve tekrar etmekten kendimi alamıyorum.

"Cumhuriyet memleketin içerideki yasayında ve dışarı ile münaşebelerinde açık ve dürtüt hatlarla ülküsünü tayin etmiştir. Vatandaşlarımızı ve yeni yetişen nesillerimizin yüreklerini aşikâ ile doğuracak prensipler temel olarak almamalıdır. Devletimizin hüviyetini teşkil eden esas vasıflar uzun felâket asırlarının tecrübe mahsulü ve gelecek asırların en feyizli gelişme prensibi olarak bulunmuştur. Milliyetçi Türkiye ana yasanın tarif ettiği Türk vatandaşına vatansever bir Türk milliyetçisi olmanın bütün imkânlarını vermiştir. Devletimiz millî bir devlettir. Bütün milletlerde iyi ve samimî münaşebeler beslemek iste-

rek; mazunların daha ille faaliyetleri sırasında kendi irki hüviyetlerini tayin için hiç bir esas bulamadıklarından bir takım dedikodularla birbirlerine irki ayrımlıklar ileri sürerek düşüncelerini ve düşünce olmalarını gösterebilişir.

Aynı kanunun 88 inci maddesi ana prensiplerden milliyetçiliğimizi hududunu tayin etmiş bulunmaktadır. "Türkiye ahalisine din ve irk farkı olmaksızın vatandaşlık itibariyle Türk itlak olunur.

Türkiyede veya haricte bir Türk bannı sulbından doğan veyahut Türkiye mütemekkin bir ecnebi babancu sulbından Türkiyede doğup da memleket dahilinde ikamet ve sinri rüştü vü sulûdine resmen Türkiyü ihtiyar eden veyahut vatandaşlık kanunu muclibine Türkiyede kabul olunan herkes Türkiye, Türkiye sıfatı kanunen muayyen olan ahalide izaa edilir, şeklinde açıkca irkçılığı reddetmiştir. Netekim bu maddede 1941 senesi Kanunı Esası Encümeni lâyihası esbabı mucibisinde "Türkiye Büyük Millet Meclisi yedinci toktima 9-3-1340 zabıt ceridesi cild 7/1 sahife 245, "

"Osmanlı saltanatı münkariz olduğundan artık eradı millete (Osmanlı) denemez. Millî izzetinefs bir hanedane mensubiyeti kabul etmez. Devletimiz bir devleti milliyedir. Beynelmîl yahut fev kalmînel bir devlet değildir.

Devlet Türkten başka bir millet tanımaz. Memleket dahilinde hukuka mütesavviye haiz başka ırktan gelmek kimseler bulunduğundan bunların irki mübayenelerini manîi milliyet tanımak caiz olamaz.

Kezalk hüriyetti vicdan musaddak olduğundan ittîlafî din de manîi milliyet adeddilmemiştir. Her yeni millet gibi Türk milleti de aynı irktan gelmeyen efradı muhtevî olabılır. Ancak Türk ilik camiasında ki bütün uruku cemetmek kabiliyetini haizdir, tarzındaki sarahati ve bilhassa bu maddelerle aîd Kanunu Esası Encümeni lâyiha larının Büyük Millet Meclisinde müzakereleri sırasında söz alan hatiplerin Meclîse kabul ve negrolunan "zabıt cerideleri" cild 7/1, kıymetli mütealemlerle de milliyetçiliğimizin kan milliyetçiliği olmadığı, kan farkı gözeterek vatandaşlar arasında siyasi ve medenî hakları kullanmak hususunda bir tefrika gütmeyişi gibi sınır dışı yerlerdeki irkdışlara samîl irrendantist bir milliyetçilik olmadığı da tebarüz ettirilmiştir.

Memleketimizde herhangi bir bakımdan zümre, veya sınıf da ihdas edilemez. Ana yasamızın 69 uncu maddesi "Türkler kanun nazarında müsavî ve hilâ istisma kanuna riayette mükelleflerdir. Her türlü zümre sınıf aile ve fert imtiyazları mülgâ ve memnurdur, " şeklinde bunu da açıkca menemiş bulunmaktadır.

b) — Ana yasamızla taayyün eden ana vasıflara muhalefet cezası müstelzimdir.

Devletimizin ana yasa ile muayyen olan ana vasıflarına muhalif hareketler; Türk Ceza kanununun 141 ve 142 inci maddelerine 29-6-938 tarih ve 3531 sayılı kanunla girmiş bulunmaktadı.

23-5-938 tarih ve 6/2165 sayılı hükmetçe tekif olunan lâyiha esbabı

mümselliğini iddia ettiği gayesti tammam siyasi olan Türkistan millî birliği için memleketimizde ve faaliyetinde bulunduğunu huzurumuzda "duruşma zabıtnamesi sahife 57-65, "Türktanın a zatlığı için merkezi Tasgıtenite bulunuz. Türkistan millî birliği gizli cemiyetini haricte temsil etmek salahiyeti bana verimştir. Bu salahiyetimin Avrupa mümesselliğini Berinde Mustafa Çokayz devrettim. Kendim de Berinde Doktor Rıza Nurun israrı ile Türkiyeye gelecek faaliyetinde bulunum. Bu teşkilât İstanbuldan, âza alınmıştır, " şeklinde itiraf etmiş ve bu husus mahkemece okunarak muhtevîsâ duruşma zabıtnamesine geçirilen hatıra defterinin 17 ve 18 inci sahifelerindeki "1941 senesi hayatında mühyik inkişâpları oldu. Eğüncül Türkiştân ve yalın mazisi adı eserimdir yazdığım fikirlerin tahakkuk yolunda girmiş ve bu kitabın Alıncaya tercüme edilinceye başlanmıştır. Bu hadiseler yüzünden bir daha siyasi adamım. Türkistan millî birliğini eski âzaları arasında tezkerelele ihya etmeye muvaffak oldum. Kazak Tahir Karabağ Türkmenlerden bazıları ile 8-7-941, 28 7-941 de bir komite teşekkül etti. Özbeklerden Azam Ögüz Heniş nihatve 9-12-941, 25-12-941 de toplanarak Emin bey Resulzade, Halim Sabit, Alim Caidirits tutsak Türklerin grupuna komite teşkil ettiler, neşruhati, teferriatı aşıkâda arzolanacak "Tutsak Türk Elle" Birliği, ve "İcra komitesi, ne ait olur Zeki Velidi Togan tarafından tekmil edilip dağıtılan nizamname ve mahkeme nizece tekif olunan maznun nezdinde bulunuz Türkistan millî birliği, adınimal olunmuş mühürlerle teyyüt etmiştir.

Bir taraftan bu şekilde gizli ve siyasi faaliyette bulunun maznun diğer taraftan Nihal Adız, Reha Ögüz Türkkan ve hempalarnı emellerine tevcihtan bir an bile geri durmamıştır. Sug ortakların huzurumuzda da birbirini müayişe itiraflarından anlaşılacağı vehile bir siyasi tekke haline soktuğu evinde mütemin mahiyetini istidad ve temayüllerini ve etnik hususiyetlerini tanımak istiyoruz. Bu ise Bosnak, Çerkes, Acom ve Arapları uzun zamanlar aramızda yaşayıp Türkiyü benimesmiş olanlara karşı düşmanlık etmek olamaz. Yalnız bu gibi anasır kendilerini asıl Türk değil mühalak Türk olduklarını bilmelidir. Mademki bir Türk aslen Çerkeslik o kendisini (Türk Çerkesizâsı olarak tanısan) gayemiz Bozkuht mecnuasını hiç kapılmadan yaşatmak fikir ve idealimiz mevcut şartlara göre gençliçe ashıyabilmektir... Bizim milletteki yazıl noktalarından biri de hükümetin tasvib etmesi şüpheli görülen herhangi bir hareketten millet için mahzı hayır olsa bile çekimiktir. Mademki milletimizde bu gibi yazılıklar var bunları nazari itibara alıp münevverlerin orta korkak zümresini korkutmuyacak yolu takip et-

3 — Nuriman Karadağlı

4 — Reha Ögüz Türkkan

5 — Cihat Savaşfer

6 — Heybetullah İdil

7 — Nurullah Barman

İle toplanarak Zeki Velidi Toganın önlünde bu gaye için icap ederse öleceklerine dair hususi merasimle yemin ederek faaliyete geçtikleri hakikatke gayerini maskeleyerek Almanya'daki rek faaliyette bulunum. Bu teşkilât İstanbuldan, âza alınmıştır, " şeklinde itiraf etmiş ve bu husus mahkemece okunarak muhtevîsâ duruşma zabıtnamesine geçirilen hatıra defterinin 17 ve 18 inci sahifelerindeki "1941 senesi hayatında mühyik inkişâpları oldu. Eğüncül Türkiştân ve yalın mazisi adı eserimdir yazdığım fikirlerin tahakkuk yolunda girmiş ve bu kitabın Alıncaya tercüme edilinceye başlanmıştır. Bu hadiseler yüzünden bir daha siyasi adamım. Türkistan millî birliğini eski âzaları arasında tezkerelele ihya etmeye muvaffak oldum. Kazak Tahir Karabağ Türkmenlerden bazıları ile 8-7-941, 28 7-941 de bir komite teşekkül etti. Özbeklerden Azam Ögüz Heniş nihatve 9-12-941, 25-12-941 de toplanarak Emin bey Resulzade, Halim Sabit, Alim Caidirits tutsak Türklerin grupuna komite teşkil ettiler, neşruhati, teferriatı aşıkâda arzolanacak "Tutsak Türk Elle" Birliği, ve "İcra komitesi, ne ait olur Zeki Velidi Togan tarafından tekmil edilip dağıtılan nizamname ve mahkeme nizece tekif olunan maznun nezdinde bulunuz Türkistan millî birliği, adınimal olunmuş mühürlerle teyyüt etmiştir.

a) — Tahkikat sırasında; suçların tevile çalısın Zeki Velidi Togan hülâsaten "tahkikat dosyası sahife 131,

"Cihan harbi bana vazifemi hatırlattı. Almanyaya gitmek istidim hükümet müsaade etmedi. Rus - Alman harbinin müteakip teşekkül edecek Türkistan hükümetine emanet tedarik etmek ve doğu Türklerini bir konfederasyon halinde birleştirmek için Ahmet Karadağlı Nuriman Karadağlı, Reha Ögüz Türkkan, Nurullah Barman, Heybetullah İdil ile gizli "Doğu Türk birliği" teşebbüs grupunu, kurduk. Ben hepsine Türk ve Türkistan bayrağı Kur'an Korim ve tabanca üzerine yemin ettirdim. Hamza Sadi'ye de Türkistan millî birliğine namzet âza olması için ayrıca evimde yemin ettirmiştim. Zahiren Türkistanlılara yardım adı altında teşkil edeceklerimiz cemiyet; hakikatke Almanya'daki Türk esirlerini faaliyetimize uygun bir şekilde teşkilâtlandırdık için'di, " şeklinde ifade verdigi halde huzurumuzda "duruşma zabıtnamesi sahife - müteakip, yemin ve diğer teferriatı kabul etmekle beraber teşebbüs grupunun katiyeni siyasi maksadı bulunmadığını ve gizli olduğum Türkiştânlılar arasındaki ittîlafı yatıştırarak ve Hazzerin batısındaki Türklere yani "Tatar, Türkmen, Özbek, Başkurt; Kırgız ilâ... tek bir dil ve tek bir medeniyet etrafında toplamak için neşriyat ve yardım cemiyeti tesis etmek istediklerini hatta bu yeminli teşebbüs grubunda kendisinin Başkurtları, Nuriman Karadağlı'nın şarık Türkiştânlıları, Heybetullah İdil'in Kazanlıları temsil ettiklerini bildirmiş her nedense doğu Türklerin siyasi vahdetinden ve Reha Ögüz Türkkan, Nurullah Barman, Cihat Savaşferi eleman olarak göstermekten vaz geçmiştir.

b) — Maznun Heybetullah huzurumuzda "duruşma zabıtnamesi sahife 139, "941 senesi sonlarında bir gün Zeki Velidi Togan Sovyet - Alman harbinde Almanlar tarafından esir edilen Türkistanlılara yardım etmek ve aynı zamanda doğu Türklerin dillerini ve kültürlerini tamtmak için neşriyat yapmak ve bu maksatla bir cemiyet kurmak üzere benim de Kazanlıları tarafından bu cemiyete müessil olacağımı bildirip Nuriman Karadağlı'nın apartmanına götürdü. Şimdi, tanyamiyacığım

gi ağır netayicilen endişelenen mazunlar huzurumuzda da cemiyetin gayesini birbirine mübayın olarak "Doğu Türklerini tek bir edebî dil tek bir medeniyet etrafında toplamak için neşriyat, Türkistanın kalkınması için emanet tedariki, Türkiye'deki Türkistanlılar arasındaki kabilecilik ittîlaflarını halletmek, Doğu Türk Birliği yardım cemiyetini tesis etmek gibi (siyasi faaliyet haric) kültürel ve insani hareketlere inhisar ettirmeye yeltenmişlerse de:

A) — Dış Türklerin "siyasal olarak lâkâsi bulunmayan, tek bir medeniyet ve tek bir edebî dil etrafında toplanmama matuf neşriyatı maznun Zeki Velidi Togan esasen serbestçe devam etmekle idi.

"1 — Türk ilî birlik neşriyatı numara 6 (Türk ilî haritası ve ona bağlı azahlar. Sahife 20, 21) Edebi dil meselesi; Türkmen, Kazak Kırgız, Başkurt gibi kur Türkü urukları tek bir medeniyet ve tek bir edebî dil etrafında toplanacaklardır.

2) — Türk yurdu mecnuası sayı 5 sahife 251 Türk milleti tek bir Türkiştân ve medeniyeti etrafında toplanacaktır.

III — Türk ilibilik neşriyatı sayı 4 sayife 15-42 ve diğer bütün eserlerinde aynı kültürel mevzu üzerinde neşriyatla bulunmuştur.

Şu halde serbestçe yayımlanabilen ve siyasetle hiç bir suretle alâkası bulunmayan neşriyat için gizli bir cemiyet teşkil bir sürü merasimle ölüm mübayinîleri komularak yeminlere ve bu makûsî hatıralara inhisar etmekle her ne kadar sadı gilemek için resmi makamlara yardım cemiyeti kuracağız diye hilâfı hakikat dışılekiler vermeye lüzum olmadıği bedilidir.

Aynı zamanda bu gibi neşriyatla ne bir felâket ne de bir tehlike vardır. Halbuki maznun Heybetullah İdil yeminli müteakip korku ve telâga düşmüşi başına bir felâket gelebileceği endişesile hemen ertesi gün yemininden racuunu ve böyle bir teşebbüs grubunda çalgınyayacağı Zeki Velidi Togan'a bildirmiştir ki bu da cemiyetin gayesinin saklanmama değer olduğunu açıkca belirtmektedir.

B) — Gizli cemiyette; tabiiyetimiz de bulunun Zeki Velidi Togan Başkurtları, Nuriman Karadağlı Şarık Türkistanlıları, Heybetullah İdil Kazanlıları temsil ediyormuş, acaba Reha Ögüz Türkkan, Nurullah Barman, Cihat Savaşfer isimleri temsil ediyorlar?

Kültür kalkanını temin edecek heyetler bu şekilde yemin ettirilerle mi götürülür? Erganiştanda bulunan mütemin heyetlerini aynı şekilde mi gün derilmişlerdir? Maznun Zeki Velidi Togan her sahada ve hattâ teferriatını arzedeceğimizi - Tutsak Türk eleri birliği - ve - İcra komitesi -, - Türkiştân millî birliği - gibi siyasi faaliyetleri hususunda daima derdestliği ve birliktelik Türk yurdu mecnuasını neşrettiği Doktor Hasan Ferid Canseveri acaba neden emanet olarak yemin ettirmemiştir?

C) — Mazunların gayerini İstanbul'daki Türkistanlılar arasındaki ittîlafı halletmek veyahut yardım cemiyeti

tar eden bu adam kültürel veya yardımı faaliyeleri için ölüm ve namus mübayinîleri koyarak bir sürü merasimlerle yemin ettirir mi?

Şu halde yeminli gizli cemiyetin hakikî gayesi nedir?

Bu hususu maznun Cihat Savaşfer tabkıkatta bütün samimiyetile ve hattâ nedamet ederek:

"1941 senesi sonlarında Nurullah Barman - Cihat Zeki Velidi Beylerin iradi ve kuvvetli bir teşkilâtı var, biz Öğüzler gördük seni de götürüreceğiz - dedi. Üçümüz beraber Nuriman Karadağlı'nın apartmanına gittik. Hacı baba diye hitab ettikleri İhtiyar bir adam vardı. Özgünlükten sonra Zeki Velidi Togan, Heybetullah ile baba hazirlanmış bir odada kuran, tabanca, Türk ve Türkistan bayraktarı üzerine yemin ettirdi. Cemiyetinizin hükümü,

1) Bugünkü hükümet iyi idare edemiyor. Türkistanı kurtulması ve bütüncül Türk bulgününü kuruluması için tabkik fessatlar tayinliyor. Alman yazıkları her şeyi solîi amca derhal bir ayaklanma ile hükümeti devirip ele alacağız.

2) Gayet gizli çalgıp teşekkülâtimize emanet layıncıcaz.

3) Zeki Velidi Togan Almanya'daki teşkilâtı ihbarı yapıp arak esirleri teşkilâtlandırmak için Almanya'ya giderim."

Tarızıda sarahaten itirafa bulunmuş huzurumuzda da - sorgu hükümi bir mahkemede soruşturdu. Ben yemin ettiğim için hükümeti devirme sualine evet dedim. İfademi verdikten sonra Çarraf Ferisîa delâletile Reha Ögüz Türkkan'la mülahere ederek bana ne şekilde ifade verdığını soruldu. Ben de belirttim. Derhal ifademî değiştirmek için münaşaat etmemi bildirdi. Şekildinde beyanıyla tevit etmeye kalktım. Benin cevabı belirlenmiş bulunmaktadı.

"İddiamınla davasının yarınki savurumda bulacağımı. İddiamınla savularına ceptirmemesi istenen cezaları gösteren son hususunda aynen şöyle denmektedir."

XIII

NETİCE

Azıttığımız mücip sebepler ve subut delillerile suçları sabit olan mazunlardan:

1 — Maznun Zeki Velidi Togan'ın teşebbühi ile Almanyanın yanında harbe girmeyen hükümetimizi devirmek üzere hususi merasimle yemin ederek gizli cemiyet kurmak suretileri itifak eden ve yalıtılmama kadar faaliyette bulunun Zeki Velidi Togan, Reha Ögüz Türkkan, Cihat Savaşfer, Nurullah Barman hatlarında Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin 2 inci fıkrasına tevcihtan cezalarının tayinini fiilin icramına ve kanunî tahkikatı bağlamazdan evvel bu ittîfaktan çekilen Heybetullah İdil hâkinden aynı kanunun son fıkrasının tabkikin.

2 — Aynı maksatlarla hükümeti merkezdin ani bir darbe ile devirmek (Sonu: Sa: 7 Sâ: 6 da)

Verem ve Cüzam Tedavisini

Fen adamları araştırmalarına devam ediyorlar Günden güne daha iyi neticeler elde edilmektedir.

Detroit nehri sahilinde bulunan ve zamanla yıpranmış olan eski bir evde, 2 kişi konuyordu.

Bunlardan biri, memleketin en belli başlı kimyevi araştırma laboratuvarına malik olan Parke, Davis ve Co.'nun Direktörü Dr. Leon Sweet; diğeri de, atomları birbirine karıştırmak suretiyle yeni kimyevi maddeler vücuda getirmek hususunda ihtisası olan Dr. Louis Bambaş'dı.

Bu iki fen adamı, oldukça şiddetli bir münakaşaya girişmiş bulunuyorlardı. Münakaşaya mevzu teşkil eden bahis, insanların hiç bir zaman karşı koyamadıkları tüberküloz ve cüzam hastalıklarıydı.

İncil zamanındanberi mevcut olan bu iki öldürücü hastalığa fen adamları hiç bir esası bulamamışlardı. Tüberküloza mani olacak bir işi aramak uğrunda sarfedilen bütün emekler boşa gitmişti. Cüzam hastalığını tedavi etmek için de girişilen namütenahi tetkikat ve tecrübeler, alimleri bir çıkmaza sürüklemekten başka hiç bir işe yaramamıştı. Bu iki hastalıktan muztarip olanlara doktorlar, sadece iyi gıda alınıp istirahat etmek gibi tavsiyelerde bulunmak mecburiyetinde kalmışlardı.

Birleşik - Amerikada tüberküloz'dan her sene 60.000 kişi ölmektedir. Diğer taraftan, bu hastalığın pençesinde düşenlerin sayısı da 5 kerre daha çoktur. Cüzam hastalığı, yer yüzünde 3 - 5 milyonluk bir zayıflık sebebiyet vermektedir.

Sweet ve Bambaş, bu hakikatlere tam mânâsıyla vakıf bulunuyorlardı. Fakat, şimdilik bu vaziyetin önüne geçecek bir durumda değillerdi.

Sweet, bu hastalıklara karşı koyacak ilaçları, herkesin Sulfoniamidler arasında aradıklarını, fakat, hiç bir kimsenin sulfoceklar gruplu alâkadar olmadığını ileriye sürüyordu.

Bambaş da, sulfone'larla mesgul olmamıştı. Bu şekilde hareket ettiği takdirde, kanı zehirliyen ve yaraların cerrahat toplamasına sebebiyet veren Strepococci'ye karşı mücadele edebilecek bir ilaç bulamaz mıydı?..

Lâkin, Sweet kendisini haklı buluyordu. Bu, tam mânâsıyla karanlıkta yol aranacağı benziyen bir araştırmadan farklıydı. Bu işe çok emekler sarfettilikten sonra, bir çıkmaza saplanmak isten bile değildi. Sulfone'lara bir tedavi kudretine sahip olduğunu belirten bir ilaç temin edilemedi. Fakat,

hayet Feldman, ilâcı tüberküloz basillerine karşı tecrübe etmişti.

Şimdiye kadar tüberküloz mikrobuna karşı koyan hiç bir ilâca tesadüf edilememişti.

Bir çok seneler evvel, bir araştırma grubu Sulfanilamidler üzerinde araştırmaya girişmişti. Mikropla tesir yapabilmek için, büyük doza ihtiyaç vardı ve böyle bir durum karşısında da, araştırmaya tâbi tutulan hayvanların %6'ı ölüyordu. Hiç bir verem hastasının 5/3 nisbetinde öldürücü bir ilâcı kullanmağa teşebbüs etmeyeceği gayet tabiidir.

Lâkin Feldman, bu sefer kullanacağı ilâcın sulfa-ecza olmadığını biliyordu. Bu, doğrudan doğruya sulfone'du. Tecrübeyle girişip, iyi bir netice almak ihtimali de vardı. Bu vaziyet karşısında 80 domuz üzerinde tecrübeyle girişmeğe karar verdi.

Domuz (cobaye) tüberküloz araştırmasına pek elverişli olan bir hayvandır. Deri altından yapılacak bir enjeksiyonla, bunlara kolayca tüberküloz mikroplarını aşlamak mümkündür. Bir kaç hafta zarfında hayvanın vücudünde tüberküloz mikrobunu yer edinmiş bulunmaktadırlar; ve 6 ay içinde kobay (tecrübe domuzu) — mutlak — ölür.

Dr. Feldman, 80 kobaya da tüberküloz mikrobunu aşılamıştı. Bunlardan 12 si ölüm saatini beklemek üzere ayrılmıştı. Diğer 68 kobayın gıdalarına da promin karıştırılarak, müşahede altına alınmıştı.

Bir kaç hafta sonra, promin verilmiyen hayvanlar yavaş yavaş ölmeye başlamışlardı. Ve diğerleri arasında öler olmamıştı.

192 gün sonra, promin verilmiyen 18 kobay, tüberküloz mikrobunun tesiriyle ölmüşlerdi. Promin ilâcına tâbi tutulanların %84 ü yaşıyordu ve bunlarda tüberküloz alâmi göze çarpmıyordu. Promine tâbi tutulanlardan bazılarında az çok verem alâmi mevcut-

tu. Lâkin, bunlar da zayıflayacakları yerde, kilo almışlardı.

Bu vaziyet karşısında Dr. Feldman ve yardımcıları, neticeden tam mânâsıyla emin olmak için, kobaylar üzerindeki tecrübelerine devam ettiler. Alınan neticeler, tam mânâsıyla birbirinden farklıydı.

Bu neticeler, diğer araştırma grupları tarafından kontrol edildikten sonra, sarı renkteki tozunu verem mikrobuna müessir olduğu açığa vurulmuştur.

Hayvanlar üzerinde tecrübeler yapıldıktan, Bambaş yardımcılarıyla birlikte yeni sulfone'lar vücuda getirmişti. Bunlar işe daha elverişli görünüyorlardı. Artık insanlar üzerinde tecrübe yapmak zamanı gelmişti.

İnsanlar üzerinde tecrübe yapılacakı vakit, pek tabii olarak ümitsiz hastalar seçildi. Bunlar, esasen ölüme mahkum insanlardan başka bir şey değildi. Eğer, ilâc kuvvetli bir toksin sekinli alacak olursa, bir şey kaybedilmiş olmaz. Doktorlar, bu tecrübeyi yapmak için tüberküloz menenjitinden ölüm bekleyen 2 1/2 yaşında bir erkeği çocuğunu intihap etmişlerdi.

Bütün doktorların da takdir edebilecekleri gibi, bu gayet korkunç bir hastalıkta, tüberküloz basilleri, beyin zarına ve bel kemiğinin iritibat uzuvlarına hücum ediyorlardı. Bu vaziyette, tahammül edilmesine imkân ve ihtimal olmayacak kadar büyük bir ıstırap bahis mevzuu olmaktadır. Ekseriya hastalar, bir müddet için bu acıya katlandıktan sonra, komaya girip ölürlü. Hastalık % yüz nisbetinde öldürücüdür.

Doktorlar, Promin'in amca zadesinden başka bir şey olmayan Promizole'dan hastaya büyük dozlar vermeğe başladılar. 6 gün sonra çocuk, yataktaki doğruluk oynamaya başladı. Bir kaç hafta sonra da pürsihhat olarak hastahanedan çıkmıştı.

(Sonusa: 8 Sü: 1 de)

TELESKOP

Ruhiyat Kitabından notlar

Ruhiyatta garthı refleks (conditioned reflex) denilen bir bahis vardır. Bunu bir misalle şöyle anlatırlar: "Bir köpeğe zil sesi ile beraber iri bir kemik parçası gösterilir.. Köpeğin salyaları akıya bağlar. İkinci bir tecrübe de kemik parçasını göstermezler. Hayvan aynı halde zil sesini duyunca tekrar dilini dışarı çıkarır... İşte, buna garthı refleks denir.."

Yukarıdaki misali veren ruhiyatçı buna insanların bugünkü hallerinden bahsederek daha insanı bir misal vermiştir. Harpten önce, bir kunduracı vitrininde güzel bir kundura, bir elbiseci dükkânında güzel bir palto ve bir kâşap dükkânında yağlı bir et parçası görüldü mü bu güzel şeyleri hayalimizde biran canlandırdı ve derhal fiyatını bile sormadan dükkâna dalarız.. Ya şimdi? Belki aynı güzel hisleri gene daha fazlası ile duyabiliyoruz.. Fakat, çok vakit onların hayali ile iktifa ediyoruz... Velhâsıl, "Geçmiş zaman olur ki.."

Unutma hastalığı:

Unutma hastalığı (hysteria) unutkanlık ve dalgınlık gibi dimağı hallerinden bambaşka bir şeydir. Ekseriya, şiddetli çarpışmalar ve sarsıntılar sonunda bazı kimselerin hafızalarını kaybettiği görülür. Daha önce hayatlarında geçmiş olan vakaları hatırlayamazlar.. Bazı kimselerin tramvayın sarsıntısından, bir küçük şişenin şiddetinden muvakkat bir zaman için itidallerini ve muhakemelerini kaybederek geliş güzel sözler sarf ettikleri görülür.

Garip bir ilân:

Dün gazetelerde dilimize çevrilen bir kitabın ilânı gözüme ilişti. İlânı veren şöyle bir söz ilâve etmeği de unutmamış: "Taklitçilerden sakınınız!.."

Taklit dışı macunu, taklit mücerherat, taklit yağ ve taklit kumaş görmeye kadar alıştırık ki, bir kitabın da taklidi olabileceğine pek hayret etmiyoruz.. Yalnız hayret ettiğimiz bir nokta varsa o da şudur: "Taklitçilerden sakınınız!.. diye bahsedilen kitap zaten bir taklitti. Çünkü, terümeydi.."

Alâettin GÜNEYSU

NOTE: Evvelki yazımda (Intonation) kelimesi yanlışlıkla (intamation) şeklinde çıkmıştı. Düzeltirim. A. G.

Günün Hâdiseleri

Almanyanın manzarası

Yazan: Burhan BELCE

Ortağta, ikinci cihan harbinin sonu geliyor gibi bir manzara vardır. Almanya, eğer bir takım serdengeçtilerin değil de mesul devlet adamlarının idaresinde bulunsa idi, Anglo - Amerikanların Fransaya çıkmaları ile beraber teslim olurdu. Daha önce olma mı idi? Meselâ, İtalyaya çıkılarak bu memleket münferit sulh yaptığı gün? Meselâ, Afrikadaki ordular çalyaka edilip Akdeniz Avrupa kıtasının üzerine Müttefiklerin bir cevellân sahâsı şeklinde kapandığı gün? Meselâ Stalingrad vakası tamamlanmış gün? Eğer Almanya, bir takım fikir ve politika baldırı çıplıklarının değil de mesul devlet adamlarının idaresinde bulunsa idi, bu saydığımız hâdiselerden herhangi birinin tamamlanması ne ticesinde, harbi kaybettiğine karar vererek teslim olurdu.

Denilebilir ki, eğer Almanya devlet adamlarının idaresinde bulunsa idi, bu harbe esasen girmezdi. Daha doğrusu, bu harbi esasen açmazdı.

Evet, bu da doğrudur.

Şu var ki, bu memleket tarihî sayılabilecek bir hatayı, mesul devlet adamları idaresinde de bulunsa, yapabilir. Bunun hattâ bu harbin tarihindeki misalleri, bol bol mevcuttur. Bütün peyk memleketer, başlarındaki adamların oyununa gelecek bu gibi tarihî hataları işlemişlerdir.

Fakat, hatanın bir hududu vardır. Hiç bir siyasi sevk ve idare, kendine emanet edilmiş olan memleketin varlığını tehlikeye koyamaz! Bir memleketi yok olmanın

uçurumuna atılmaz!

Nazi dirijanları, bunu yapmışlardır. Şu koca Almanyanın manzarasına bakın! Manzarasını görmek dahi kabil değildir. Bir takım barut dumanlarının arasından, sadece, boğuk boğuk sesler gelmektedir. Asırlarca sürmüş her bakımdan muvaffakiyetli çalışmaların eseri olan heybetli yapı, bir an içinde yıkılmıştır. Altı sene, nedir? Milletlerin hayatında bir saniye dahi değildir. İşte bu bedbaht saniiyenin başlayıp bitmesi arasında, Avrupanın en güzel, en medeni ve en mamûr parçalarından iri toza ve toprağa karışıyor. Sade bu parça mı? Hayır! Almanyanın başına geçen kundakçılar, kıtanın kendine de koca bir yangın yerine çevirmişlerdir.

Kıtada, harptenberi, on milyonlarca, ve on milyonlarca insan, ya bombardımanlar yahut mecburi göçler yüzünden yersiz yurtsuz kalmıştır. Bu köksüzler, harp bitse bile acaba ne düşüneceklerdir?

Bunların köklü değerlere olan inancını yeniden tazelemek bile muazzam bir davadır. Çünkü, köksüz insan, köklü değerlere inanmaz. Hattâ, sadece, değerlere inanmaz! Değerlerin topona birden düşman kesilir! Çünkü kendisi köksüzdür. Ne'evi ile ailesinin ne mahallesi ile kasabasının ne de eyaleti ile yurdunun çerçevesi kalmıştır! Harp, zorlu pençesi ile, bunları alaşağı etmiştir. O halde, bu muhacir, bu garip, bu serseri, ne düşüncesini beklersiniz? İsterseniz konuşunuz: Acaba sizi dinler mi? İsterseniz yazın! (Sonusa: 7 Sü: 5 de)

Sual - Cevap

Yazan: Kâzım Sevinç ALTINÇAĞ

— Rusların, hududu içerisine girdikleri Pomeranya'nı ne ederler?

— a) Almanların Pommern dedikleri Pomeraina, Polonya, Danzig ve Baltık denizi arasındaki bölgedir. Burası vakıf istatistikleri ile dışlanmıştır. Oğuz mahirinin çağdaş dünyaya

maktadır. Zlatoust cenubunda maganez ve daha aşağılarda kömür, çemir madenleri ocakları bulunmaktadır.

Uraisk'da mühim nikel madeni vardır. Bunun şarkında Orsk mintakası büyük bir endüstri merkezini teşkil etmektedir.

rahat topalaması ile rptococci'ye karşı mücadele edebilecek bir ilaç bulunamaz mıydı?..

Lâkin, Sweet kendisini haklı buluyordu. Bu, tam mânâsıyla karanlıkta yol aramaya benziyor bir araştırmadan farksızdı. Bu işe çok emekler sarfettilikten sonra, bir çıkmaza saplanmak isten bile değildi. Sulfone'ların bir tedavî kudretine sahip olduğunu belirten hiç bir teminat mevcut değildi. Fakat, bir aralık karşısındaki adama hitabederек:

— Her şeye rağmen tecrübeye girişsek fena olmaz, dedi.

Aranılan şey, deri altında yapılacak ve hastalığı tedavi edecek olan bir enjeksiyon veya bulunacak bir hapti. Pek tabii olarak, bu ilaçlardan her hangisi birini doktorları büyük bir ısrarla satın almaktan geri kalmıyacaklardı.

Lâkin, böyle bir enjeksiyon maddesini veya haptan ibaret olacak bir ilacı bulabilmek için, üniversitelerde bile bu kadar büyük araştırmalara girtilmesine imkân ve ihtimal yoktu.

Bambas, laboratuvarına dönerak araştırmalarına başladı. Giriştiği iş, ciddi can sıkıcı bir meşgale teşkil ediyordu.

Her şeyden evvel, dünyaya meşhul olan yeni bir kimyevi madde vücuda getirmek için, aylarca uğraşmak lâzımdır. Kimyevi madde bulduktan sonra, bir fareye bu ilaçla bir enjeksiyon yapmak lâzımdır. Eğer fare ölecek olursa, lâaın çok fena olduğunu açığa vurur. Çünkü, bu sadece bir toksindir.

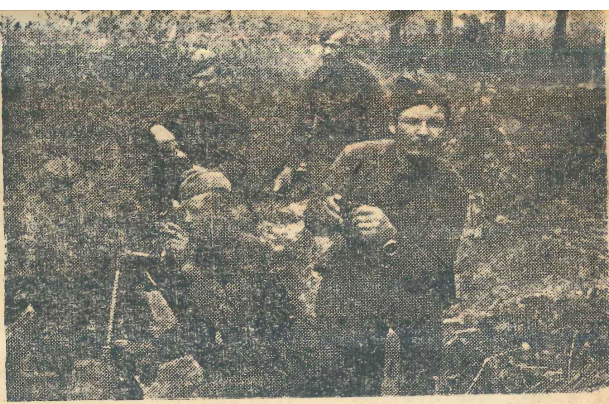
Eğer fare ölmeyecek olursa, bu maddeden bir miktar alıp mikroparla dolu olan bir tecrübe tübüne karıştırmak mümkündür. Bundan sonra olan bitenleri gözden geçirmek lâzımdır. Eğer, bulunan kimyevi madde de mikropaları öldürüyorsa, az çok iyi bir netice alındığına delalet eder.

Bu neticeler alındıktan sonra, bir domuz mikrop aşısı yapmak icabeder. Bundan sonra, domuzun yaşayıp yaşayacağını anlamak için, bulunan ilaçtan bir enjeksiyon yapılır. İşte, bundan sonrası aşağı yukarı bir tâli meselesi-dir.

İşte, yukarıda anlatıldığı gibi Bambas, aylarca uğraştıktan sonra böyle bir ilaç bulmuştu; ve tâlih de kendisine gülümsemişti. Nitrojen, hidrojen, karbon, oksijen, sülfür ve sodyum'dan vücuda gelen sarı renkte bir toz elde etmişti. Parke Davis Kumpanyası bu ilaca, Promin ismini vermişti.

Şimdi, Dr. Bambas'ın laboratuvarında kırakıp Minnesota'ya gidelim. Mayo Klinik'inde Dr. William Feldman, sulfa silesine mensup olan yeni ilaçlar aramakta meşguldür. Dr. Feldman, Dr. Sweet'e bir mektup yazarak, laboratuvarında alâkayı çebedecek yeni bir elemanın bulunup bulunmadığını soruyor. Sweet cevaben, sarı tozu ihtiva eden bir paketi kendisine gönderiyor.

Bundan sonra yapılabilecek çok işler vardır. Nitekim, Dr. Feldman her şeyden evvel bu maddedeyi Streptococci'ye karşı tecrübe etmiştir. Alınan netice iyi olmakla beraber, gayet parlak bir başarı değildi. Bundan sonra, Pneumococci ve Gonococci'ye karşı tecrübe edilerek, vasat bir netice alınmıştır. Ni-



Almanya'da çarpışan Sovyet askerleri

Askerî Tetkikler

Ruslar, Alman topraklarında 450 Km.lik bir cephede harp ediyorlar

Yazan: D..

Doğudaki Rus kuvvâtinin 23 üncü günündeyiz. Buradaki askerî vaziyeti anlamak için harita üzerinde uzun uzadıya tetkiklere hacet yok. Gazetelerin ilk sayfelerindeki büyük başlıklara göz atmak yeter.

Top sesleri Berlinden işitiliyor! Kızılordu Frankfurt önlerinde!

Berline 64 kilometre kaldığı bildirilen yine Berlindir. Moskova, Kızılordu birliklerinin perşembe günü akşamı Berline 96 kilometre mesafede bulunduklarını bildirmiyorlardı. Fakat Almanlar da yalan söylemiyorlar ya. Rusların Berline daha fazla yaklaştıklarını bildirmek bir müjde değildir ki Almanlar, düşmanlarından evvel bu haberi yaymakta acele etsinler. Alman radyosu, Sovyet ileri unsurlarının, yani Mareşal Zükov'un zarhı otomobillerden mürekkep modern süvarisinin Frankfurt yakınında Oder nehrinin doğu kıyılarında, Berlin şehrinin dış mahallelerinde ve başkent merkezlerinde 69 kilometre mesafede, Küstlin şehri doğusunda var olduklarını bildirmiş, fakat bu kuvvetlerin geri atıldıklarını ilâve etmiştir.

Vaziyete harita üzerinde şöyle bir göz atarsanız, Mareşal Zükov komutasında 1 inci Beyaz Rusya cephesi ordusuna devam olunmaktadır. Birakılmış olan birliklerde şimdi Rokossovski ve Zükov ordular gruplarından birini takviye edeceklerdir. Thorn'un alındığını haber veren Rus tebliği, bu şehirden 120 kilometre kadar batıda Schneidemühl (Şnaydemühl) Alman şehrinin de çevrilmiş olduğunu ve burada da bir kısım Alman

başlatırken Almanların verdikleri taftilâta göre, Rusların en kuvvetli ordular grubu Mareşal Koniev komutasındaki dı. Şimdi Mareşal Zükov grubunun daha kuvvetli bir hale getirildiği anlaşılıyor. Bu ordu grubunun merkezi Berlin üzerine yürürken sağ kanada da Stettin'e doğru ilerlemektedir.

Stettin üzerine yürüten sağ kanadın açık yanı sağ yanını korumak vazifesi de, Mareşal Rokossovski komutasındaki 2 inci Beyaz Rusya cephesi ordular grubuna verilmiştir. Bu ordu, Ocak ayının son günü Linde ile Krojanke arasında Alman topraklarına 10 kilometre derinliğinde girmiş ve bu iki şehri zaptederak Berlin - Danzig demiryolunu kesmiştir. Mareşal Zükov, belki de Berlinden evvel, Stettin'e erişmek ve Pomeranya'yı teccit etmek isteyecektir. Böylece Almanyanın Baltık kıyılarındaki topraklarından, Doğu Rusya'dan başka, 2 milyona yakın nüfustu Pomeranya eyaleti de olgun bir yemış vaziyetine düşecektir.

Kızılordunun son muvaffakiyetlerinden biri de, çevirip geçirdiği Polonya şehirlerinden Thorn'u zaptetmesidir. Buradaki Alman garnizonu imhâ edilmiştir. Çevrilmiş şehirlerden biri olan Poznan'daki Almanların imhâsına devam olunmaktadır. Birakılmış olan birliklerde şimdi Rokossovski ve Zükov ordular gruplarından birini takviye edeceklerdir. Thorn'un alındığını haber veren Rus tebliği, bu şehirden 120 kilometre kadar batıda Schneidemühl (Şnaydemühl) Alman şehrinin de çevrilmiş olduğunu ve burada da bir kısım Alman

(Sonu Sa: 7 Şu: 5 de)

Yazan: Kâzım Sevinç ALTINÇAĞ

— Rusların, hududu içerisinde girdikleri Pomeranya neresidir?

a) Almanların Pommern dedikleri Pomeraina, Polonya, Danzig ve Baltık denizi arasındaki bölgedir. Burası vaktile müstakil bir dukahlıktı. Oder nehrinin aşağı kısmının sınırdığı bu mntakanın 11664 mil karelik bir toprağı ve 2 milyon nüfusu vardır.

b) Almanyanın en mühim harp gemilerinin yapıldığı Stettin limanı bu bölgenin en mühim şehirlerindedir.

c) Stettin'in etrafındaki şehirler Almanyanın mühim sanayi merkezlerinden birini teşkil ederler.

— Rus askerlerinin hudutları içerisinde girdikleri Brandenburg eyaleti nerededir?

a) Brandenburg Berlin şehrinde de içerisinde alan bir Alman eyaletidir.

b) Brandenburg'un asıl ehemmiyeti Prusya ve Almanya hükümetlerinin beşğini teşkil etmesidir. Şimdi Berlinin bulunduğu yerde vaktile bir Slav topluluğı bulunuyordu. 1415 tarihinde Frederick Hohenzollern Brandenburg eyaletinin başına geçmiş, ve hayatında memleket hududunu her taraftan genişletmiştir. Frederick'in vefatından sonra da, yerine geçener bu eyaleti daha fazla genişletmişlerdir. İşte bu arazi Prusyanın çekirdeğini teşkil etmiştir. Nihayet 1701 de Brandenburg Elector'u Prusya kralı olmuştur.

c) Eyaletin merkezinde bulunan Berlin havalisi Almanyanın en kesit sanayi merkezlerinden biridir.

— Sovyet Rusyanın maden kaynakları ve sanayi merkezleri nerelerdedir?

— Sovyet Rusya maden ve sanayi bakımından dünyanın en zengin devletlerinden biridir.

a) Rusyayı batıdan doğuya doğru gözden geçirecek olursak şu fakikatleri öğrenmiş oluruz:

1: Başarıya mntakası büyük bir buğday ve hububat merkezidir. Rusyanın batısında daha yukarılarda hububat ve geccir pancarı yetişir.

2: Besarıbya'dan Don nehrine kadar olan kısım Rusyanın en büyük sanayi, maden ve buğday mntakasıdır. Bug Irmağı havzasında, Uman yakınında büyük manganez maden ocakları, daha cennapta demir ve aleminyum cevherleri vardır.

Don nehrinin bir kolu olan Donetz ırmağının havzası en büyük sanayi merkezidir. Bu mntakanın biraz cenubunda geniş bir kömür mntakası vardır.

3: Don nehrinin şimalinde, Tula havalisinde büyük bir kömür mntakası bulunmaktadır. Bunun şimalinde Moskova bölgesi gelir ki burası Rusyanın en büyük sanayi merkezlerinden biridir. Daha şimalde Leningrad'ın şarkında Tikvin aleminyum madenleri merkezidir.

4: Leningrad havalisi yine en mühim sanayi merkezlerinden biridir. Bunun şimal şarkisinde, göllerin doğusunda Paşka bir demir madeni havzası bulunur.

5: Rusyanın şimal kısmı katen mahsulünün bolluğı ile tanınmıştır.

6: Don havzası ve Azak denizinin doğusu buğday ve hububat mntakasıdır.

7: Kafkasyanın şarkı, Azak denizinin şimaline, şimal doğusu büyük petrol mntakasını teşkil etmektedir. Volganın şimalinde Kuibychev, daha yukarıda Ufa aşağılarında ve nihayet en yukarılarda Perm doğusunda çok zengin petrol kaynakları vardır.

8: Ural'arda Sverdlovsk yukarısında bol bakır, aleminyum madenleri, daha aşağılarda maganez madeni çık-

maktadır. Zlatoust cenubunda maganez ve daha aşağılarda kömür, cemir madenleri ocakları bulunmaktadır.

Uraiek'da mühim nikel madeni vardır. Bunun şarkında Orsk mntakası büyük bir endüstri merkezini teşkil etmektedir.

b) Rusyanın Asyada bulunan arazisi de maden itibarile çok zengindir. Ural dağları doğusunda zengin platin madeni, Siberyanın bir çok yerlerinde altın madeni bulunmaktadır. Siberyada ayrıca yakut ve safir gibi kıymetli taşlar da vardır. Bu mntakada bakır ve kömür havzaları da çok zengindir.

c) Bu bulşaları gözden geçirerek Rusyanın hem zengin bir ziraat memleketi, hem de bir sanayi mntakası olduğunu, her türlü ham maddeler bakımından zengin olduğunu görürüz. Rusyada yalnız kauçuk gibi sıcak mntakalara mahsus ham maddeler bulunmaz.

— Havucun gözleri kuvvetlendirdiği doğru mudur?

— Havuçta karotin denilen bir madde vardır. Bu madenin A vitamini ile münasebeti malumdur. A vitamini gece körüğüne karşı büyük faydası görülmektedir.

Fotoğrafları camlarında ışığa karşı hassas bir madde vardır. Gözde de "Visial purple", bir madde vardır ki ışığa karşı aynı hassasiyeti göstermektedir. İşte bu madde hassasiyeti tınıl ancak A vitamini'nin yardımile göstermektedir.

İşte havucun gözlerle faydalı olduğu fikri bu esasa dayanmaktadır.

— Şeffaf kauçuk var mıdır?

— İngilterede millî fizik laboratuvarında cam gibi kullanılabilen şeffaf bir kauçuk yapılmıştır. Kauçuca mayı veya gaz halinde klor karıştırılarak ve çeşitli tazyiklere maruz bırakılarak muhtelif maddeler elde edilmiştir. Bu maddelere bir takım boyalar ilâve edilerek çeşit çeşit renklere şeffaf kauçuklar meydana getirilmiştir.

— Sun'i olarak yapılan tabiatın en ağır maddesi nedir?

— Bu madde Eka - iridium isimle tanınmaktadır. Tabii olarak mevcut maddeler arasında en ağır uranium'dur. Bütün cisimlerin terkininde neutron denilen bir madde vardır. Bunda ne müsbet ne de menfi elektrik yoktur. İşte bu neutron ile uranium bombardıman edildiği zaman Eka - iridium hasil olmaktadır. Yalnız dünyanın en ağır maddesi olan Eka - iridium'un hayatı ancak 60 gün sürmektedir.

— Dünyamıza her gün göklerin bombardımanına maruz kaldığı doğru mudur?

— Evet dünyamız, her gün üstümüzdeki göklerin bombardımanına maruz kalmaktadır. Başlıca yıldızların parçalanmasından hasil olma meteorit denilen maddeler vardır. Bunlar bir nohut tanesi cesametine bir kaç ton ağırlığına kadar değişmektedir. Akimlerin hesaplarına göre 24 saat içinde bu maddelerden dünyamıza 24,000,000 bomba düşmektedir. Fakat dünya etrafındaki hava tabakası bunların bize kadar gelmesine mani olmaktadır. Korkunç bir süratle hareket eden meteoritler havamıza çarpanca hasil olan hararetten yanıp dağılmaktadır. Biz bu maddelerin çok büyük cisimlerini yalnız ışığını görüyoruz. Buna "yıldız aktı", diyoruz. Bu meteoritlerden çok büyük olanlarına bazıları toprağıımıza yetişmektedir. Bunlara gök taşı (Haceri sensui, ismi verilmiştir).

Irkcılık Tahrikçilerinin muhakemesi

(Önceki sayıdan devam)

"Barman: Bütün arkadaşların vâzifesini tesbit ettim. Hepinize bildiriyorum. Barman Liseler başkanı, propaganda işleri başkanı, İstanbul, İsmet, Bursa, Konya, Edirne, Kastamonu kollarından bu vilâyetlerde bulunan san'at ve ziraat okullarından müessesil bulacak. Her müessesil Barmandan direktif alır. Müessesiller tayin edilirken; onlara ne söylemek gerektiğini, teşkilât hakkında ne kadarını anlatmak gerektiğini ayrıca kurultayda tesbit ederiz.

Bütün lise ve ziraat okullarından bana karşı sen mesulün. Her aksaldıktan dolayı senden hesap soracağım. Müessesiller vazifelerini lâyikile yapmamış diye mazeret istemem. Ona göre intihap ve direktif ver.

Tanıtma işleri başkanı yine Nurullah Barman'dır. Vazifelerini kurultay azalarını propaganda, faaliyetini propaganda, neşriyatı propaganda her başkan bana ayda bir rapor göndermekle meclisletir.

Mecmua ve neşriyat işleri başkanı Cihat Savaşçı'dır.

Barman senin için teşkilâtımızın beşinci koludur. İstanbul büyük olduğundan iki arkadaş ayrılmıştır. Sen ve Rasim "İsmet Tümtürk,"

Aynı yazıya ilişkin "tanıtma işleri başkanı aceledir," Sen ve bütün arkadaşlar Savaş, Muzaffer vesaire en aşağı 10 kişi Ankara Radyosuna ayrı ayrı mektuplar yazıp gönderirsiniz. Meali "Hüseyin Namık Orkun konferanslar veriyordu. Neden devam etmiyor. Hüseyin Namık'a saat ayırmanızı dileriz. Tabii herkes biraz başka yazar ki, bir elde idare edildiği anlaşılmasın," Hüseyin Namık bey konferans verirse Rusya'daki Türklerden de bahsedecektir.

Şekildeki emri buna karşı Nurullah Barman'ın huzurunuzda "duruşma zabıtnamesi sahife 406,, bu emirler Gürem cemiyetinin esaslarıdır. Tarzındaki itirafı ve yine Reha Oğuz Türkkan tarafından 1941 senesi sonlarında Nurullah Barman'a hitaben yazılıp gönderilen "duruşma zabıtnamesi sahife 561,, "Direktif harfiyen riayetini emrediyorum,, başlıklı 19/11/941 tarihli sana vereceğim iki buyruk var zarar getirilmeyen sözler konuşacaksın. Kıyafetini de düzelt. Bu hem buyruk ve hem ricadır. Tarzındaki emirleri 7/10/942 tarihinde "duruşma zabıtnamesi sahife 450,, Hikmet Tanyu tarafından Reha Oğuz Türkkan'a hitaben yazılıp gönderilen "Nurullah Barman'ın ayrılmasına kızarak: Onun ilk olarak itihap ettiği gıdâ esas vaziyetindeki durumunu hatırlıyorsun. Bizim için 3-5 kişilil insan kâfidir,, Şeklinde gizli teşkilâtın mevcudiyetini gösterir yazıları huzurunuzda tetkik olunan Cihat Savaşçı'ya ait hatıra defterindeki megruhat. Huzuran dânenen amme şahitlerinden Ziya Özkaya'nın tahkikat ifadesini teyiden

devirmek meselesinden katiben bahsedilmemesini derhal tahkikat hâkimine müraعات edilerek ifadelerinin değiştirilmesini istiyordu) "duruşma zabıtnamesi sahife 326,, ayrıca sulim üzerine Muzaffer Eriş cemiyette nasıl yemin edildiğini Reha Oğuz'un hükümet darbesi için Almanya'dan zehirli gaz atan bir tabanca getirdiğini söylemişti,, Şekillerinde hâdiselerin sureti cereyanını ve mazmunların itiraflarını müeyyit şahadetleri gizli muhabereye dair tutulup mahkemece okunan 19/7/944, 20/7/944 tarihli zabıt varakaları ve bu hususta Muzaffer Eriş'in 10/7/944 tarihli itirafı mazmunlardan Hüseyin Namık Orkun'un gizli cemiyetinde malumatı bulduğuna dair "duruşma zabıtnamesi sahife 222, 462,, beyanı. Ve bunu müeyyid Nihâl Adsız'a hitaben yazdığı mahkemece okunan 3/2/943, 25/2/943 tarihli mektupları Nihâl Adsız tarafından Hamza Sadi Özbek'e hitaben yazılan "duruşma zabıtnamesi sahife 304,, Çınaraltındaki makale ve Dalkavuklar gecesi adlı romanın üzerine bazı Atatürkçüler köpürmüşler. Bu sabun köpükleri Bozkuşçular da ürküttüğü için benimle kat'i münasebet ettiler. Günnün birinde İsmet de onlara itihap etti. Bu teşkilâtın Reha, İsmet, Hikmet Tanyu, Nurullah, Hamza Özbek ve diğer üç dört kişiden ibaret olduğunu öğrendim tarzındaki mektubu ve diğer evrak ve muhaberat ile mazmunların hükümeti devirmeğe yemin etmek veya söz vermek suretiyle ittifak ettikleri ve bu maksatla Irkcılık ve Turancılık propagandası yaptıkları subut bulmuştur. Gürem'den ayrılanlar Türkçülerin darılma ve barıştırılmaları

Bir taraftan millî bünyemize ve hükümete hazırladıkları kundağı takviyeye çalışan mazmunların diğer taraftan müstakbel şerhlerinden endişelenerek propagandasını yaptıkları irkcılık silâhlarını birbirlerine tevcih etmişlerdir. Irk karışıklığından bahisle evvelâ İsmet Tümtürk'ü ve bilâhara muhtelif vesilelerle Nurullah Barman, Yusuf Kadıgil ve Hamza Sadi Özbek'i Gürem'den uzaklaştıran Nihâl Adsız'la da araları açılan Reha Oğuz Türkkan cemiyetinin diğer azaları Cihat Savaşçı, Muzaffer Eriş, Fehiman Altan, Zeki Özgür, Hikmet Tanyu ile 5/11/942 tarihinde neşrettiği Göközü mecmuası arkasına çekildiği, bu taraftan sonra birbirleri aleyhine broşürler neşrederek içyüzlerini ve gizli faaliyetlerini etkileri umumiyeye açıklayan mazmunların bu hallerinden telaşlanan Zeki Velidi Toğan, Hüseyin Namık Orkun, Doktor Hasan Ferid Cansever faaliyetine geçerek gerek sıfahen ve gerek tahriren mütemadî telkinlerle bu gurupları birleştirmeğe çalıştıkları ve nihayet Zeki Özgür'ün teşebbüsü ile elele veren tecrübeli liderlerin 7/Mart/944 salı günü Zeki Velidi Toğan'ın evinde Reha Oğuz Türkkan, Cihat Savaşçı, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür'ün gurubu ile Nihâl Adsız, İsmet Tümtürk, Mehmet Küllâhög-

ından Said Bilgiç ve Osman Yüksek delâletliye Samanpazarında yüksek mektep talebelerinden 15 kadar gencin isticrakıyla bir toplantı tertip ederek; tefferruatı son tahkikat kararında arz olunan ve huzurunuzda da teeyyüd eden "son tahkikat kararı sahife 14, 15,, nümayiş programını kararlaştırdıkları bu programı amme şahidi Nezahet Uran, Ülker Kaşlı yanında Nihâl Adsız ve Cemal Oğuz Oçal'a bildiren mazmun ilüzmülü direktifleri alarak Cemal Oğuz Oçal'la birlikte 3 Mayıs 944 günü Adliye sarayı önünde iğtal edilerek toplanan gençlerin başına geçtikleri, müdahale eden polislerin vazifelerine engel olmak için devletimizin şeref ve haysiyeti bilhassa istiklâlimizin timsali olan İstiklâl Marşını bir hile vasıtası olarak istimal ettirdikleri, Samanpazarında nümayişin Adhıye binasının önünde hitamı kararlaştırıldığı halde öne fırlayan iki müsevvinin millî hissiyatları tahrik edilen kütlenin başına geçerek Ulus meydanına ve oradan Bayvekeletin önüne sürükleyip (Bayvekeliler isteriz - Maarif Vekilini istemiyoruz vesaire) yenicert usulî hareketlere sevk ettikten sonra Büyük Millet Meclisine gitmek üzere larken polis tarafından dağıtıldıkları ve bu suretle Nihâl Adsız aleyhine açılmış bir davayı ammenin telâş ve heyecanını mücip olacak, halk Maarife ve binnetice hükümete karşı itimatı zıhfa sevk maksadıyla mübalâğalı bir şekilde yaydıkları;

Cabbar Şenel'in tahkikatta - Cemal Oğuz Oçal; Nihâl Adsız, Said Bilgiç ve ben konuşurken Ankara gençliği bir tezahürat yapmadır dedi. Nihâl Adsız da evet bir nümayiş yapılırsa çok iyi olur, demesi üzerine nümayişe karar verildi. Ben Said'le birlikte Samanpazarında bir toplantı tertip ettik. Orada verilen kararları Nihâl Adsız'a bildirdim. Nümayişe tesadüfen önde idik - şeklinde sarahaten huzurunuzda da "duruşma zabıtnamesi sahife 286,, dördümdüz konuşurken Nihâl Adsız Cemal Oğuz'un tezahürat lâzımıdır demesi üzerine gençlik bir imtihan geçiriyor dedi. Ve bunun üzerine orada nümayişe karar verildi, şeklinde Cemal Oğuz Oçal'ın bunu müeyyid "duruşma zabıtnamesi sahife 287,, itirafını, huzuran dinlenen amme şahitlerinden Ülker Kaşlı'nın "duruşma zabıtnamesi sahife 343,,

"Nihâl Adsız'ı yanında Cemal Oğuz bulunduğu bir sırada otel" varret ettim. Bu esnada Cabbar ile Nezahet Uran geldiler. Nihâl Adsız Cabbar Şenel'e dönerek anlat bakalım yarın neler olacak dedi. Fakat benim de orada bulunduğumu düşünererek bana dön di, bazı şeyler olacak ve konuşulacak size itimat edebilir miyiz? dedi. Ben de müsbet bir şekilde cevap verince Cabbar Şenel Samanpazarındaki toplantı kararlarını tefferruatle bir kâğıt üzerinde anlattı. Cemal Oğuz Oçal bana Ensittüdeki kız arkadaşlardan fazla isticrak

dirmesini tavsiye ettiği mektubunda da "cesur talebem Vedad: (hâdiseyi karısına bildirdiği şekilde hülâsa ederek,) polisleri durdurmak için söyledikleri İstiklâl marşı sırasında selâm durmıyan bir sivil komiseri gençler tepeleyip yere sermişler. Bayvekeletin önünde bağırılmışlar. O sırada çıkan bir jandarma yarbayına cesur bir kız saldırarak vurup içeri kaçmış. Talebe ile polisler arasında ciddi çarpışmalar oldu. Hükümet bu işlerden adamakıllı kuşkulandı. Otelde beni her gün yüzlerce genç ziyaret ediyor. Bütün arkadaşların gözlerinden operim,, 2/5/944 tarihinde kız talebelerinden Nihâl Vodina'ya hitaben yazıp kız ve erkek arkadaşlarına okunmasını tenbih ettiği mektupları ve bu hususta sebk eden ikrarı ile subut bulmuştur.

IX

Orhan Şaik Gökyay:

Taşkın ve menfi neşriyatından kapatılmış olan Orhun mecmuası imtiyazının alınmasına tavassut ettiği, Yazı kontrolörlüğünü ifa ettiği, esasen Nihâl Adsız'ın eski bir arkadaşı bulunduğu birlikte Malatya ve Edirne'de öğretmenlik yaptıklarını itiraf eden mazmun; Irkcılık ve Turancılıktan malhûkiyeti huzurunuzda dahi şeref telâkiki ettiğini söylemekten çekinmeyen bu adamın; acayip ifadeleriyle âdetâ müdafasını da deruhte etmiştir.

Mahkemece tetkik olunan 23 Nisan 944 tarihli mektubunda "sen altın yumurtlayan tavuğun bütün yumurtalarını almak için onu kesen insana benzeyorsun onu bu şekilde elden kaçırmak ülküye zarar olmuyor mu? Teşvikler görürsün bunların yarısı kendi siyasi ihtiraslarına (?) senden bir fayda bulduklarında sende önde bir bayrak taşıyor. Cıvarına biriken seyircileri arkadaşan geliyorlar sanyorsun. Bunlardan yarıdan çoğu (?) küllâh peşindedir. "Tarzındaki mektubunun açık ifadeleriyle faaliyetinin gayelerini ve isticrakini tebariz ettirmiştir.

Huzurunuzda hüsnüniyet izhar eden bu mazmun Nihâl Adsız ve Cemal Oğuz'u evine davetinde "Cemal Oğuz Oçal'ın ifadesi "duruşma zabıtnamesi sahife 283,, Nihâl Adsız'a (Sabahaddin Âli'nin gazetelerini yazdığı gibi vekâlet emrine alınmadığını bunların uydurma olduğunu davayı bile tahrik ile açtığı söylemek suretiyle onu menfi hareketlere kördüklemiştir.

Mademki Sabahaddin Âli direktörü bulunduğunuz bir müessesede menfi faaliyette bulunan bir uzummuş o halde neden salâhiyetli makamlara muktezî raporlarını vermemiştir? Mademki menfi faaliyette bulunmuyor her ilicisi de ya kın arkadaşları bulunduğunuz halde onları kına edip siyasi buhranın tevilit ettiği nezaket içinde bulunan hükümet merkezinde müessesî hâdiselere sebebiyet vermiştir. Bittabi bu da Nihâl Adsız'a müsterek bulunmuşundandır. Nitekim nümayişçileri müteakıp sararla onu evin

İzmir: Onun ilk olarak İtihak ettiği gümüş esas vaziyetindeki duruşunu hatırlıyoruz. Bizim için 3-5 kilimli insan kadirdir. Şeklinde gizli teşkilatın mevcudiyetini gösteren yazıları huzurumuzda tetkik olunan Cihat Savaşçı'ya ait hatıra defterindeki meşruhat. Huzurunu dilediğine anme şahitlerinden Ziya Özkaya'na tahkikat ifadesini teyiden "duruşma zabıtnamesi sahife 331,

"Hüseyn Namık Orkun'un istegi üzerine Ergenekon mecmuası neşreden Reha Oğuz Türkkân'la tanıştım. İkinci ziyaretimde Oğuz "duruşma zabıtnamesi sahife 337, gizli bir teşkilatları olduğunu Sankıya, Muhafız alayı subaylarını elde ederek Büyük Millet Meclisini saracıldırım, hükümet darbesi yaparak Türk birliğini tahakkuk ettirecek yeni bir hükümet kuracaklarını gizli cemiyetlerine yeminle güldüğü avaralarında hücre usulü tatbik edildiğini, Ankara, İstanbul ve İzmir'de faaliyette olduklarını ecebî bir devletten yardım göreceklerini söylüyor o esnada elinde bulunan fransızca birmecmuadan dahil harbe ait resimler göstererek biz bunlar kadar da olamaz mıyız dedi ve beni de gizli cemiyetlerine davet etti. Kabul etmedim. Bütün anlatıklarını Hüseyn Namık Orkun'a bildirdim.,

Tahsin Argun'un "duruşma zabıtnamesi sahife 388, Kitap sevenler kurumunun halk evlerine İtihakını müteakip Eamza Sadi Özbek'le Reha Oğuz Türkkân'ların Ankara'da evlerine gittik. Nurullah Barman, Hikmet Tanrı, da orada idi. Oğuz'la Nurullah faşist kayıftetme müsabihı gıyınmışlardır.

Oğuz gizli bir cemiyete mensup olduğunu aralarında generallerin de bulunduğunu, hücre usulü tatbik ettiklerini söyleyerek kendisinin sefihî altında bir hücre de orada teşkil etmemiz bildirdi. Ben kabul etmedim. Diğerleri kabul ettiler.

Hüseyn Yalçınlar'ın "duruşma zabıtnamesi sahife 325,

Ben casusluk şüphesiyle nezaret altına alınarak Muzaffer Eriş'in bulunduğu odaya konuldum. Bir tarafımızdaki odada isimlerini sonradan öğrendiğim Cihat Savaşçı diğer tarafımızda da Reha Oğuz Türkkân vardı. Cihat Savaşçı iğne ile bir kâğıt üzerine işaretler yapıp bize gönderdi. Mors alfabesi olduğunu Muzaffer Eriş'ten öğrendiğim bu işaretleri birlikte öğrendik. Muzaffer Eriş duvarı tıklatarak Cihat Savaşçı'ya konuşmağa başladı. Kendisi tahkikat hakimine ifade verdikten sonra yüksek sesle Reha Oğuz Türkkân'a her şeyi doğru söylüyorum diye bağırıldı. O da yazık, yazık dedi. Cihat Savaşçı da duvarı tıklatarak tekrar verilecek ifadede kat'iyen hükümet darbesinden bahsetmemelerini bu tasavvuru 20 sene sonraya ait olduğunu söylemelerini ne suretle ifade vermeleri hakkında bir kâğıt yazıp hazırladığını bunu lavabonun altına bırakacağını oradan almalarını söyledi. Muzaffer Eriş bu kâğıdı aldı. Ben gördüm. İçinde (gizli cemiyet olmadığın olsa bile matbaa işleri bakımından birbirlerine yardım için teşekkül ettiğini ve hükümeti

İzmir: Onun ilk olarak İtihak ettiği gümüş esas vaziyetindeki duruşunu hatırlıyoruz. Bizim için 3-5 kilimli insan kadirdir. Şeklinde gizli teşkilatın mevcudiyetini gösteren yazıları huzurumuzda tetkik olunan Cihat Savaşçı'ya ait hatıra defterindeki meşruhat. Huzurunu dilediğine anme şahitlerinden Ziya Özkaya'na tahkikat ifadesini teyiden "duruşma zabıtnamesi sahife 331,

Devlet siyasetine muhalif nesriyatın defalarca kapatılmış bir mecmua'nın imtiyazını devralmak ve bilhassa esrarengiz cemiyetler halinde faaliyette buldukları broşürleriyle açığa vurulmuş olan bu adamları bastırılmak aynı nevi faaliyeti tek ve dahakuvvetli cephe halinde devamını temine çalışmaktan başka türlü tefsir olunamaz.

VII ANKARA NÜMAYİŞLERİ

Nihâl Adsız umumî efkârı hükümet aleyhine tahrik emeliyle sayın Başvekilimize hitaben ikinci açık mektubunu nesretmiş ve İstanbul'da bazı talebelerin son tahkikat kararında belirteğimiz müessif hareketlerine mülââgâli bir şekilde yakın elemanlarına bildirmek suretiyle etrafa yayarken diğer taraftan Reha Oğuz Türkkân da İstanbul'dan Ankara'ya giderek Taşu kadastru okulunda Gürem elemanlarından Zeki Özgür ve Hikmet Tanrı'nın gayretile içlerinde Cemal Oğuz Öçal, Fazlı Hisarcıklı, Cabbar Şenel bulunan 50 kadar talebeyi toplayıp Nihâl Adsız'a yardım ve Ankarada Türkçülük hareketlerine teşvik etmiştir.

25 Nisan 944 Salı günü Ankara'ya gelen Nihâl Adsız kendisini bir kısım gençlerle istasyonda karşılayarak Cemal Oğuz Öçal'la birlikte yakınlarından Hüseyn Namık Orkun, Orhan Şaik Gökçay'ı ziyaret ederek; gıya aleyhine açılan davanın hükümet erkânının Sabahaddin Âli'yi teşvikleri neticesi bulunduğu öğrendiği esasen her hareketle hükümete karşı direnen bu adam her zaman olduğu gibi bu dedikoduyla da fırsat İtihaz ederek 2 Mayıs 944 Salı günü Cemal Oğuz Öçal, Cabbar Şenel ile birlikte bir nümayiş tertibine karar verdikleri, bunu müteakip faaliyete geçen Cabbar Şenel'in mülli hâdiselere karşı heyecanlarını bildiği yakın arkadaşla-

şarın neler olacak dedi. Fakat benim de orada bulunduğumu düşünerek bana dönüdü, bazı şeyler olacak ve konsulusu sızze İtihat edebilir miyiz? dedi. Ben de müsabet bir şekilde cevap verince Cabbar Şenel Samanpazarındaki toplantı kararlarını teferruatile bir kâğıt üzerinde anlattı. Cemal Oğuz Öçal bana Enstitüdeki kız arkadaşlardan fazla İstihak ettirmeliğini tenbih etti. Ve yine ifadesinin okunmasına karar verilen İstefdiyar Banönü, Nezahet Uran şahadetleri, Osman Yüksel'in huzuruna valki şahadeti, nümayişin Nihâl Adsız, Cabbar Şenel ve Cemal Oğuz Öçal tarafından tertip edildiğine dair olup muhtevasının doğruluğu taraflarından kabul olmuştur. "duruşma zabıtnamesi sahife 299,, 15/7/944 tarihli muvacehe zabut varakası ve Hüseyn Namık Orkun'un huzurumuzda "duruşma zabıtnamesi sahife 286,, nümayiş yapılmadan bir gün evvel Nihâl Adsız ve Cemal Oğuz Öçal'ı evine davetinde öğrendiğine dair beyanile sübut bulmuştur. Her ne kadar huzurumuzda nümayiş İstihakını Nihâl Adsız kabul etmemekte ise de:

Her üç maznun nümayiş birlikte karar vermeyişler Samanpazarındaki toplantıyı müteakip Cabbar Şenel bu kararı derhal kendilerine bildirdir miydi? Cabbar'ın görünce "gel bakalım Cao bar, anlat neler kararlaştırdınız der miydi? O sırada tesadüfen yanlarında bulunan Ülker Kaşlı'dan mahremiyete riayet edeceğine dair vaad alır mıydı?"

Huzurumuzda nümayiş hâdiselerile ilgili olarak sevik ettiğimiz maznun Said Bilgiç'in hakikî gayeyi bilmiyerek diğer masum arkadaşları gibi Cabbar Şenel'in tahrik ve teşvikile yalnız Samanpazarındaki toplantıyı İstihak etmek suretiyle karıştı, nümayişlere dahi İstihak İstihak etmediği tebeyün etmiştir.

VIII

NİHAL ADSIZ İSTANBULDA DA AMMENİN TELÂŞ VE HEYECANINI MUCİP OLACAK HAREKETLERİ YAPILMASI İÇİN ANKARA HADİSELERİNİ MÜBALAGALİ BİR ŞEKİLDE YAYMIŞTIR

Hâdiselere muhakemesinin devamı sebebiyle İstihak edemiyen Nihâl Adsız İstanbul vesair vilâyetlerde aynı hareketleri uyandırmak maksadıyle 4 Mayıs 1944 tarihinde kansuna hitaben gönderdiği huzurumuzda okunan "duruşma zabıtnamesi sahife 540,, mektubunda "biz mahkemede İken curcuna dışarda kopmuş, gençler kahrolsun komünistler, yaşaşın Cumhuriyet, İnönü diye bağırıyor sırada polisler müdahale etmiş derhal İstihak'la marjına başlanmışlar. Tabii polisler zink diye durmuş. Yalnız sivil bir komiser elleri arkasında olduğu için üzerine atılıp fena halde dövmüşler. Ulus meydanına giderken, polislerle talebe arasında çatışmalar başlamış. Ankara Emniyet Müdürlüğü ve Valisi hakaret etmişler. Elpegevi de yapılmışlar. Başvekilin öfendüde hakaretimiz sözlerle haykırılmışlar. Bu havadisleri Cemal'e, Necdet'e, Yılanhoğuz'a, Eriş'e yaz. Ben burada İken eve talebe geliyor mu? Gelirize yaz. Tanımadıkları ise isimlerini kaydet.,

Yine 4 Mayıs 944 tarihli İstanbul Boğaziçi talebelerinden Vedad Özgeçene hitaben yazıp bütün arkadaşlarına bit-

den salâhiyetli makamlara müteveccih raporlarını vermemiştir? Mademki menfi faaliyette bulunmuyor her ikisi de ya kın arkadaşları bulduğun halde onları İtihak edip siyasî buhranın tevlit ettiği nezaket içinde bulunan hükümet merkezinde müessif hâdiselere sebebiyet vermiştir. Bittabi bu da Nihâl Adsız'a müsterek bulunuşundandır. Nitekim nümayişçileri müteakip ısrarla onun evinde alıkonan maznun nüfuzunda bilistifade Nihâl Adsız'ın Ankara ajantlığını da yaparık 20/4/943, 5 Mart 944 tarihli mektuplarıyla suçu subut bulmuştur.

X

Fazlı Hisarcıklı:

Nihâl Adsız'ın propaganda faaliyette yakın bir elemamı olduğu huzurumuzda da tahakkuk eden bu maznun faaliyetin gelişmesini temin için Ankara'da tertip edilen gizli toplantılara İstihak ederek Gürem cemiyetinin elemanlarından Zeki Özgürle ele verip barışmanın esaslı rüknü olmuştur. Kayseri'de de aynı nevi faaliyetlerde bulunduğu mahkemeye okunan "duruşma zabıtnamesi sahife 470,, Kayseri lisesi talebelerinden kendisine cevaben gönderilmiş mektup ve bilhassa Nihâl Adsız'a hitaben yazdığı "duruşma zabıtnamesi sahife 468,, 17/5/944 tarihli mektubunda:

"Bu davamın nasıl insanlara İhtiyacı olduğunu ve nasıl taktik kullanılması gerektiğini davaçuların ne kadar sabir, azim, enerji sarfetmesi icap ettiğini biliyoruz. Engel olmak İstiyenleri evvelden kestirmişizdir. Bu hususta kıymetli söze vermediğim için kesiyorum. Orhan Şaik ve Osman Turan'ın vekâlet emrine alımlarına İtihak etmekten başka bir şey yapamadım. Başka ne yapabilirim ki? Allah hepimize sabırlar versin? Size dalandırıp budaklandırıcıları bu kaza geçmiş olsun. İş biz bütyütdüğümüz için size değil onlara geçmiş olsun., Demekte ve ayrıca Konya, Adana, Kayseri'de İrtibat temin ettiği eghasa İrkçılık ve Turancılık faaliyetine dair eserler gönderilmesini İstihak etmekte olan yazıları Nihâl Adsız'ın tahkikatta "tahkikat dosyası sahife 257,, "Fazlı Hisarcıklı ile iyi tanışırız İrkçılık ve Turancılık fikir ve faaliyetimiz müsterektir. Yine Cemal Oğuz Öçal, Zeki Özgür'ün tahkikatta bu hususu sarahaten huzurumuzda müvevlen valki beyanlarla faaliyeti subut bulmuştur.

XI

Doktor Hasan Ferit Cansever:

Uzun müddet Türk milliyeti mevzuu üzerinde temiz bir fedakarlıkta çalışmış olan bu münevver zatın doğru yoldan sapmış olmasına teessüf etmekle beraber suçlu durumunu belirtmek elden gelmez.

İrkçılık hareketleriyle bir alâkası bulunmadığını söyleyen Doktor Hasan Ferit Cansever yukarıda teferruatile arz olunan Zeki Velidi Togan'ın Tutacak Türk elleri birliği İtihak komitesi faaliyetine İstihak ettiği gibi maksat ve hareketlerini tamamen bildiği Reha ve Nihâl Adsız gruplarını birleştirerek bu cemiyetin naşiri efkârı olan Bozkurt mecmuasının imtiyazını üzerine devralmak suretiyle bu adamların maksat ve hareketini kuvvetlendirdiği muhakeme

mak artık reddedilemez bir hakikattir.

safahatının heyeti umumiyesinden anlaşılmaktadır.

XII

Hüseyn Namık Orkun:

Huzurumuzda bir taraftan kat'iyen İrkçılık ve Turancılık propagandası yapılmadığını söyleyen maznun diğer taraftan "duruşma zabıtnamesi sahife 220,, 221,,

"938 senesinde Reha Oğuz Türkkân'la tanıştım. Bazan yalnız bazan da arkadaşları ile evime gelip gidiyordum. Nesrettikleri mecmuanın kapağına benden Gökçürk harfleriyile her İrkin üstünde Türk İrki sembolünü yazmışlar; rica etti. Ben İrkçılığın üstünde Türk İrki olarak yazdım. Ve mecmua bu şekilde İtihak etti. Talebelerimden Ziya Özkaynak Reha Oğuz Türkkân'la tanışmış bana onların gizli bir cemiyeti bulunduğunu söyledi. Şeklindeki İtihakı ve bunu müeyyidimme şahidki Ziya Özkaynak'ın şahadeti mahkemeye tetkik olunan "duruşma zabıtnamesi sahife 462,, mektuplarından Nihâl Adsız'a hitaben yazıp gönderdiği 25/2/943 tarihli mektubunda gizli cemiyetinden malumatı bulunduğuna dair tasrihat. Ve Nihâl Adsız'a hitaben yazıp gönderdiği "duruşma zabıtnamesi sahife 465,, mektubunda gayri Türkdikle İtihak edip göz den düşürmek İstedikleri İsmail Hamî Danışment hakkında "Danışment ailesine baba cinahinden İntisap etmekte. Annesi Çerkezdir. Bu öğrendiğim malumat em itimada sayan ve esaslı kaynaktandır. Şeklinde telkinî mahremiyette mektupları ve arzettikimiz duruşma safahatındaki müessir rolleri İle muhteris maznunun hükümeti devirmeye matuf cemiyetler hâricinde kalmakla beraber bunların İrkçılık, Turancılık faaliyetlerine müzahir ve mürevvici olduğu subut bulmuştur.

(B İ T T İ)

Tashih

"İrkçılar ve Turancılar,, duruşmasında savcının iddianamesinin nesrettiğimiz ilk kısmında (sövenlik) kelimesi yanlışlıkla (şövalyelik) olarak çıkmıştır. Özgür döviz.

IRKÇILIK TAHRIKÇİLERİNİN MUHAKEMESİ

(Dünlük sayıdan devam)

Yusuf Kadıgil de huzurunuzda tahkikat ifadesini teyiden "duruşma zabıtnamesi sahife 97,, "1941 senesinde Nurullah Barman'ın teklifi ve Nihâl Adıy'ın da onlar hakkında mahûmat almak için valî israrı üzerine Bozkurt mecmuası idaresinde Cihat Savaşfer kapıya nöbetçi konularak Oğuz ve Nurullah tarafından merasimle yemin ettirildim. Beni dövüştü kotuna ayırdılar. Oğuz İsmet Tümtürk'ün annesinin Kürt babasının Arnavut olmasından onu uzaklaştırdı.,, Fehiman Altan'ın huzurunuzda "duruşma zabıtnamesi sahife 108.,,

"1941 senesinde Cihat Savaşfer'in daveti üzerine Reha Oğuz Türkkân'ın evlerinin bahçesinde her ikisi tarafından Türk birliği üzerine onlarla beraber çalışacağına yemin ettim.

Nurullah Barman'ın, "Huzurunuzda tahkikat ifadesini teyiden "duruşma zabıtnamesi sahife 37,, İrkçılık ve Turancılık propagandası yaptığımız kitapsevenler kurulu Halk evlerine İltihakından sonra evvelâ Gülhane parkında Tümtürk, Cihat Savaşfer, Reha Oğuz Türkkân ve ben bilâhara Ankara'da Hamza Sadi Özbek, Hikmet Tanyu, Reha Oğuz Türkkân, Tahsin Argun, Reha Oğuz Türkkân'ın şef tanyarak İrkçılık ve Turancılık propagandası için gizli bir cemiyet kurduk. Cihat Savaşfer İsmet Tümtürk de dahildir. Oğuz İsmet'in ırka karışıklığı sebebiyle onu uzaklaştıralım dedi kabul etti. 1941 senesinde birlikte bir yemin şekli hazırlayarak Muzaffer Eriş'e Yusuf Kadıgil'e idarehanede yemin ettirerek cemiyete aldık. İsmet Tümtürk Türk ulusunun ana yasası diye bir yazı hazırlamış bunu bana gösterdi.,,

Zeki Özgür'ün huzurunuzda "duruşma zabıtnamesi sahife 86.,,

"Reha Oğuz Türkkân'la kitap sevenler kurumunda tanıştım. Hikmet Tanyu'nun da hazır bulunduğu konuşmalarımızda Oğuz devlet memuriyetlerinde hükümet, Büyük Millet Meclisi ve Matbuattan Çerkes, Arnavut, Arap vesair ırklarla karışık olanlara yer verilmemelidir. İftilâler bir kalkınmasını temin eder. Dergi. "Duruşma zabıtnamesi sahife 87,, ben de aynı fikirlerdedim. Şimdiki hükümet Türk birliğini tahakkuk ettirecek kabiliyette değildir. Türklüğün akibeti feci bir istikamete doğru seyir aldığı zaman azlığı çözüğe bakmadan hükümet darbesi megrudur. 1942 senesi ikinciteşrin ayında Oğuz'un Ankara'daki evine gittim. "Duruşma zabıtnamesi sahife 89 ve 90.,, bana bizim bir teşkilâtımız var, sen de gir. Yalnız Güreme girerken yemin edeceksin dedi. Ben ülkü uğurunda çalışmanın yeminle teyidine lüzum olmadığını söyledim. Güremde Reha Oğuz Türkkân, Nurullah Barman, İsmet Tümtürk, Hamza Sadi Özbek, Hikmet Tanyu ve Cihat Savaşfer dahildir. "Duruşma zabıtnamesi sahife 89 satır 26.,, geldiindeki sarahaten valî itiraf-ları.

Hamza Sadi Özbek "duruşma zabıtnamesi sahife 127,, İrkçılık ve Turancılık propagandası yapmak maksadıyla teşekkül eden kitap sevenler kurumuna girdim. Kurumun halk evlerine İltihakından sonra Reha Oğuz Türkkân'ın daveti üzerine Tahsin Argun'la birlikte evlerine gittim. Oğuz gizli cemiyetinden bahsetti. Böyle gizli cemiyetlere vasi salâhiyetli bir şefin lüzum olduğunu söyleyerek mânâkaya çıkarıldı biz de evet dedik. Kendisiyle tanışmaya kadar İrkçılık ve Turancılık hakkında bir fikir ve kanaati yoktu. Kemalizme muhaliftir. İsmet Tümtürk'ün karışık ırklı olduğunu bana bildirdi. Ben de aramızdan uzaklaştıralım dedim. Bilâhara aleyhimde makale neşrettiği için ben de Nihâl Adıy'la birlikte cemiyetinden bahseden hesap böyle verilir broşürünü neşredip alâkayı kestim.

İsmet Tümtürk'ün "duruşma zabıtnamesi sahife 140.,,

"Türkçülük İrkçılık ve turancılığı içine alan bir milliyetçiliktir. Yabancı ırklarla karışık olanlara karşı ihanet İhtimallerine müteyakkız bulunmak lâzımdır. Reha Oğuz Türkkânla tanıştıktan sonra Kitap sevenler kurumu teşekkül etti. Ben kurumun Üniversiteler kolu başkanı idim. Halk evlerine İltihaktan sonra Bozkurt mecmuası etrafında Reha Oğuz, Türkkân, Nurullah

seyi ikmalen Ergenekon mecmuasını neşretmeğe başladık. Bu sıralar benim em müfrit çağındır. Hüseyin Namık Orkun'un talebesi Ziya Özkaynak ile tanıştım. Kendisine "duruşma zabıtnamesi sahife 175,, gizli bir cemiyetimizin bulunduğunu masonlar gibi birbirimizi yükselteceğimizi neşriyat ile taraftarları çoğaltarak hükümet darbesi yapacağımızı söyledim. Ergenekon ve Bozkurt mecmualarının kapatılması üzerine Kitap sevenler kurumunu tesis etti isem de Halk Partisi Genel Sekreteri Fikri Tüzer kurumun hiç münasebetimiz olmayan dış Türklerle alâkalanması doğru değildir, diye bizi ısrarla Halk evlerine İltihaka mecbur etti. Fikri Tüzer'in Şumnu bir Çerkes olduğu bu sebeple dış Türklerle alâkalanmaya mahzurlu gördüğünü bir arkadaşına söyledim. "Duruşma zabıtnamesi sahife 187,, Bunu müteakip ikinci defa neşrine muvaffak olduğumuz Bozkurt mecmuası etrafında ben Nurullah Barman, Cihat Savaşfer, İsmet Tümtürk, aramızda iş bölümü yaptık. Bu topluluğa Gürem adını verdik. Yusuf Kadıgil'i Bozkurt idarehanesinde Fehima Altan'ı Adadaki

evimizde Cihat Savaşfer'le birlikte yemin ettirerek garubumuza aldık. Muzaffer Eriş'e de benim söylemediğim üzerine Cihat ve Nurullah yemin ettirdiler. İsmet Tümtürk Türklük için 12 göbek ırk satıyetini araya müfrit bir İrkçidir. Fakat ben bunun annesinin Kürt olduğunu anneannemden, babasının da Arnavut olduğunu Hayat Ansiklopedisinden ispat ederek bizimle alâkasını kesmesini bildirdim. Zeki Özgür'e de Güremden bahsederek söz vermesini dahil olmasını söyledim de ülküde söze lüzum var mı dedi. Nurullah Barman'la para meselesinden Yusuf Kadıgil'e de Adıy aleyhindeki yazım dolayısıyla darlıştık.,, Şeklinde mülevvelen Hikmet Tanyu'nun da bu ifadeleri kısmen teyit eden beyanları bilhassa:

c) Subut delilleri:

Mahkemece okunan "duruşma zabıtnamesi sahife 407,, şef Reha Oğuz Türkkân tarafından Nurullah Barmana gönderilen 3/9/940 tarihli emir ve direktifleri ihtiva eden yazı.

(Devamı var)

İsmet Tümtürk'ün "duruşma zabıtnamesi sahife 140.,,

"Türkçülük İrkçılık ve turancılığı içine alan bir milliyetçiliktir. Yabancı ırklarla karışık olanlara karşı ihanet İhtimallerine müteyakkız bulunmak lâzımdır. Reha Oğuz Türkkânla tanıştıktan sonra Kitap sevenler kurumu teşekkül etti. Ben kurumun Üniversiteler kolu başkanı idim. Halk evlerine İltihaktan sonra Bozkurt mecmuası etrafında Reha Oğuz, Türkkân, Nurullah Barman, Hikmet Tanyu, Hamza Sadi Özbek, Cihat Savaşfer, Muzaffer Eriş, Yusuf Kadıgil vardı. Müteaddit defalar hususî görüşmeler yaptık. Ben Rusya idaresindeki Türklerin Türkiye ile birleşme imkânını bulamazlarsa Asyada kuracakları Türk devleti için Türk ulusunun ana yasası diye bir vesika hazırladım. Bunu Nurullah Barman'a gösterdim. "Duruşma zabıtnamesi sahife 467,, Ayrıca gizli bir teşkilât projesi hazırladım ki bu da "duruşma zabıtnamesi sahife 467,, Kurultay ana yasasıdır. Reha Oğuz Türkkân benim ve ailem aleyhinde ırkı İsnatlarda bulundu ben de onun kafa ve yüz teşekkülü ile ırkının karışık olduğunu anlayarak yüzüne karşı ve arkadaşlar arasında söyledim.

Reha Oğuz Türkkân'ın huzurunuzda tahkikat ifadesini kısmen teyit ederek "duruşma zabıtnamesi sahife 169.,,

"Lisede İken Ceyhan Kansu, Hikmet Tanyu, Cihat Savaşfer ve Bülent ile aramızda İrkçılık ve Türk birliği davasına gençleri inandırmak için Güremi kurduk. Cihat Savaşfer inanmayanlar çok ne yapacağız dedi. Ben de önlümüzde 20-30 sene var inanmayanlar hükümet bagına geçerse İhtilâle tevessül edip kan dökmeden bir darbe hükümetle İnananlar hükümeti ele alır dedim. "Duruşma zabıtnamesi sahife 171.,, Ceyhan Kansu ve Bülent çekildiler. Li-

Irıkçılık Tahrikçilerinin Muhakemesi

Irıkçılık gayesiyle gizli bir cemiyet kurmak ve faaliyet sırasında suç işlemek amacıyla tutulmuş bulunan 23 kişinin muhakemesinde savı tarafından okunan iddianamenin ilk kısmı ile ne ilgilidir yazılmıştır. Bugün savcının iddianamesinin diğer kısmının negrediyorum:

Yine Nurullah Barman'ın "Büyük Türk Birliğinin Kurulması ve Hükümetin Almanya ile birlikte herbe girmesinin zaruri bulunduğu toplantıda görüşme mevzuları idi.,, şeklindeki mütevevvel valdi iftiraları aynı sahidi olarak huzuran dinlenen Diyanet İşleri Müşavere heyeti azasından Halim Sabit Şibay'ın "Zeki Velidi Togan'ın kendisine profesörlük payesi verildiği halde yapılan bütün teahhütlere rağmen siyasi faaliyette bulunan muhteris bir adam olduğu,, hakkındaki şahadeti aynı şahitlerinden Hüseyin Yalçınlar'ın:

"Reha Oğuz Türkkan'ın Cihat Savaşları ve Müzaffer Eriş'i gerek Zeki Velidi Togan ile ve gerek tasfiülâle aşığıda arz oluncak eşhasla kurduğu gizli cemiyetlerin hükümeti devirmeğe matuf gayelerini saklamaya tevkif ettiği ni aralarında yapılan gizli muhabere-i den öğrendiğimi,, dair yeminli ifadesi, bu hususa mütelaik 20/7/1944 19/7/1944 tarihli mahkemeye tetkik olunan zabut varakalarıyla subut bulmuştur. Kendisinin 1922 senesinde Taşket de aynı merasimde icra ettiği yemine bağlı adeddip bugün dahi faaliyetlerde bulunan mazmunun bu defa titizlikle ettirdiği yeminin kuşatmazlığı iddia etmesi de suinyetinin bir delilidir. Ancak;

a) Huzuruza son tahkikat kararile hükümeti devirmeğe matuf gizli cemiyet mensubu olarak sevk ettiğimiz Hamza Sadi Özбек'in bu gizli ittifak ile bir alakası bulunmadığı Zeki Velidi Togan tarafından Beyazıt'taki evinde Sovyet - Alman harbi bağlamadan evvel ettirilene yeminin kökili memleket dışırasında bulunan memleketimizde zinsiz olarak subesini ihdas ettiği Türkiyeden millî birliğinin namzet âzâ olması için vukubulduğunu, mahkemeye okunan mütelaiddi mektupları da yine Zeki Velidi Togan'ın müessir tekinalı ile gurunu budalaca kaptırdığı Turancılık'm bir neticesi bulunduğuş mazmunların birbirini tamamlayan beyanatları ve mektuplarının ifadelerinden anlaşılmıştır.

b) Heybetullah İdil'in de yine Zeki Velidi Togan'ın ısrarı ile Nuriman Karadağlı'nın evine götürülerek Cihat Savaşları'la birlikte yemin ettirilmiş ise de hemen ertesi gün yeminden rücuunu ve cemiyetten ayrıldığını bildirdiği ve esasen Bergama'da bu inşaattan bulunduğundan derhal vazifesine girecek hiç bir faaliyet ve toplantılarına iştirak etmediği gibi İstanbul'a dahil gelmediği emzamlarının birbirini tamamlayan beyanatları tetkik olunan evrak ve muhaberatı da alâkasını gösterir bir kayda tenaddif olunamamıştır.

çıktığını düşünürsek Turancılığın tahakkuku için de bu fikri orduya yaymaktan başka yol yoktur. Genç zabıhterlerin Turancılığı efradın camii ayarına mani bir Turancılık değildir. Fakat ülkülerde din gibidir. Eğer biz Turancılık sistemli bir nesriyat yaparsak memleket gençliğini muhakkak kazanır.,,

1/2 Nisan 1937 tarihli mektubunda "İçimdeki enerjiyi sarfedecek yer bulmuyorum. Körlenip gidiorum diyorsun halbuki senin vazifen büyüktür. Bir keresine çocuklara mütemadiyen telkin yapmak başta başına bir iştir. Muallim olacak bu çocuklara ırık fahizetini Turancılığı, savaşçılığı aşlamak lazımdır.,,

12 Şubat 939 tarihli mektubunda "Turancılık davası sessiz sedasız yürüyor. Bunda muallimlerin büyük rolü vardır. Hele sen Muallim mektebinde olduğun için vazifen daha mühimdir. Ben yurt bilgisi ve edebiyat derslerinde mükemün olduğun kadar ırıkçılık ve Turancılık propagandası yapıyorum.

6 Teşrinisani 1941 tarihli mektubunda "duruşma zabıtnamesi sahife 415,, "Faaliyetimiz programlı olmalıdır. Programlı faaliyet devamlı faaliyettedir. Türk gençliğine propaganda yapmalısınız. Mütemadi telkinde bulunmalısınız. Arası kesilen propaganda o kadar müessir olmuyor. Şimdilik ikimiz yalnızız. İkinci derecede yardımcılarımız talebeletimizdir. Bir yandan "Türkçülük ve ırıkçılık propagandası yaparken bir yandan da gayri Türklere istihza etmeliyiz. Büyük ve şatafatlı programlara lüzum yoktur. Halk ırıkasın'da altı oklu ve mutantan programı var amma ortada bir şey yok. İki yıl muntazam nesriyat yapacak memlekette bir muhit ve zemin hazırlamış oluruz.,,

Fethi Teve'e hitaben "duruşma zabıtnamesi sahife 453,, yolladığı 50 kopuzu 20 şer kuruştan bizim mektep-te bir talebeye verdim. Bunları derhal satamazsan sufiita kalacakmış dedim. İyi ahlaklı talebe olmasın rağmen edebiyattan ziyafıtı. Bir saatte hepsini sattı.,,

Yine mahkemeye okunan ve mazmunun kısmını tebarüz ettirmesi bakımından önemli görülen 1941 tarihli öğütuna hitaben yazdığı vasiyetnamesinin üçüncü sahifesinde:

"Millet demek kan demektir. Bunun için Türk ırkından gelmeyen insanları Türk tamma! Türk kanından gelmeyen insanları bu toprakta doğmuş Türkçe-den başka dil bilmeyen kişileri dışarda dahi yine onlara inanma! Türkiye-ye en büyük kötülük Türk kanı taşıyan Türkçesiz insanlardan gelmiştir. Bunları yabancıardan daha kötü bil. Hele bunlar büyük mevkilere geresse felakettir. Memleketin başına çöçürse kendini ölüme atarak onları öldürmekten çekinme, mesruhatıyla mazmun Nihal Adsızın senelerdir memleket gençliğini temiz öğretmenlik mesleğinin müfuz ve salâhiyetlerini suistimal ettikleri için suinneti altına subut bul-

Cemal Oğuz Öçal'ın "duruşma zabıtnamesi sahife 291 ve müteakip,, girilerini toplu olarak negredeceğim kitaba Nihal Adsız'ın aykırı kurt remzini koymasını kendisinden rica etmişim. Nihal Adsız şuurinden aykırı kurt prensiplerile kabili telif olmanın kurtlarını düzelttiğini bildiyordu. Kitapları aldığımızda şuurilerdeki Atatürk ve İnönü isimlerinin çıkarıldığını teessüre gördüm. Bundan da Nihal Adsızın rejimini muhalif olduğuna zannediyorum. Şeiklindeki beyanatları bunları müeyyid mahkemeye okunan Büyük Millet Meclisi'ni, hükümeti ve diğer bütün kaymetleri tahkiki mutazammın elfızı mahtev mütelaiddi eşhasa gönderilmiş mektuplarıdır.

Needet Sancara hitaben yazdığı huzuruza dahi itirafından anlaşılan 28/3/1941 tarihli mektubunda "duruşma zabıtnamesi sahife 412,, "Türk milletinin hükükelerle kuşatılmış bir amuda deriziz, iktidersiz ve hattâ hain ellerde bulunduğunuz zamanlarda İstanbul'da yüksek rütbeli subayları görüyorum. Gözlerimin ferî sönmüş, canından bezmiş aptal aptal yürüyorlar. Düşün bu memleketin Başvekilli sarsak bir ihtiyardır. 14 vekilden beşi altısı ve Meclis Reisi gayri Türktür. Yahudiler milletini kanını emdiği halde hükümet bunlara bir şey yapmamaktadır. Muhakemelerde adalet, orduda askerlik, disiplin, mekteplerde kiltür ve ahlak yoktur. Bunun sonu ne olacak. Tabii çöküntü. Halbuki biz şimdiki Mihverle ittifak ve hattâ üçler anlaşmasında dörtle sekinde sokarak Macaristandan üstün bir mevki iggal eder ve Kafkasyada da hücum ederek Almanların minnetini kazanır ve memleketi Mihver sistemine yakın disiplinli bir rejim kurabiliriz.,, diye yazmış ve huzuruza da "duruşma zabıtnamesi sahife 412,, bunlar benim memleketin aleyhine olduğuna inandığım vukuattır, tarzında yazılmış teyid ederek itirafını bulunmuştur.

2/3 Mayıs 1942 tarihli mektubunda "duruşma zabıtnamesi sahife 416, bu seneki kişün şiddeti çektiğimiz şükuntalar hayat pahalılığından doğan uzuntular hükümeti Cumhuriyetinin emsalsizliği beni yordu. Hakikaten yeni bir nizama lazım. Be işler bense gülmeye geliyor. Hazmedemiyorum. Bütün bunları düzeltmek için yeni nizam kırmak lazım.,, şeklinde mektubuma karşı mazmun sosyal mevzuatımız beni tatmin etmiyor. Onun için yeni nizam lazım dedim.

2 Haziran 943 tarihli mektubunda "duruşma zabıtnamesi sahife 413, İyî öğütümüzün ahliatını cemiyet bozuyor.,, demek ve müteakip satırları da Büyük Millet Meclisine her nasılsa huzuruza söylemeği teaddip ettiği ağır hakareti isnat etmek ve buna sebep olarak da millî ve şahsî bir teessüre yazdım. Demişti ki, bu da özürünün kabahatinden büyük olduğuna belirten bir itiraf mahiyetindedir.

6 Teşrinisani 1941 tarihli mektup-

sunetiyle aleniyet unsuru tekenmül emiş bulunmaktadı.

III NECDET SANÇAR

Öğretmenlik sıfat ve salâhiyetlerini suistimal ederek memleket gençliğini ifsatta kardeşi Nihal Adsızla eleveveren bu mütemerrit mazmun huzuruza dahi tahkikat ifadesini teyiden "duruşma zabıtnamesi sahife 243.,,

"Irıkçılık ve Turancılık hiç bir zaman ana yasaya mugayir değildir. Türk devlet hayatındaki büyük küçük bütün mevkilere Türk ırkından gayri hiç bir yabancı unsur getirilmemelidir. Tarih-i isbâgında bulunan gayri Türk unsurlardan Türklüğe daima zarar gelmiştir. Ben öğretmenliğim olan 7 sene zarında talebeletime "duruşma zabıtnamesi sahife 242 satır 31 - 245 satır 1 ve müteakip,, Irıkçılık ve Turancılıktan bahsettim. Şeiklindeki sarıh ifrarı bunu müeyyid mahkemeye ifadesinin okunmasına karar verilen talebesi Mehmed Külâhhoğlu'nun "duruşma zabıtnamesi sahife 369.,,

"Needet Sançar benim edebiyat öğretmenimdir. Bize daima devlet idaresinde, Maarif vesair teşkilâtta yalnız Türk ırkından şahısların bulunması : cap ettiğini büyük Türk birliğinin zaruri bulunduğuna söylerdi. Tarzında dahi şahadetî mahkemeye tetkik olunan "duruşma zabıtnamesi sahife 494,, talebeletime ait hal terolime figürlerindeki öğretmenleri Needet Sançar tarafından Irıkçılık telkinatına maruz kaldıklarını dair mesruhat kendisine ait şahsî sicili üzerinde yapılan tetkikatta "müfrit milliyetçilik perdesi altında Turancılık siyaseti takip eder. Kendisinde bir ihtilâl suuriş unsurundan başka bir vasfı yoktur. Milliyet ırk ve vatan mefrumları üzerinde parti prensipleri dışında talebeletime müsaadesiz Orhun mecmua sı satırından ihtar ezası verilceğine dair,, mesruhatlar. Nihal Adsız'a hitaben yazıp gönderdiği "duruşma zabıtnamesi sahife 445,, 12 şubat 1943 tarihli mektubunda; Balkesir lisesinde öğretmen bulunan Hüseyin Alparla yapıldığı Irıkçılık görüşmesinden bahsederek:

".. söz ırıkçılığı intikal etti. Beden terbiyesi hocası bulunan Hüseyin Alpar bugün mühim kişilerin Irıkçılığı kabul etmediklerini hatırlattı. Ben de ummiyetle ırıkçılık aleyhtarlarımız içinde yaşadığımız milletten ayrı milliyetlere mensup insanlar olduklarını söyledim. Bunun üzerine muarızım ki ırıkçılığın da muarızdır başka günlerin konuşmalarında bir çok defalar tekrar ettiğim ilâ şahid ete olarak - hükümet erkânı arasında bulunan şahsiyetlerin isimlerini kaydederek - gayri Türklüklerini nereden bildiğimi sordu. Atalarını malûmdur dedim. Acaba beg aff. kışının bulunduğu bir konuşmada bu işin mevkideki iki adamın gayri Türk olduklarını söylemek cürüm müdür? Bu ona avukatca sor..

yu subayları temizlemek icap etmektedir. Kan bakımından Türk subaylardan gayri diğer unsurların göz yaşlarına aldırmadan uzaklaştırılması lazımdır. Bütün Türklere bir devlet bir millet halinde toplaşıya her halde muvaffak olacağız.,,

28/11/1943 tarihli mektubunda "Maalesef biz çok dağınık ve başsız olarak yaşıyoruz. Faaliyetlerimiz dağınık Her şeyimiz dağınık. Türkçülüğün hâkim ve muzaffer olması için mutlaka birlik ve baş lazımdır. Bunlara ne zaman kavuşacağız. Bu yolda yüksek hizmetlerimizin devam etmesini ve huzurmasını can gönülden dilerim.,, şeklinde Adsız'ın ordu ajanlığı yapan mazmunun onu âdetâ ihtilâl tahrik ederken 4/4/1944 tarihli mektubunda "duruşma zabıtnamesi sahife 442,, "Türk milletinin içinde bulunduğu tehlikelerden kurtuluşunun mümkün olacağını umuyorum. Adsız'ın kibından keskin olacağı kalemi bu işi herhalde muvaffakiyete erdirecektir. Kalem kifayet etmezse o zaman iyi silahlara bırakacağız. Ruhumuz yüreğimiz kılgılarımız seninle beraberdir.,, Müeyyid mektupları ile sücu subut bulmuştur.

V DOKTOR FETHİ TEVET

Tahkikatta ırıkçı ve turancı olduğunu itiraf eden kişimmiyen mazmun huzuruza da her nedense bu ifadelerinden rücu etmiştir.

Bu mazmun hakkında Nihal Adsız tahkikatta "tahkikat dosyası sahife 258,, "Fethi Tevet'i eskidenberi tanıırım. Benimle aynı fikirde. Cumhuriyet, Hükümet ve Büyük Millet Meclisi hakkındaki görüşlerimi ona söyledim. Kendisi subay olduğu için muhitindeki genç subaylara ve Harbiye stajiyerlerine müessir olmağa çalışmıştır. Tarzında sarahaten huzuruza da "duruşma zabıtnamesi sahife 274,, Fethi Tevet Türkçü olduğu için Irıkçı ve Turancılık. Şeiklinde müevvelen valdi beyazı. Ve mahkemeye okunan astegmen İhsan Yalçın, Dursun Zamanoglu tarafından gönderilen cevabî mektupların açık ifadeleriyle mazmunun askeri müesseselere tamamen ırıkçılık ve turancılık propagandası yapmak mecmuaları sokarak fikirlerini yaymağa çalıştığı Nihal Adsızla asla hemfikir bulunmadığım ve Kopuz mecmuasında da kendisinin nesretmediğini bildirmekte ise de huzuruza okunan Nihal Adsız'a hitaben yazdığı 22 şubat 1939 tarihli mektubunda "Türkçülük hesabına yapılacak pek muazzam bir çok işler varken ve bunlar da bize düşerken suç işleyip uzak kalarak milliyetim için da ka çok çalışmamız geri durmam artık kanımız okundu.,,

1 mart 1943 tarihli mektubunda "Bugün Kopuzun neşir hak ve müsaadesini almış bulunuyorum. Mecmua besnâmirdi ve benim idaremedir. Yani istediğimizi gibi çıkacak ve olacaktır. Ne olursa olsun artık her fedakârlığa katılmayı sert ve sıratlı ilerlemek zorun-

patılması üzerine Bozkurt mecmuasını nesretmişlerse de bu da kapatıldığı, faaliyetini daha iyi maskemeyi gaye edinene mazmun Fethi Oğuz Türkkan bu defa tamamı zevatan müfuz ve himayesinde "teferrüatî son tahkikat kararında arz olunan,, Kitapevnen kurulumunu tesis ettiği, iştirak eden zevatan malûmatları haricinde faaliyette bulunan kuruma da müdahale olunarak 27/1/1940 tarihinde halk evlerine ihtihaka mecbur edildi.

b) Halk evleri gibi faaliyetini hakikaten Türk milletinin her bakımdan yükselmesini inhisar ettiren bir müessesede çalışmaya idealine uyğun grümleyen mazmunun 1940 senesi temmuzunda Ankaradaki evlerinde bir toplantı tertip ettiği, Hikmet Tanıy, Nurullah Barman, Hamza Sadi Özбек ve Tahsin Argu'nun iştirak ettiği bu toplantıda,, "artık yapılacak iş kalmamıştır. Hükümet bütün faaliyetlerimiz manî oluyor. Gizli çalışacağız. Esasen ben içerisinde generaliler de bulunan gizli bir cemiyete mensubum. Cemiyetimiz beşer kişilik birbirine bağlı hücrelerden teşekkül ediyor. Ben şer olacağım,, Dediği, yalnız Tahsin Argu'nun muhalefeti ve diğerlerinin kabulü ile Gürem cemiyetini ihyaya muvaffak olarak keyfiyetten eşhası eleman Cihat Savaşları haberdar edip onun da muvafakatini istihsal ettiği,

c) - Hakiki Gürem ve gayeleri: Bu suretle faaliyette geçen mazmunların 1941 senesinden itibaren nesr ettikleri Bozkurt mecmuası idarehane sinde merkez itihaz ederek gizli cemiyetlerini teşkilât ve faaliyetlerini plâni bir surette tesbit ve tanzim ettikleri, Gayeleri:

1 - Aşyadaldı esir Türklere Türkiye ile birleştirerek saf Türk ırkından müteşekkil bir devlet kurmak.

2 - Bu gayeye muhalif olan bügünkü hükümeti merkezden anı ve sıratlı bir darbe ile devirmek. Onun yerine ırıkçılık ve turancılığı tahakkuk ettirecek hükümeti kurmak.

3 - Propaganda yaparék gizli cemiyeti Türk ırkından aza ile takviye etmek ve onlara merasimle yemin ettirmek.

1941 senesi sonlarında muhtelif idare yerlerinde tabanca, Kur'an ve Türk bayrağı üzerine yemin ederek ve ettirerek veya şer verecek bu ittifaka dahil olanlar şer Reha Oğuz Türkkan - o tarihte Hakuk Fakültesinden mezundur - , Cihat Savaşları, Nurullah Barman, Müzaffer Eriş, Zeki Özgü, Yusuf Kadıgil, Fehiman Altan, Hamza Sadi Özбек, Hikmet Tanıy, İsmet Tümtürk'ten ibaret bulunduğu:

"Cihat Savaşları gerek tahkikatta "tahkikat dosyası sahife 50, 53,, ve gerek huzuruza da "duruşma zabıtnamesi sahife 6 - 9,, birbirini teyiden "İsede de İken Reha Oğuz Türkkan beni Turandaki Türklere Türkiyeyi birleştirip ırık müstenit bir hükümet kurmakta rica etti. Aramızda Hikmet Tanıy, Cev-

HAFTANIN TANINI

FKRÈT ADIL

Zâfı Telif

Can çekmişken sevgilisinin baş ucu-nda bulunan hakiki âşık onun göz-lerinin içinde kendini ararken bir baş-kasının hayalini görünce "Gümüm ne mesuttur, demeye hak kazanır. Evet, Onlar artık konuşmayacak, yalan söy-lemeğe mecbur olmayacaklardır. Zavallı dilirler!

En büyük facia, muhakkak ki, sev-diginiz kimseler tarafından hislerinizin anlaşılmaması, ihanete uğramamızdır. Vakti bu derdin panzehiri vardır: Sev-memek. Fakat bir kalb taşıyıp da in-sanın sevmemesi kabil midir? O zaman her şeye razı olarak sevmekte devan etmeğe, hakikat bildiğiniz şeyleri sus-mağa mecbursunuz.

Bir gün size en sevdiğiniz kimse: — Sen göründüğün gibi değişsin! Derse, susunuz, onu yalancı çıkar-mamak için - mademki seviyorsunuz - şöyle cevap veriniz:

— Evet, hakkın var.

En büyük facia şudur: Kendisini anlatamamak.

Buna "za'fı telif," de diyebilirsin-z.

Ameliyat

Hisleri mevziî surette iptal edilmiş kimselere ameliyat yapıldığı zaman bir acı duymamaları bana imkânsız gibi gör-ünürdü.

Meğer kabilmiş. Bir rahatsızlık do-layısıyla benim de ameliyat olmam icap etti. Dostlarının yabancı hastaneleri tavsiye etmelerine rağmen bizim hastane-leri tercih ettim ve Güreba hastanesin-de, Doktor Ekrem Behoet Tazelin hem tez hem de usta ellerine kendimi bıraktım.

Yirmi dakika devam eden ameliyat esnasında hislerim mevziî iptal edildiği ve ameliyat da dilimden olmadığı için, doktorla konuşuyordum. Bana bir acı duyup duymadığımı sordu. İtiraf edeyim ki, hayır, duymuyordum, hattâ, bütün irademle duymağa gayret ettiğim halde. Bu acı duymak arzum, tuhaf bir histi. Çünkü duymadığımıza göre bana sanki ameliyat olmuyormuşum gibi geliyor-du. Fakat Doktor, işine devam ediyordu. Bir aralık düşündüm: Herhan-gi bir cemiyetin benden ne farkı var? Nasıl doktor benim tamine muhtaç taraflarımı tedavi ediyorsa, o cemiyetin başında olan şahıs da aynı şeyi yapıyor mu? Fakat yine düşündüm: Usta doktorlar, hastalarına acı duyuramazlar. Acemiler ise cıyak cıyak bağırır.

Bütün mesele, hisleri iptal etmesini bilmektir. Nitekim Almanya'nın bu-günkü vaziyeti bundan başka nedir?

Teselli!

Bazan harp tebliğlerinde, havanın muhalefetinden dolayı hareketin dur-

Diplomatlık ? bir muamla..

Amerika'nın İngiltere Büyüklü Elçisi John Gilbert Winant bir gün, bir yemekte bir genç avukat ile yan yana oturuyordu. Genç kendisine; — Ben, dedi, ötedenberi diplomatlığa karşı bir cazibe duyarım. Askerli-ğimi bitirdikten sonra bu mesleğe intisap etmek istiyorum. Bana bazı tavsiyelerde bulunabilir misiniz?

Amerika Büyüklü Elçisi şu cevabı vermiş: — Bazı kimseler dirayeti olurlar, bazıları da her şeyin doğrusunu söylerler. Eğer birinciler arasında bulunmak mahzarine ermiş iseniz, size herhangi bir tavsiyede bulunmama ihtiyacı yoktur, fakat sonuncular arasında ise-niz başka bir meslek ihtihap etmenizi tavsiye ederim.

Winant'ın bu sözlerini dirayetine mi, yoksa doğruyu söylemesine mi hamle-tmek lüzümdür, bilmiyorum. Lâkin bu fıkra aklıma bir başkasını getirdi.

İtalya'nın eski hariciye nazırların- da ve meşhur bir âlim olan Roma hukuku profesörlerinden Shtoloja bir gün Üniversitede, kendisinden büyük el-çinin tarifini istiyen talebesine şu ce-vabı vermiş:

— Büyük elçi, bir havadisi mensup olduğu hükûmete gazetelerin yazı-ğundan 48 saat sonra gönderen diplo-matır.

Winant'a ait yukarıki fıkrayı ben de bir gazetede okuduğuma göre lâkin o söyleseydi, gazete bunu nasıl yazardı? Geliniz de işin içinden çık-kızın.

İyi niyet lâzım

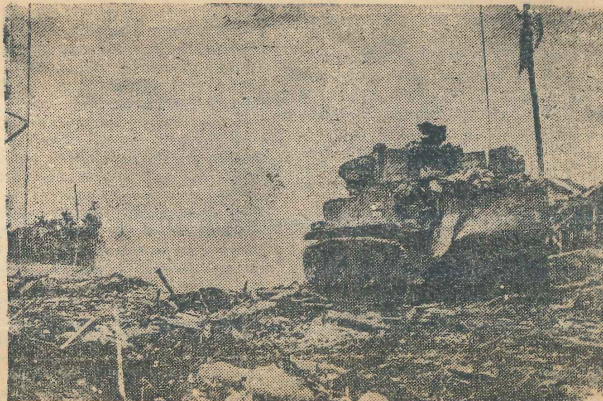
Çiğerlerini genişletmek için tabiatın sevkile haykırarak çocukların feryat-larını nezaketsizlik telâkî eden kim-seler vardır. Bunlar en zengin çağına girmek üzere olan edebiyatımızı zıppı-klıkla itham ediyorlar.

Şiirden bahsedilir edilmez, sanki şiirin yenisi, eskisi olurmuş gibi, genç neshi güllünc vazyiyete sokmağa kalkın-lara, bizde meselâ Sabit'in:

Çerb-ü şirînl yüyüp âşık eder hamd-ü
Hisse yok mu o söğüşten bize bir pâre
meded.

Beytini ve buna benzer yüzlerce, binlerce söğüklük, zevksizlik misali ge-tirebiliriz. Fakat bu, bir Fuzulî, bir E-nâki, bir Nedim'in mevcut olmasına mâni teşkil etmez. Hem bu mütemadiyen a-ğalardan nasır geveliyen zevat şu on, on beş sene içinde yetişmeğe çağılan-lara karşı, asırların içinde yaşamış yüz binlerce şair arasından nümünelik kaç kişi çıkarabiliyorlar?

Bu, belediye'nin yer yer diktiği fidanlıkların karşısına geçip de "Belgrat ormanı varken size de ne oluyor?", demekten başka bir şey değildir. Biraz insaf.



Luzon adasında Manila'ya doğru Herleyen Amerikan tanklar.

Askerî Tetkikler

Ayrıca Buğün Berlin'e Uzak Doğuda

TELESKOP

Harp ve insanlar

Yalnız devletlerin değil, hemen herkesin kendine göre bir harp sonrası plânı var. Kimi ev yaptırmayı, kimi evlenmeyi, kimi iyi ve ucuz elbi-se giyinmeyi ve kimi de tahsilini tamamlamayı düğünüyor. Sanki, işin iki ucunu birleştirmek için harbin" yega-ne müsebbip olduğunu yana yakula anlatıyorlar. Öyle zannediyorum ki, çok kimselerin harp sonrasına bıraktıkları şahsi işlerin bir kısmını şimdi de yerine getirmek mümkündür. Buna misal olarak son aylar zarfında evlenmelerin çoğaldığını gösterebiliriz... "Harp biter de öyle evlenirim!," düşüncesiyle hare-ket edenlerin ömürlerinin sonuna kadar bekâr kalıncıyacaklarını kim temin edebilir? Öyle ya, bitince gibi görünü-r de bir de bakarsınız daha çok sürer; biraz daha hayır düşünmemiz doğru olur; ama şu dünyada "olmaz, ol-maz..."

Şahısların bile ortaya harp sonrası plânları koymalarının en büyük se-bebi, iktisadî vaziyetin ehemmiyetidir. Zaten, Napoleon'un dediği gibi, dün-ya'da üç mühim şey vardır: Para, pa-ra, para...

Fakat, tuhaf değil midir? Evlen-melerin zenginlere nisbetle orta halli kimseler arasında daha fazla olduğu gör-ülüyor. Halli vakti yerinde olan bir kimseyle konuşuyorsunuz.. Kazandığı 300 - 400 lira ile geçinemediğinden yana yakıla bahsediyor. Diğer taraftan ayda eline 60 - 80 lira geçen bir me-mur ailesi mesut bir halde yaşıyor. Dertlerini ve ızdırplarını belki içlerine sindiriyorlar; belki lüzumlu bir çok ih-tiyaçlarından fedakârlik ediyorlar. Ö-yü olduğu halde vaziyetlerini kimseye anlatmıyorlar. Onların gösterdikleri bu fedakârlıklar anlatılmıyca, öğrenil-meğe değer. Fakat, ne lüzumu var. Onlar gene sessiz sadasız masanın başında göz nuru döktüyor; kazmayı yeni bir hamle ile sallıyor; düşman tel örgülerinden daha çetin olan kalabalıktan geçerek bile geçiyorlar.. Toplusu: Ge-çimlerini namuskâr bir işte temin ediyorlar.

Bu insanların harp sonrası plânla-rı gene kendi bileğinin kuvveti, temiz fikirlerle dolu baş ve insanların iyil-ğine çağın vicdanı ve namusudur. Varsın, başkaları harpten sonra bir apartman yaptırmış, bir kürk man-tosunu ve bir otomobil daha almış dūğün-sünler. Ne çıkar, bundan onlara ne?... Onlar gene varıyla yokuyla mesut ya-şayacaklardır!

Alâettin GÜNEYSU

Kitaplar arasında

Hafız Divanı

Yazan : İskender Fikret AKDORA

Cümhuriyetimizin Yirmi birinci yü-dönümü münasebetile, Maarif Vekale-tinin teretme kütüphanemize kazandırdığı yüz beş eserden biri (Şark - İslâm klâsikleri) nin dördüncüsünü teşkil eden (Hâfız Divanı) dir.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi doçentlerinden bay Abdülkâki Gölpınarlı tarafından dilimize çevri-len bu eser; (Ön söz), (Metin), (Açılma) olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır.

(Ön söz) de, şairin hayatı ve eser-leri derin bir vukufia incelenmiş ve bu güne kadar muhtelif me'hazırlarda da-ğınık bir şekilde rastlanan mâlmat titiz bir tasnif zihniyeti ile bir araya toplana-rak okuyucunun istifadesine arz edilmiştir.

Bu (Ön söz) den anlaşılığına gö-re, (Hoca Hafız Şirazi) (Şiraz) da doğ-muştur. Babası (Asfahan) köylülerin-den (Bahâeddin) isminde bir zattır. (Fars atabekleri zamanında (Şiraz) a gelmiş, orada ticaretle uğramıştır. (Hafız) in anası (Şiraz) mülhakatın-dan (Kâzım) lu olup üç çocuk annesi-di ki, (Hafız) bunların en küçüğüdür. Babalarının ölümlünden sonra diğer kardeşler ayrılmışlar, asil adı (Şemseddin Muhammed) olan (Hafız), annesi ile birlikte (Şiraz) da geçim darlığı için-de kalmıştır. Bir müddet hamurkârik etmiş, diğer taraftan vakit buldukça mektebe devamla (Kur'an) ı ezberliye-rek (Hafız) olmuş. Öte yandan şair bir dükkân komşusuna örnek şiirler söyle-meğe başladığından, şirden anhyana-lara âdetâ alay mevzuu olmuştur. Fakat bir gün rüyasında (Hazretî Aî) yi gö-ren (Hafız) ı şiirin saf havasına eriş-miş olarak buluyordu.

Kitabın sonuna eklenen (Açılma) da; (Hafız) ın şiirlerini hangi şartlar altında yazdığı ve (Metin) de karşılas-tığımız bir çok (Tasavvufî) tâbirlerle, bazı müphem görülen beyitlerin izahı yer almaktadır ki, kanaatimizce eserin en faydalı kısmı bu sonuncu bölümdür. (Metin) kısmında 499 (Gazel) mevcut olup her gazelin tam tercümesinin so-nuna (matla beyiti) aynen yazılmıştır. Bu suretle, okuyucuya tercüme hakkında fikir edinmek imkânı verilmiş oluyor. Kitapta ayrıca, (Terkipler), (Mesnevîler), (Kitalar), (Rûbail), (Muammalar), (Şüpheî gazeller), bir (Muhammes) ve (Kasideler) bulunmak-tadır.

Eser, dilimize güzel ve temiz bir türkçe ile çevrildiğinden, aynı zaman-la şairin renkli hayalleri ve orjinal bu-luşları tercümede tamamen ve aslîna uygun şekilde ifadeye çalışıldığından, kitabı sonuna kadar zevkle okuyoruz, ncaak, bazı yerlerinde ufak tefek tas-hih hataları göze çarpıyor ki bunun Abdülkâki Gölpınarlı'dan ziyade, kiti-bın taslihini üzerine alan zata ait ol-ması icabeder.

Bu itibarla, metni okurken fazla titiz davranmadık. Yalnız gözümize çarpı tereddüdümüze geçen bir kaç noktayı işaretle iktifa edeceğiz:

1) 11 inci sayfada 8 inci (Gazel) in (Matla beyti) şöyle diilmiş:

Eğer an Türk-i Şirazi bedest âred dil-i
mârâ

Be hâl-i hinduyê bahşem Semerkand-ü
Buhârârâ

Kitabın 9 uncu sayfasında bu bey-te verilen mânâ: (O Şirazi güzel, bize iltifat eder, gönlümüze alır, açkımıza kabul eylerse başığındaki kara bene Semerkand da yağışlar, Buharaya da!) dir.

Görülmüyor ki, (Hafız) birinci mis-rada (Türk) kelimesini (güzel) mânâ-na sıfat olarak kullanmıştır. C halde, küçük harfle yani (türk) yazılması doğru olur. Aksi takdirde, beyte yanlış bir mânâ verilebilir.

2) 88 inci sayfada 75 inci (Gazel)-in (Matla beyti) ni şu şekilde görü-yoruz:

An Türk-i peri çihre ki der zir-i kabâ
reff

Ayâ şî hatâ did ki ez râh-i hatâ reff

Bu beytin mânasını 87 inci sayfa-dan okuyalım: (O peri yüzü güzel, el-bisesine bürünüp bizden ayıldı gitti. Acaba ne suç gördü ki, hatâ yolundan yürüdü?)

Görülmüyor ki, burada (türk) kel-limesi (güzel) mânasına kullanılmıştır. Einaenaleyh, yuyarıda söyledüğümüz gi-bi, sıfat olduğundan küçük harfle ya-zılması icabederdi. Bundan başka, bu-nun tercümesinde bir ifade sakatlığı göze çarpıyor. Aksaklık ikinci (misra)-nın çevrilmesindedir. (Acaba ne suç gör-dü de hatâ yolundan yürüdü ki?) İba-resi bir kere türkçe değil! İkincisi, as-lında (ki) (dün - gördü) ile atılır. Bir (Sonu Sa: 7, Şü: 2 de)

Sual - Cevap

Yazan: Kâzım Sevinç ALTINÇAY

Sual - Cevap

Yazan: Kâzım Sevinç ALTINÇAĞ

-- Rus generallerinden Berlin üzerine yürüyen Mareşal Zhukov kimdir?

-- a) Mareşal Zhukov Rusların en kıymetli kumandanlarından biridir. Generalliği, Moskova önlerinde Timoçenko'dan sonra orduların kumandasını eline aldığı gibi, Stalingrad'da da Timoçenko'ya halef olmuş ve bu şehrin tarihi müdafasında büyük hizmetler etmiştir.

b) Geçen seneki hareketlerde hastalanarak ölen General Votoutive'nin hastalığı zamanında Ukraynadaki birinci ordunun başına yine Zhukov geçmiş Tarnopol, Kovel, Stanislavo'ya kadar ilerlemiştir. Bundan sonra Romanya arazisine girmiş Cernauti'yi iggal ettikten sonra Romanyadaki Jablonitza geçidine varmıştır.

Bu defaki ileri hareketinde de Berlin'e girme görevinin Mareşal Zhukov'a düşeceği anlaşılmaktadır.

-- Tozun insanlara fayda ve zararları nedir?

-- a) Toz olmasaydı dünya hayat olmazdı. Çünkü toz arazisaydı yağmur yağmazdı ve bunun neticesi olarak dünyada su bulunmazdı.

Rutubet yahut su buharı havada toz habbeleri üzerine toplanır ve böylece yağmur hâsil olur. Demek ki, her yağmur damlasının merkezi bir toz tanesidir.

b) Toz bir bant kadar tehlikelidir de. Bir fabrikada toz parçaları bir araya toplandıkları zaman muayyen bir kesafete geldikleri zaman, bir kıvılcımın teması derhal patlırlar. Bu suretle bir fabrikamız havaya uçuşmasına sebep olan toz toplanmaları kaydedilmştir.

c) Tabiat göl hayvanlarını toza karşı kendilerini müdafaa edecek vasıtalarına tevhiz etmiştir. Bir toz fırtınasında bu hayvanlar gözlerini ve burunlarını kapatıp tıkrıyarak tehlikenin korunabilirler.

ç) Kesif bir toz fırtınası, esasında evde bulunan insanlar tozun etrafı elektrik çereyam dağıtımının farkına varmışlardır. Böyle bir zamanda ev halkı bir şeye dokunurlarsa derhal hafif bir elektrik sarıntısı karşısında kaldıkları hissederler.

d) Meşhur Amerikan bilginlerinden profesör Nininger, atmosferimizin üstündeki boşluktan dünyamıza günde 50,000 ton toz geldiğini hesap etmiştir.

-- Havanın nasıl olacağı anlamak için kolay usuller var mıdır?

-- Hepimiz sabahleyin evden dışarı çıktığımız zaman, yağmur yağacaksa tedarikli bulunmak, hava açık olacaksa lüzumsuz yere pardesü ve şemsiyemizi berabermiz taşıyamak isteriz. Bizi evvelden ihtiyath davranmaktak için, bir çok tecrübeler tesbit edilmiş, muayyen pratik kaideler vardır. Bunlardan bir kaçını burada sayabiliriz.

1. Havada çok az bulut varsa, bu havanın iyi olacağı veya fena olacağı hakkında bir fikir verebilir. Bu bulut gettikçe dağılıp kaybolma yolunu tutuyorsa havanın çok iyi olacağına, yahut hiç olmazsa şimdiki halini muhafaza edeceğine inanabiliriz.

2. Eğer havada gördüğümüz ufak bulut gittikçe çoğalıyor ve kesafet peyda ediyorsa, çok geçmeden yağmur yağacağı muhakkak sayılabilir. Eğer bulunan büyü-

mesi büyük bir süratle oluyorsa yakında fırtına kopacağına hükmedilebilir.

3. Geceleyin gökyüzünün tertemiz olması ertesi günün havanın iyi olacağına delâlet eder. Fakat kırmızlık yalnız ufuk üstünde görülürse ertesi günün yağmurlu ve rüzgârlı olacağını gösterir.

4. Yağmurlu ve rütubetli günlerde akşamleyin köğün yeşilmesi olması yağmurun devam edeceğini yahut ertesi gün havanın daha fena olacağını ifade eder.

5. Çiğ de havayı evelden anlamıya yardım eder. Bilir: a) Eğer güzel bir günden sonra akşamleyin otlar üzerinde çok miktarda çiğ görülürse ertesi gün yine güzel hava olacağını anlıyoruz ve rüzgâr da durmuşsa, sabahleyin yağmur yağacağı anlaşılabılır.

6. Hindiba çiçeği gemesiyenin aksi şekilde hareket eder: Şimseyi yağmurun yağmasıyla açıldığı halde, hindiba çiçeği yağmur yaklaştığı zaman iyice kapanır.

7. Ev sineklerinin tavana uçuşmedi yağmur yağacağını gösterir.

8: Sivrisineklerin gölgeye çekilmeleri de yağmurun yakın olduğuna bir dedildir.

9: Kargaların sinirli sinirli uçmaları, yeşil ağaçkakanın güler gibi ötmesi, keskin ve karanlık uçuş bulutları, arıların kovanlarında kalmaları, kedilerin kulaklarını temizlemeleri, ve sebepsiz yere öteye beriye dolmaları, eşeklerin durup dururken haykırmaları, ördeklerin otlaklara, tarlalara dağılması, kırlangıçların alçaktan uçmaları hep yakında yağmur yağacağını anlatır.

10: Yüksekte uçan kuşlar, tüylü, ince renklerle süslenmiş bulutlar, bulutsuz bir ufukta güneşin ve ayın batması iyi havanın geleceğini yahut devam edeceğini haber verir.

-- Cenuptan Oder nehrine ilerleyen Mareşal Koniev kimdir?

-- a) Mareşal İvan Koniev ikinci Ukrayna cephesi ordularını başkumandıdır. Koniev Rusya'nın en büyük nisanlarından, birinci rütbeden Souvorof nişanını taşımaktadır.

b) Mareşal Koniev, birinci Ukrayna ordusunun da yardım ile Korsov'n'da on Alman tümenini muhasara ederek imha etmiştir. Yine aynı kumandan Dnieper, Bug ve Pruth nehirlerini bir hafta gibi az bir zaman zarfında geçmiştir.

İlk defa Besarabya'ya nüfuz eden ve Romanya istilasına iştirak eden Mareşal Koniev olmuştur.

-- Taze sebze ve meyvaları -- vitaminleri ni muhafaza etmeleri için -- ilik yerde mi yoksa serin yerde mi saklamak lâzımdır?

-- Taze sebze ve meyvalar dallarından hemen koparıldıkları zaman kullanırlarsa bunların bütün vitaminlerinden faydalanmak mümkündür. Bunlar koparıldıktan sonra kaldıkça bir kısım vitaminlerini kaybederler. Sebze ve meyvaları serin bir yerde muhafaza edersek vitaminlerinin çok az bir kısmını kaybetmiş oluruz. Sıcaklık sebze ve meyvalarda oksidasyonu kolaylaştırır. Bu da bir kısım vitaminlerin zayı edilmesine sebep olur.

Luzon adasında Manilla'ya doğru ilerleyen Amerikan tanklar.

Askerî Tetkikler

Avrupada Ruslar Berline, Uzak Doğuda Amerikalılar Manillâya doğru ilerliyorlar

Yazan: D..

Doğuda Kızıldoru, Moskova ve Berlin'in verdiklere haberlere göre, bir miktar daha ilerlemiştir. Mareşal Zhukov komutasındaki ordular grup, Kusterin'in 24 kilometre şimal doğusunda bulunan Liebenov'u almış, böylece Berlin'e 18 kilometre daha yaklaşmıştır. Berlin, 2 Şubat'ta, Kızıldoru birliklerinin Alman başkentinin 54 ve 63 kilometre şimal doğusunda, Oder kıyısına vardığını ve Berlinin 66 kilometre doğusunda bulunan Kusterin'e şiddetli sokak muharebelerinin devam etmekte olduğunu bildirmiştir. Fakat bu haberleri Moskova teyit etmemiştir.

Almanlar, Kusterin'e giren Sovyet birliklerini imha ettiklerini söylüyorlar. Bu haber doğru ise, imha edilmiş, keşif birlikleridir. Ruslar Oder üzerindeki Frankfurt şehrinin 47 kilometre şimalinde bulunan ilerliyerek Gleissen'i ele geçirmişlerdir. Burada 100 Alman uçağı Rusların eline düşmüştür.

Almanlar Berlin'i müdafaa hazırlanmaktadır. Geçenlerde bir nazî sefi, Fransa Başvekilinin 1918 de söylediği meşhur sözü tekrarlıyarak "Berlin'in önünde, içinde ve gerisinde harp edeceğiz," demiştir. Şehri halk hücum kütalarının, yani 16 yaşındaki çocuklarla 60 yaşındaki ihtiyarların müdafaa edecekleri söylüyor. 1 Şubat günü, ilk defa olan Berlin'in bir çok mahallelerinde halka ekme dağıtılmamıştır.

Doğu Prusya'da Königsberg kaleşi her taraftan çevrilmiş olup Rus topusunun ateşi altındadır, ve şehir yanmaktadır. Ruslar, müstahkem mevkiin ve şehrin limanı olan Pillau'a giden yolları da kesmişlerdir. Königsberg'den kaçanlar, ancak balıkcı kayıklar ve sandallarla bu kesimden uzaklaşabilmektedir. Son bir habere göre, bu şehirde de muharebeler olmaktadır.

Batıda, 2 Şubat günü Fransız ve Amerikan kuvvetleri Colmar'a girmişlerdir. Şehrin merkezinde sokak muharebeleri olmaktadır. Ahn'nın cenubunda Montschau'dan Colmar'a kadar uzanan cephe Müttefik orduları, ağır bir tempo ile Alman müdafaa hatları içinde ilerlemektedirler. Bazı yerlerde, Alman hatlarına 16 kilometre derinliğinde girmişlerdir.

Müttefik stratejik ve taktik hava kuvvetleri cephenin hemen gerisinde, ve Almanya içlerinde her türlü Alman münakale hatlarını ve vasıtalarını şiddetle bombalamakta, böylece batıdan doğuya asker gönderilmesine ve batı

cephesindeki Alman birliklerinin ikmal ve iagesine mâni olmak yolundaki gayretlerine devam etmektedirler.

Eğün biraz Filipinlerdeki muharebelerden bahsetmek istiyoruz. Orada da vaziyet Avrupa'daki gibi Mihverin aleyhine dönmüştür. Almanlar gibi Japonlar da fena vaziyettedir.

General Mac Arthur, Filipin takımı adalarının en büyüğü olan Luzon'da Japonları süratle mağlûp etmek için, vakîle Japonların tatbik ettikleri stratejiyi daha büyük kuvvetler ve daha bol vasıtalarla tatbik etmektedir.

Japon başkumandanlığı, taarruz levresinde iken hava, deniz ve kara kuvvetleri arasında tam ve mükemmel bir işbirliği temin eder ve hasun hatlarının yan ve gerilerine, mütemadiyen yeni çıkarmalar yapar; böylece çetin müdafaaaları, çabucak kırardı. Aynı şey şimdi de Amerikalılar yapıyorlar.

General Mac Arthur, başkına da büyük ehemmiyet vermekte, Japonları daima bekledikleri zaman ve mekân da gafil avlamaktadır.

Amerikan kuvvetleri, Lüson adasında 9 Ocak'ta çıkışlardır. Japonları onları adanın şimal batısındaki Lingayen körfesinde değil, Mindoro adasına yakın cenup batıda veya Leyte ile Samar adalarına yalan olan cenup doğuda bekliyorlardı. Çünkü Amerikalılar yaptıkları muhtelif gösteriş hareketleri ile onlara bu düşünceleri telkin etmişlerdi. Bu sayede 6 inci Amerikan ordusu birlikleri Lingayen körfesine çıkarak Japonlara tam bir baskın yaptılar, pek az mukavemet gördüler ve pek az kayıp verdiler.

6 inci ordu, Filipinlerin başkenti olan Manilla istikametinde ilerler ve bu şehire doğru yaklaşırken Japonlar da, kuvvetlerini bu istikamete doğru sürdüler. General Mac Arthur, 144 kilometre ilerledikten ve 28 Ocak'ta Manilla'ya 64 kilometre mesafede bulunan San Fernando şehri nişandıktan sonra, 30 Ocak'ta bu şehrin batısında bir yerde yeni bir çıkarma yaptı. Bu çıkarmamız hedefi, Manilla körfezini batıdan kapayan dağık ve sarp Bataan yarımadasındaki Japon mevzilerini çevirip ele geçirmektir. Buraya yeni teşkil eden 8 inci Amerikan ordusunun kuvvetleri çıkış ve baskın şeklinde yapılan bu çıkışın başarı ile sonuçlanmasını

(Sonu Sa: 7, Sü: 2 de)

yor mu? Fakat yine düşündü. Usta doktorlar, hastalarına acı duyuramazlar. Acemiler ise çıyak çıyak bağırırlar. Bütün mesele, hisleri iptal etmesini bilmektir. Nitekim Almanya'nın bugünkü vaziyeti bundan başka nedir?

Teselli!

Bazan harp tebliğlerinde, havanın muhalefetinden dolayı hareketin durduğunu okur buna, büyük altından güler, inanamak istemeyiz.

İstanbul'a devamlı olarak yağan bir günlük kar, umumî hayati durdurunca bunu düşündüm. Sülh içinde, medeni denilen bütün vasıtlara malik bir şehrin üzerine bir parçacık tabiat pudrası serpilince - aman ne soğuk bir tasvir! - böyle olursa, dağ başlarında neler olmaz?

Fakat dağ başlarında bir teselli noktası var. Oradakilere içlerinde:

-- Ah, derler, şehirde olsaydık şimdi her şeyimiz tamam olurdu. Burada harp içindeyiz. Çaresiz, dayanacağız.

Hog, bizim de tesellimiz yok değil. Her şey ateş pahasına olduğu için hiddetlenip isinıyoruz ve dağ başında kileri düşünerek "buna da şükür, diyoruz.

Napoleon ve Hitler

Nazilerin gizli silahlarını yapan bir âlimin, Hitler tarafından ödürülme korkusu ile kaçtığı okuyunca, kendisine sık sık mukayese edilen Napolyon'un şu fıkrasını hatırladım:

Napoleon entitüyü kurduktan sonra, oraya aldığı ilim adamları ile kendisini müsavi bir salâhiyette görüyor hiç bir zaman onlara fahişet iddiasında bulunmuyordu. Bir gün, orduya ait bir meselenin dolayı hiddetlenmişti. Bertollet ona:

-- Haksızlık ediyorsun dostum, dedi, ve kızınca kaba oluyorsun.

Napoleon gibi bir adama böyle sözi söyleyen mi? Bununla beraber, bir bahariye doktoru da âlimin sözlerini teyit edince Napoleon onlara:

-- Görüyorum, dedi, hep birlik oluyorsunuz. Esasen kimya tıp ilminin mutbahi sayılır ve nihayet katillere mahsus bir ilimdir.

Doktor Napoleoonun acı sözlerine hiç korkmadan şu cevabı verdi:

-- O halde fütihat peşinde koşan bir generale ne isim verirsiniz?

Bugünün diktatörleri arasında bu cevaba susacak acaba kaç tanesi vardır? Bir de asırlar ilerledikçe medenileştüğümüzü iddia ederiz.

Kim haklı?

Fililere ait bir tetkik yazısı okuyordum. Bu muazzam ve sevimli hayvanların dişilerinin erkeklerden daha kolay terbiye edildiği söyleniyordu. Ziyaretime gelen bir dostuma karışına bundan bahsettim. Dostum gülümseyerek:

-- Dişiler daha insana yakın olurlar, sandandı.

Dedi. Fakat karışı hemen atıldı:

-- Hayır, hayvan değil mi, onandır.

Muasır İktisa

YAZAN

NURULLAH

Bütün münnevverleri yakandan alâka

Adres: Cağaloğlu, Türbedar So. No

BULGAR ADALETİ TDV İSAM Kütüphanesi Arşivi No 056-84/6

Bulgaristanda Halk Mahkemeleri adı verilen heyetlerde bir müddettenberi görülmekte olan dâvâların en ileri gelen şahsiyetlere müteallik birinci kısmı neticelendi. Üç kural nâibi, iki başvekil, on yedi nâzir, altmış altı mebus ölüm cezasına mahkûm oldular. Müebbed veya muvakkat hapis cezalarına uğrayacak olanların sayısı da çoktur. Bu mahkûmlar Bulgaristanın uğradığı milli felâketlerden dolayı mesul tutulmaktadır.

Harbin ahlâk ve insanlık bakımından en çirkin safhası başlıyor ve Bulgaristanda başlıyor. Muharebelerde milyonlarca insan öldü. Harpten nefret edilebilir. Fakat harpte karşısındakini, harp usulleri dairesinde öldürenleri ahlâk bakımından muahaze etmek akıldan geçemez.

Bulgaristanda verilen ölüm cezaları ise kalblerde ancak nefret hissi doğuracaktır ve insanlık tarihinde vahşete doğru çok korkunç bir gerileme teşkil edecektir. Ahlâk mefhumunda kendilerini yükselemiş, ceza ve mesuliyet telâkilerinde ilerlemiş zanneden Avrupalılar, bazı kanlı hareketleri tavsi ve tel'in için "asiyai", kelimesini kullanırlar. Asyahları vahşi hislerden sıyrılmamış sayarlar. Bu sözü söylerken belki bugünkü Asyahları değil de eski Asyalıları kastederler. Hattâ Nazi ordularına, sivil halka karşı gösterdikleri vahşi muamelelerden dolayı, Hunlar denilmek âdet olmuştur. Halbuki Sofyada şahidi olduğumuz Bulgar adaleti Asyaf zihniyeti ve Hun'lara atfolunan insafsızlıkları ve zalimlikleri de çok geride bırakmıştır.

Biz, bir Türk sıfatile, Bulgar siyaset adamlarına karşı büyük bir sempati ve hürmet beslemekten uzagız. Çünkü hepsi Türkiye aleyhine hisler beslemişler ve bizi aldatmak istemişlerdir. Binaenaleyh, kendilerinin mukadderatına şahsi bir dost sıfatile yahut aynı fikir ve kanaat mensubu sıfatile alâkadâr olmuyoruz. Fakat onların da yirminci asırda yaşayan birer insan olduklarını unutmamayız. Onlara sırf bir insan sıfatile acuyoruz ve uğradıkları haksızlıktan isyan duyuyoruz.

Bugün, kanunda yazılı olmayan bir suçtan dolayı bir insanın mahkûm olabilmesi ve bilhassa ölüme mahkûm olması vicdanlarını tahammül etmeyeceği bir harekettir; asıl tâbirile, bir cinayettir. Eğer Bulgar siyaset adamları, harp esnasında, bir kısım Bulgar vatandaşlarını kanunsuz surette öldürtmek, hapis ve nefyettirmek, işkenceye uğratmak gibi suçlardan dolayı itham edilip mevcut kanunlar dairesinde adliye mahkemelerine verilmiş olsalardı ve bu cezalara çarptırılmasalardı Bulgaristanda bir

Bugün, kanunda yazılı olmayan bir suçtan dolayı bir insanın mahkûm olabilmesi ve bilhassa ölüme mahkûm olması vicdanlarını tahammül etmeyeceği bir harekettir; asıl tâbirile, bir cinayettir. Eğer Bulgar siyaset adamları, harp esnasında, bir kısım Bulgar vatandaşlarını kanunsuz surette öldürtmek, hapis ve nefyettirmek, işkenceye uğratmak gibi suçlardan dolayı itham edilip mevcut kanunlar dairesinde adliye mahkemelerine verilmiş olsalardı ve bu cezalara çarptırılmasalardı Bulgaristanda bir

Zavalı adalet hissi, o temiz ahlâk mefhumu bu mahkeme salonlarının uzaklarından bile geçmiş değildir. Adalet ve ahlâk Bulgar Halk Mahkemelerinin eline geçse onları idam edeceklerdi. Ha-

lıkatte de başka bir şey yapılmamıştır.

Bulgarlar bunu galiplere yazmamak, kendilerini kurtarmak için, soğukkanla, en âdi ve zelif bir hesap ve menfaat sevkile yaptılar. Nazi ordularının karşısında secdeye kapanarak istiklâl ve hürriyet duygularını çiğnemişlerdi. Şimdi kudsî ahlâk ve adalet duygularını la çamur ve kan içinde boğuyorlar. Bulgaristan bu lekeyi bütün tarih boyunca bir mahkûmiyet mançası gibi taşıyacaktır. Bir mil-

let yanlış bir politika takip edebilir; mağlûp olabilir; bu mağlûbiyetin ağır cezalarını çekebilir. Fakat onun ruhunda ahlâk, istiklâl duyguları yaşadıkça, o millet rûhi necabetini muhafaza ettikçe, tekrar alını yükseltmek ve belini doğrultmak hakkını ve imkânını bulur; bir gün evvelki düşmanlarından bile hürmet görür. Fakat mânevî bakımdan düşen bir memleketin yükselmesine imkân yoktur.

Hüseyin Cahid YALÇIN

1945 - 10.30 - 10
1377 - 210

AN

İYİ EĞRİ

Fıyatı 10 Kurus

DÜNYADAN HABER

Yazan: Ahmet Emin YALMAN

18 inci forma satışa çıkarılmıştır.
Bayilerde arayınız.

İttifak ilerleyişi



Turancılar haklarında verilen kararı dinliyorlar

İrkçılar mahkûm oldu

Zeki Velidi on, Reha Uğuz beş,
Nihal Adsız dört
sene üç ay hapis yatacak

Doktor Hasan Ferit Cansever beraat etti

Gizli cemiyet kurmak, ırkçılık ve turancılık maskesi altında hükümeti devirmeye çalışmaktan zanlı bulunanların duruşmaları dün bitmiş, bu münasebetle bir numaralı Sıkıyönetim mahkemesi verilen kararı okumuştur.

7 Eylül 1944 tenberi 66 duruşma devam eden muhakemeler esnasında hakimler heyetinde hiç bir değişiklik olmamıştır. Kararı veren heyeti hâkime, Tümgeneral Yusuf Ziya Yazgan, adli hâkim Albay Osman Cevdet Erkut, Süvari Albay Galip Kâğan ve Yargıç Kâzım Alöç'ten müteşekkildi. Mahkeme kararını hulâsa olarak okuyucularınıza bildiriyoruz:

1 - Zeki Velidi Toğan: Hükümeti devirmeye matuf fiilinden dolayı Türk Ceza Kanununun 171 in-

(Devamı: Sa. 4; Sü. 3 te)



Beraat eden Ferit Cansever

Ruslar Avusturya hududuna vardı

Doğu Prusya tamamen temizlendi

Moskova, 29 (Radyo) — Mareşal Stalin bu akşam Mareşal Tolbuhin'e hitaben bir günlük emir neşretmiştir.

Bu günlük emirde bildirildiğine (Devamı: Sa. 3, Sü. 6 da)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-24/7

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 056-84/7

İrkçılar mahkûm oldu

(Baş 1 incide) cu maddesinin ikinci fıkrasına tev-
fikan 10 sene ağır hapsine, aynı ka-
nunun 173 üncü maddesi gereğince
4 sene müddetle Adapazarında ika-
mete memur edilmeğe ve umumi
emniyet nezareti altında bulunmı-
ya, 31 inci maddeye göre âmme hiz-
metinden müebbeden men'ine,
33 üncü madde mucibince ceza mü-
deti zarfında kanunî mahcuriyet al-
tında bulundurulmıya, propaganda
suçundan da beraetine.

2 — Reha Oğuz Türkkkan: Sabit
görülen gizli ittifak fiilinden Türk
Ceza Kanununun 171 inci maddesi
ikinci fıkrasına tevfi kan ve takdir
siddet sebebiyle 6 sene hapse mah-
kûm edilmiştir. Ancak yaşı küçük
olduğundan bu cezanın bir senesi
indirilerek 5 sene hapsine ve Türk
Ceza Kanununun 173 üncü madde-
sine göre 2 sene Diyarbakıra sürü-
lerek emniyet nezareti altında bu-
lundurulmıya, propaganda suçun-
dan 142 inci maddeye tevfi kan ce-
zası şiddetlenerek bir sene hapse,
yine yaşından dolayı cezası indirile-
rek 10 ay hapse ve cezaları birleş-
tirilerek 5 sene 5 ay ağır hapse,
Türk Ceza Kanununun 31 inci mad-
desi mucibince müebbeden âmme
hizmetinden mahrumiyetine, 30 un-

Türk milletinde tesaduf edilebilir.

Bu his ve macera romanını oku-
yucularımız 1 Nisan pazar günün-
den itibaren sütunlarımızda bula-
caklardır.

cu madde mucibince de ve cezasını
çekerken kanunî mahcuriyet al-
tında bulundurulmasına.

3 — Aynı şekilde Cihat Savaşfer
ve Nurullah Barıman'm sabit gö-
rülen suçundan dolayı, Türk Ceza
Kanununun 71 inci maddesinin 2 in-
ci fıkrasına uyularak dörder sene
ağır hapislerine, aynı kanunun 173
üncü maddesi gereğince Cihadın J-
şakta, Nurullahın Kırşehirde birer
buçuk sene ikamet ve emniyet ne-
zareti altında bulundurulmalarına
4 der sene de âmme hizmetinden
mahrumiyetlerine.

4 — Aynı gizli ittifak suçundan
Heybetullah İdil ile Hamza Sadi
Özbek'in cürüm icrasına ve tatbi-
katına başlanmadan evvel ittifaktan
çekilmeleri hasebince ceza verilmesi-
ne mahal olmadığının.

5 — Reha Oğuz Türkkkan, Cihat
Savaşfer, Nurullah Barıman, Mu-
zaffer Eriş, Zeki Özgür, Yusuf Ka-
dığil, İzzet Tanyu, İsmet, Rasin
Tümtürk, Hikmet Tanyu'nun hü-
kûmeti devirmeğe matuf gizli itti-
fak suçları sabit görülmüş ise de
kanunî takibat başlamadan evvel da-
ğdıkları kanaatine varıldığı için
Türk Ceza Kanununun 171 inci
maddesinin son fıkrası mucibince bu
suçtan ceza verilmemesine;

6 — Fehiman Altanın gizli gürem
teşkilâtına kendine kerhan yapıru-
lan bir yeminle girdiği, fakat faa-
liyetlere iştirak etmediği için bera-
etine, Türk Ceza Kanununun 142 in-
ci maddesi mucibince propaganda
fiilinden sanıklı Necdet Samcar'ın

bu madde mucibince takdiri ve
kanunî şiddet sebebiyle bir sene iki
ay hapislerine.

7 — Muvazzaf üsteğmen Alp
Aslantürk için Türk ceza kanunu-
nun 142 nci maddesini ihlâl eden
propaganda fiili dolayısıyla kanunî
ve takdiri şiddet sebebiyle 9 ay 10
gün hapsine, siyasi yazı yazmak-
tan sanık tabip yüzbaşı Fethi Tevet
oğlunun askerî ceza kanununun
148 inci maddesinin A fıkrasını
muhil fiili dolayısıyla ve kanunî ve
takdiri şiddet sebebiyle cem'an 11
ay 20 gün hapsine;

8 — Propaganda suçundan Ze-
ki Velidi Togan, Zeki Özgür, Ham-
za Sadi Özbek, Hikmet Tanyu, İs-
met Rasin Tümtürk, Cihat Savaş-
fer, Nurullah Barıman, Hasan Fer-
rit Cansever, Hüseyin Namık Or-
kun, Orhan Şaik Cökay, Fâzıl
Hisarcıklının bu suçlardan cezaya
mahal bulunmadığına,

9 — Nihal Adsızın Büyük Mil-
let Meclisini ve hükûmetin mane-
vi şahsiyetini alenen tahkir mak-
sadile İstanbulda karısına, kız ve
erkek talebelerinden bazılarına
yazdığı mektuplarda âmmenin telâş
ve heyecanını tahrik edecek
hususlar bulunduğundan kasdı
mahsusa müstenit haber yaymak
suçundan Türk ceza kanununun
142 inci maddesini ihlâl eden
propaganda fiili ve bu propagan-
dayı ordu mensupları arasında da
işlemesi noktasından askerî ceza
kanununun 148 inci maddesinin
B fıkrası nazara alınarak Türk ce-
za kanununun 159, 161, 142, 79,

80 ve 70 inci maddeleri mucibince
cem'an 4 sene 30 ay, 15 gün ağır
hapsine, Türk ceza kanununun
170 inci maddesine tevfi kan 3 se-
ne Adanada ikamete memur edi-
lerek emniyet nezaretinde bulun-
durmasına, müebbeden âmme hiz-
metinden men'ine, 33 üncü madde-
ye göre ceza müddeti içinde mah-
curiyeti kanuniye halinde bulun-
durulmasına, Ankarada yapılan
nümayişlerde Nihal Adsızın ilgisi
sezilmekle beraber bu işi tertiple-
yenler arasında bulunmadığından
bu suçtan beraetine,

10 — Ankaradaki nümayişleri
tertiplenmekten sanıklı Cebbar Se-
ner ile Uğur Öcalın bu fiilleri sa-
bit görüldüğünden Türk ceza ka-
nununun 161 inci maddesi fiilin
tezahürü ve unsurları bakımından
her iki suçlunun 11 er ay hapisle-
rine,

11 — Bu nümayişlere iştiraki
sabit görülmeyen Salt Bilgiçin be-
raetine,

12 — Zeki Velidi Togan ve Ham-
za Sadi Özbekin Türk ceza kanu-
nunun 142 nci maddesi muhil se-
bepleri dolayısıyla ve askerî usu-
lün 190 inci maddesi talep ve sa-
rih delil bir iddia ve isteği olma-
maları hasebince bunların hakkında
ceza tayinine imkân bulunmadığı-
na ittifakla karar verilmiştir.

Mahkeme, mahkûm olmyan veya
tevkif edildiği tarihtenberi cezasını
dolduranların başka bir suçla ilgi-
leri olmadığı takdirde tahliyelerine
müsaade etmiştir.

Şehirden Röportaj

Kredi Bankasının hediyeelik evi

EV KENDİLERİNE ÇIKMIŞ GİBİ ŞİMDİDEN GELİN GÜVEY OLANLAR — KOMŞULARI İLE GEÇİNİP GEÇİNEMİYECEKLERİNİ ARAŞTIRAN KADINLAR — 100 LİRAYA 35.000 LİRALIK ÇİFTHAVUZLARA GÜZEL BİR KÖŞK — BİR SAAT İÇİNDE BANKADA NELER İŞİTTİM?

Yazan: **Faruk FENİK**

Dün Bahçekapıdan geçiyordum...

Eski Yerli Mallar Pazarının yerinde açılan Yapı ve Kredi Bankasının önü mahşer gibiydi. Kapının önünde toplanan kalabalıktan bir kısmı, birbirini ite kaka içeri girmeğe çalışıyor, bir kısmı da vitrinde fırıl fırıl dönen, küçük, güzel bir yaz evinin maketini seyrediyordu.

— Ne oluyor? Bir anlayayım diye yanaşım.

İçeri girmek kabil değildi. Dışarıda duranlardan birisine:

— Bunlar hergün burada teşhir ediliyordu da kimse bakmıyordu, dedim. Böyle birdenbire ne oldu?

— 31 marta bir şey kalmadı da ondan, dediler. 31 marta kadar ikramiyeli aile cüzdanı alanlar gelecek seneki kur'aya iştirak edecekler.

Arka kapıdan sıyrılarak içeri girdim. Aile cüzdanı dağıtılan gişenin önünden geçilir gibi değildi. Bir yolunu bularak, bu kısmın şefliğini yapan eski Galatasaraylılardan Kâmi Suveren'in odasına daldım.

Odada benimle beraber kadını, erkekli daha birçok insan vardı. Hepsî:

— İzahat almaya geldik diyorlar ve mütemadiyen B. Kâmiyi sual yağmuruna tutuyorlardı.

Bu sualler arasında öyle entresanları ve öyle güzelleri vardı ki, içeri girdiğime memnun oldum.

Orta yaşlı bir kadın:

— Peki amma, diyordu vereceğiniz ev, tamtakır mı olacak? Biz bu zamanda nereden eşya bulup da o evi donatacağız. Mademki ev veriyorsunuz, mobilyasını koyun da tam olsun...

B. Kâmi hem gülüyor, hem de mobilyası yok amma diyor, iki tane güzel yerli dolabı var.

Başka bir kadın dışarıdaki gişeye yaslanarak:

— Yeri nerede, yeri nerede? diye ısrar ediyor ve sonra yanındaki komşularla geçinilebilir geçinilemeyeceğini, kimlerin oturduğunu sorup soruşturuyordu.

Daha neler sormuyorlardı ki...

Kur'a çekilmiş, ev kendilerine çıkmış, buyurun anahtarını, gidip oturun denmiş gibi hareket ederek, lüzumlu lüzumsuz o kadar şey soruyorlardı ki...

Hizmetçi odasını, yatak odalarının genişliğini, sofayı, banyo dağınısını her veri bir bir tetkik edi-

— Acaba o civarda kimlerin evi var? dedim.

— Çok iyi bir muhit, dedi. Bütün komşular kıbar insanlar. Hayri İparın, Şakir Kesebirin evleri çok yakın. Öteki komşuların kimler olduğunu bilmiyorum.

Güldüm ve içimden:

— Kendi kendine gelin güvey olmanın açık bir misali, dedim.

Gülüştümden şüphelenerek:

— Deniz kenarından geçerken fırtınanın tesirile yüzünüze hiç, bir damla deniz suyu sıçramadı mı? dedi. O halde ikramiye umanda bir damladır. Bana gelmez diye nasıl ısrar edebilirsiniz?

Pilav yerken ağzınıza hiç taş gelmedi mi? Piyango bir çuval piringte ufacak bir taşdır. Bana rast gelmez, diye nasıl iddia edebilirsiniz?

Aile cüzdanı sahibi o kadar nikbin bir adamdı ki, onu görüp tanıdıktan sonra dünyada ümitle yaşıyabilmenin ne kadar büyük bir bahtiyarlık olduğuna bütün kalbimle inandım.

Sual yağmurları devam ediyordu. Ben de sordum:

— Toplu olarak yapacağınız evler hangi semtlerde olacak?

B. Kâmi güldü ve:

— Bu işi şimdilik gizli tutuyorum, dedi. Mecidiyeköyünde böyle bir teşebbüse girişelim dedik. Spekülasyoncular bizden evvel arsarları kapatmaya, bir metresi bir lira, iki lira olan arsarların metresini 5 - 10 liraya çıkarmaya başladılar. Spekülasyona mâni olmak ve arazileri kara borsacıların eline düşürmemek için yerlerini şimdiden söyleyemeyeceğiz.

— Yapacağınız evler memur evleri gibi, hepsi aynı tipte mi olacak? dedim.

— Hayır, dedi. Bu evler muhtelif tipler üzerinden olacak. Şimdilik 7 tip düşündük. Bu evleri biz toptan yaptıracağımız için çok ucuza mal edeceğiz. Bu suretle bir çok aileler ev sahibi olabileceklerdir. Bankanın yapacağı evler, bilhassa bir ailelik evler olacaktır. Gayet ufak tasarruflarla işe başlayanları ev sahibi yapmak başlıca gayelerimizdendir.

— 31 mart diye bir ilânınız var. Ayrıca 9 eylül diye bir tarih daha ilân etmişsiniz, bunlar neden ayrı ayrı? dedim.

— 31 marta kadar yatırılan beher 100 lira için 1946 senesinin 31 martında çekilecek ikramiyeye girme hakkı veriyoruz. 31 mart

Şehir haberleri

Grip salgını hafifliyor

BELEDİYE SINEMALARIN AÇILMASI TEKLİFİNİ REDDETTİ

Grip salgını şiddetini kaybetmekle beraber devam etmektedir. Havalaların düzelmesi üzerine yakın zamanda salgının tamamen zail olacağı zannedilmekte ve yeni tedbirler almağa lüzum görülmemektedir.

Grip yüzünden, vilâyet sıhhat meclisi kararıyla on gün için kapatılan sinema ve tiyatro sahipleri, lise ve orta okullarla üniversitenin ve diğer topluluk mahallerin kapatılmamasına rağmen sinemalarının kapatılmasına itiraz etmişler, icap eden bütün sıhhi tedbirlere riayet etmek şartıyla sinema ve tiyatroların açılmasına müsaade edilmesini istemişlerdir.

Bu teklif Belediye ve sıhhat müdürlüğünce tetkik edilmiş, neticede sinemacların isteğinin reddine karar verilmiştir.

Tiyatro ve sinemalar evvelki karar gereğince 6 nisan cuma günü açılabilir.

VAZİFE VE FEN KURBANLARI İHTİFALI

Askeri Veteriner Tatbikat Okulunda Ruam üzerinde çalışırken ölen fen' kurbanları muallim binbaşı Ahmet ve muavini Yzb. Hüdaî ile yine bu uğurda Paris Pastör enstitüsünde ölen Kemal Cemil'in ölümlerinin 17 nci yıl dönümü münasebetile 2/ Nisan/1945 Pazartesi günü Haydarpasa Askeri Veteriner Tatbikat Okulunda saat 14, 30 da bir anma töreni yapılacaktır. Bu hazin ihtifale meslekdaşlar ve arzu edenlerin teşrifleri rica olunur.

KÖMÜR TEVZİYATI BİTİYOR

Etibank kömür tevzi ve satış müessesesi sobalı evler için yaptığı ikinci parti kömür tevziyatına yarından sonra son verecektir.

Kaloriferli apartmanların istihkakı verilmektedir.

İTHAL MALLARININ ÇABUK GETİRİLMESİ İÇİN YAPILAN TEŞEBBÜS

İngiltere ve Amerika ile sıklaşan ticari münasebetlerimizin icabı olarak bu memleketlere yapılan siparişler gün geçtikçe artmaktadır. Fakat münakale ve diğer bazı güçlüklerden dolayı gelmesi geciken ithal mallarımızın ve bu mallar içinde en fazla ihtiyaç duyduğumuz bir an evvel Türkiyeye getirilmesi için Amerikada ihraç işleriyle uğraşan komisyon nezdinde teşebbüslerde bulunulmuştur.

YEŞİLAY GENÇLİK ŞUBESİNİN FAALİYETLERİ

lim
eni
r
ini
lar
rati

karga-
bir şey
olsun,
rek ve
k telâş
en geri
n söy-
nculuk
sokak-
lileri
adyoda
5 te -

oya

Z
ün
tti



Irkçılar davasının suçluları dün karar okunmadan evvel

Londra 29 (a.a.) — İngiltere hükümeti, «nazilerin kayıtsız şartsız teslim olacakları günün» ferdasının, bütün millet tarafından barışa kavuşulmayı kutlamak için, tatil günü sayılmasına karar vermiştir. Bu hususta tatbik edilecek şeklin şu olacağı sanılıyor:

«İngiltere kralı, bu haberin ilanı için yazılan ve harbin sona erdiğini resmen bildiren bir emirnameyi imzalıyacaktır. 1918 mütarekesinin yürürlüğe girdiği saatin aynı olması için, haberin ilân edildiği saatinin 11 olması ihtimali vardır. Bundan sonra Başbakan Mr. Churchill, ferdası günün milli bayram olduğunu radyo ile yayınlıyacaktır.»

Daily Mail gazetesine göre hafta sonuna doğru çok mühim haberler beklenmektedir. Paskalya tatili devamınca — Arkası sahife 3. Sü. 3 te —

Irkçuların davası bitti

Sıkı Yönetim mahkemesi, sanıklardan **10** u hakkında mahkûmiyet kararı verdi, diğerleri beraet ettiler

Zeki Velidi 10 seneye, Nihal Adsız 4 sene 30 aya, Reha Oğuz da 5 sene 10 aya mahkûm oldular.

Irkçılar ve Turancıların muhakemesi, Birinci Sıkı Yönetim mahkemesinde dün sona ermiş ve karar bildirilmiştir. Tümgeneral Yusuf Ziya Yazgan, adli hâkim Albay Osman Cevdet Erkut, süvari Albay Galib Kaan ve savcı Kâzım Alöç'ten müteşekkil Birinci Sıkı Yönetim mahkemesince verilen karara göre:

Sanıklardan Zeki Velidi Toğan, sabit görülen hükümeti devirmeğe matuf gizli ittifak fiilinden dolayı Türk Ceza Bannununun 171 inci maddesinin 2 nci fıkrasına tevfikân ve takdiri şiddet sebeble 10 sene müddetle ağır hapse mahkûm edilmiş ve 174 üncü madde gereğince 4 sene müddetle Adapazarında ikamete ve — Arkası sahife 3. Sü. 5 te —

Cumhur Başkanımızın Valimize gönderdiği telgraf

Kurslu akşam ilk okullarına devam eden işçi çocukların birinci üç aylık öğretim dönemi sona erdiğinden, kursa devam eden talebeden bir kısmı salı günü Beşiktaş Halkevinde bir müsamerâ vermişti.

Vali ve Belediye Reisi doktor Lûtfi Kırdar, öğrencilerin bu başarısını ve durumunu Cumhurbaşkanımıza bildirmişti.

Sayın Millî Şefimiz, Valimizin telgra-

74031260
1945-11-30-228

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşiv
No 096-84/8

İrkçuların davası bitti

— Baştarafı 1 inci sahifede —

emniyeti umumiye nezareti altına alınmasına, ceza müddetince mahcuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına ve âmme hizmetlerinden müebbeden mahrumiyetine mahkûm olmuştur.

Reha Oğuz Türkkkan, sabit görülen gizli ittifak fiilinden dolayı Türk Ceza Kanununun 117 nci maddesinin 2 nci fıkrasına tevfi kan ve takdiri şiddet sebebiyle 6 sene ağır hapse mahkûm edilmiş, fakat yaşı dolaysile mahkûmiyeti 5 seneye indirilmiş, yanlış propaganda fiilinden dolayı da 10 ay hapsine karar verilmiş ve bu suretle ceman 5 sene 10 ay hapse mahkûm edilmiştir. Türk Ceza Kanununun 173 üncü maddesine tevfi kan iki sene müddetle Diyarbakırda emniyeti umumiye nezareti altında kalmamasına, müebbeden âmme hizmetlerinden mahrumiyetine ve ceza müddeti içinde mahcuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına karar verilmiştir.

Cihad Savaşver ve Nurullah Barıman, aynı gizli ittifak mensublarından oldukları sabit görülmüş ve Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin 2 nci fıkrasına uyarak 4 er sene ağır hapilerine, Cihad Savaşver'in Uşakta, Nurullah Barıman'ın Kırşehirde birer buçuk sene müddetle ikametlerine, emniyeti umumiye nezareti altına alınmalarına ve 4 er sene müddetle âmme hizmetlerinden mahrumiyetlerine karar verilmiştir.

Heybetullah İdil ve Hamza Sadi Özbek, aynı gizli ittifak mensublarından olup cürmün icrasına ve kanunî takibata başlanmazdan evvel bu gizli ittifaktan çekilmiş bulunmaları hasebille Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin son fıkrası mucibince bu fiillerinden dolayı bunlara ceza verilmesine mahal olmadığına karar verilmiştir.

Reha Oğuz Türkkkan ve suç arkadaşları Cihad Savaşver, Nurullah Barıman, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Yusuf Kadıgil, İsmet Rasin Tümtürk, Hamdi Sadi Özbek ve Hikmet Tanyu'nun Bozkurdular gizli yürem teşekkülü ve dolaysile hükümeti devirmeğe matuf gizli ittifak suçları sabit görülmüşse de cürmün icrasına ve kanunî takibata başlanmazdan evvel hepsinin bu gizli ittifaktan çekildikleri ve bu sebeble bu gizli yürem teşekkülünün dağıldığı netice ve kanaatine varıldığından Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin son fıkrası mucibince bu fiillerinden dolayı bunlara ceza verilmesine mahal olmadığına karar verilmiştir.

Fehiman Altan, bu gizli teşekküle kerhen yaptırılan bir yeminle girdiği fakat bundan sonra hiç bir faaliyetlerine iştirak eylemediği ve bahis mevzuu fiili teyid edecek bir harekette bulunmadığı görülerek ve dolaysile kasid unsurunun da mefkudiyeti bakımından beraatine karar verilmiştir.

Necdet Sancar, bir sene iki ay müddetle hapse mahkûm edilmiştir. Alp Arslan Türkiş, 9 ay 10 gün hapse mahkûm edilmiştir.

Fethi Tevetoğlu, siyasi yazı yazmaktan sanıklı olup askerî ceza kanununun 148 inci maddesinin A fıkrasını muhıl bu fiili dolaysile, kanunî ve takdiri şiddet sebebiyle ceman 11 ay 20 gün hapsine karar verilmiştir.

Zeki Velidi Doğan, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Hamdi Sadi Özbek, Hikmet Tanyu, İsmet Rasin Tümtürk, Cihad Savaşver, Nurullah Barıman, yedek tabib önyüzbaşı Hasan Ferid Cansever, Hüseyin Namık Orhun, Şaik Gökbay ve Fazıl Hisarcıklımın Türk ceza kanununun 142 nci maddesini muhıl propaganda fiilleri sabit görülemediğinden beraetlerine karar verilmiştir.

Nihal Adsız; Büyük Millet Meclisinin manevi şahsiyetini alenen tahkir, İstanbulda karısına, kız ve erkek talebelerinden bazılarına yazdığı mektublarda Ankara nümayişlerini âmnenin telâş ve heyecanını mucib olacak şekilde mübalâğalı ve hususî maksada müstenid bir şekilde yayması ve nakletmesi, bu havadis ve haberlerin başkalarına da yayılmasını istemesi Türk ceza kanununun 142 nci maddesini muhıl propaganda fiili ve bu propagandayı ordu mensubları arasında da işlemesi noktasından askerî ceza kanununun 148 inci maddesinin B fıkrası da nazara alınarak Türk ceza kanununun 159, 161, 142, 79, 80 ve 70 inci maddeleri mucibince ceman 4 sene 30 ay 15 gün ağır hapsine ve 3 sene müddetle Adanada ikametle emniyeti umumiye nezareti altına alınmasına, müebbeden âmme hizmetlerinden mahrumiyetine, ceza müddeti içinde mahcuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına karar verilmiştir. Yalnız Nihal Adsız, Ankara nümayişleri kendisi Ankaraya gelmeden evvel oradakilere tarafından hazırlanmış olduğu ve bu nümayişlere iştirak etmemiş bulunduğu gözönünde tutularak bu fiilden beraet etmiştir.

Cebbar Senal ve Cemal Oğuz Öcal, Ankara nümayişçileri fiili dolaysile bu iki sanıklımın bu fiilleri sabit görülmüş olmakla beraber Türk ceza kanununun 161 inci maddesi fiilin tezahürü ve kanunî unsurlar bakımından hiç bir vehile bu fiile uyar görülmemiş ve bilkâis mahkemece varılan netice ve kanaate göre, icra ve tezahür bakımından 3 mart 328 tarihli tecemmüt hakkındaki muvakkat kanunun 6 nci maddesini ihlâl eder bulunmuş olduğundan her iki suçlu da bu madde mucibince ve takdiri şiddet sebebiyle 11 er ay müddetle hapse mahkûm edilmişlerdir.

Said Bilgiç, bu nümayişlere bilfiil iştiraki sabit görülemediğinden beraatine karar verilmiştir.

Zeki Velidi Toganla Hamza Sadi Özbekin Türk ceza kanununun 143 üncü maddesini muhıl fiilleri dolaysile ve askerî usulün 100 inci maddesinin taleb ve sarahati dahilinde bir iddia ve istek olmaması hasebille bu fiilden dolayı bu iki sanık hakkında da ceza tayinine kanunî imkân bulunmadığına karar verilmiştir.

raf
lığı
nın
bir
yor.
nde
keti
kaç
bir
nişe
ge-
hak
gün
Ren
eden
rtık
sına
et-

Avusturya hududuna varmışlardır.

dir. Bu münasebete cereyan eden
(Devamı 3 üncü sayfada)

İrkçılar hakkında dün karar verildi

1945 - 30 - 5261 - 410
Zeki Velidi 10 sene, Reha Oğuz Türkkan 5 sene 5 ay,
Cihat Savaşfer, Nurullah Barıman 4 er sene, Nihal adsız
6,5 sene ağır hapis cezasına çarptırıldılar,
Sanıklardan bir kısmı beraet etti

Bir müddettenberi 1 numaralı sıkı yö
netim mahkemesinde bakılmakta olan,
ırkçılıktan sanık 23 kişinin muhakeme-
si dün sona ermiştir.

Mahkeme heyeti şöyle teşekkül et-
mişti:

Reis Tümgeneral Yusuf Ziya Yaz-
gan, duruşma hâkimi albay Osman Cev-
det Erkun, âza albay Galip Kaan.

Verilen karar göre:

a- Zeki Velidi Togan; Sabit göfülen

hükümeti devirmeye matuf gizli ittifak
fiilinden dolayı 10 sene ağır hapse, 4
sene müddetle Adapazarında ikametle,
emniyeti umumîye nezareti altına alın-
sına, âmme hizmetlerinden müebbeden
mahrumiyetine ve ceza müddeti zarfın-
da mahcuriyeti kanuniye altında bulun-
durulmasına.

(Devamı 7 nci sayfada)

**Foçadan yağ
yüküyorlar İzmirde**

No 059-84/9
Kütüphanesi Arşivi
TDV İSAM

İrkçılar hakkında dün karar verildi

(Baş tarafı 1 inci sayfada)

Reha Oğuz Türkkkan; Sabit görülen gizli itifak ve propaganda fiillerinden 5 sene 5 ay müddetle hapse, 2 sene müddetle Diyarbakırda ikametiyile emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına, âmme hizmetlerinden müebbeden mahrumiyetine.

Aynı gizli ittifak mensuplarından Cihat Savaşferle Nurullah Barımanın 4 er sene hapislerine ve Nurullahın Kırşehirde, Cihadın Uşakta birer buçuk sene ikametleriyle emniyeti umumiye nezareti altına alınmalarına ve 4 er sene âmme hizmetlerinden mahrumiyetine.

Keza aynı gizli ittifak mensuplarından Heybetullah İdil, Hamza Sadı Özbek'in beraetlerine ve:

Reha Oğuz Türkkkanın arkadaşlarından Cihat Savaşfer, Nurullah Barıman, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Yusuf Kadıgil, İsmet Tümtürk, Hamza Sadı Özbek, Hikmet Tanyu'nun Bozkurtçular gizli «Gürem» cemiyetile alâkalarını evvelce kesmiş bulduklarından beraetlerine,

Aynı ittifak mensuplarından Fehiman Altanın da alâkası görülmediğinden beraetine,

Propaganda fiilinden sanklı Necdet Sancar'ın 1 sene 2 ay müddetle hapsine,

Aynı suçtan Alpaslan Türkeşin 9 ay 10 gün müddetle hapsine,

Siyasi yazı yazmaktan tabip yılmaz Fethi Tevetoğlunun 11 ay 20 gün müddetle hapsine,

Zeki Velidi Togan, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Hamza Sadı, Hikmet Tanyu, İsmet Tümtürk, Cihat Savaşfer, Nurullah Barıman, Hasan Ferid Cansever, Hüseyin Namık Arkun, Orhan Faik Gökyay, Fazıl Hisarcıklının propaganda fiillerinden suçları görülmediğinden beraetlerine,

b- Nihal Adsız: Büyük Millet Meclisini, hükümetin manevî şahsiyetini tahkir, nümayiş, teşvik suçlarından ceman 6,5 sene hapis 3 sene Adanada ikametine ve emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına, âmme hizmetlerinden müebbeden mahrumiyetine, ve mahcuriyeti kanuniye altında bulundurulmasına,

Ankara nümayişlerine iştirâk etmekle beraber Cebbar Şenel ve Cemal Oğuz Öcal'ın 3/3/1328 tarihli tecemmuat hakkındaki kanuna uygun grülmesinden beraetlerine ancak propaganda suçlarından 11 er ay müddetle hapislerine,

Bu numayişlere iştiraki sabit olmayan Sait Bilgiçin beraetine karar verilmiştir.

Buna göre suçlulardan Heybetullah Hamza Sadı, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Yusuf Kadıgil, İsmet Tümtürk, Hikmet Tanyu, Hehiman Altan, Hasan Ferid, Hüseyin Namık, Orhan Şaik, Fazıl Hisarcıklı, Sait Bilgiç hiç ceza görmemişlerdir.

İrkçılar hakkında Sıkı yönetim mahkemesi kararını verdi

23 Sanıktan 10 una muhtelif müddetlerle hapis ve sürgün cezaları verildi

Bir müddettenberi bir numaralı sıkı yönetim mahkemesinde rüyet edilmekte olan ırkçılık davası hakkında, Tümgeneral Yusuf Ziya Yazgan'ın Başkanlığında, duruşma hâkimi adli hâkim Albay Osman Cevdet Erkut, âza süvari Albayı Galip Karan ve savcı Kâzım Alöc'ten terekklüp eden hey-

eti hâkime tarafından dün saat on beşte karar tefhim edilmiştir.

Verilen karara göre, yirmi üç sanıktan on üçü beraet etmiş, geri kalan on kişi muhtelif hapis ve sürgün cezalarına mahkûm edilmiştir.

Mahkûm edilenler ve mahkûmiyet miktarları şöyledir:

Zeki Velidi Togan: on sene ağır hapis, dört sene Adapazarında ikamete memuriyet.

Nihal Adsız: Altı buçuk sene on (Sonu Sa. 4 Sü. 1 de)

TDV ISAM

Kütüphanesi Arşivi

1945 nr. 30 - jmb
no 056-84/10

4454-568 m

20-
ek-
014
pa-
ka
ney
ra-
as.
ce-
ru-
nda
onu
hal
ce-
rih
tir.
m
U-
ç-
a-
fe
le
ri-

İrkçılar hakkında Sıkı yönetim mahkemesi kararını verdi

(Baş tarafı 1 içinde)

beş gün hapis, üç sene Adanada ikamet.

Reha Oğuz Türkan: beş sene beş ay hapis, iki sene Diyarbakırda ikamet.

Cihat Savaşfer, Nurullah Barman: dörder sene hapis, Uşak ve Kirsehirde birer buçuk sene ikamet.

Necdet Sancar: bir sene iki ay hapis.

Doktor Yüzbaşı Fethi Tevel: on bir ay yirmi gün hapis.

Cebbar Şener, Cemal Oğuz: on birer ay hapis.

Piyade Üsteğmen Alp Aslan: dokuz ay on gün hapis.

Sanıklar hakkında mahkemenin tam kararı da şöyledir:

Zeki Velidi Toğan:

Sabit görülen hükümeti devirmeye matuf gizli ittifak fiilinden dolayı Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasına tevfikan ve takdiri şiddet sebebiyle on sene ağır hapsine, aynı kanunun yüz yetmiş üçüncü maddesi gereğince dört sene müddetle Adapazarında ikametle emniyeti umumiye nazareti altına alınmasına, 31 inci madde mucibince âmme hizmetlerinden mahrumiyetine, 33 üncü madde mucibince ceza müddeti zarfında mehcuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına,

Reha Oğuz Türkan:

Sabit görülen gizli ittifak fiilinden dolayı Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasına tevfikan ve takdiri şiddet sebebiyle 6 sene ağır hapsine, yaşı dolayısıyla bir sene indirilerek beş sene ağır hapsine, Türk Ceza Kanununun yüz yetmiş üçüncü maddesine tevfikan iki sene müddetle Diyarbakırda ikametle emniyeti umumiye nazareti altına alınmasına, propaganda fiilinden dolayı da Türk Ceza Kanununun 140 inci maddesine tevfikan bir sene hapsine, yaşı dolayısıyla iki ay indirilerek 10 ay hapsine, Türk Ceza Kanununun beşinci maddesi mucibince cezalar tevhit edilerek beş sene beş ay hapsine, müebbeden âmme hizmetlerinden mahrumiyetine, ceza müddeti içinde mehcuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına, aynı gizli ittifak mensuplarından Cihat Savaşfer ve Nurullah Barman'ın sabit görülen ve Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasına uyan bu fiilleri dolayısıyla bu madde ve fıkraya tevfikan dörder sene ağır hapislerine, aynı kanunun 173 üncü maddesi gereğince Cihat Savaşfer'in Uşakta, Nurullah Barman'ın Kirsehirde birer buçuk sene müddetle ikametlerle emniyeti umumiye nazareti altına alınmalarına, aynı kanunun 31 inci maddesine tevfikan dörder sene müddetle âmme hizmetlerinden mahrumiyetine.

Aynı ittifak mensuplarından Heybetullah ve Hamza Sadi Özdirek, cürmün icrasına ve kanuni takibata başlanmazdan evvel bu gizli ittifaktan çekilmiş bulunmaları hasebile Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin son fıkrası mucibince bu fiillerinden dolayı bunlara ceza verilmesine mahal olmadığına;

Reha Oğuz Türkan ve suç arkadaşları Cihat Savaşfer, Nurullah Barman, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Yusuf Kadıgil, İsmet Yasin Tümtürk, Hamza Sadi Özbek, Hikmet Tanyu'nun Bozkurtçular gizli teşekkülü ve dolayısıyla hükümeti devirmeye matuf ve Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasını muhıl gizli ittifak suçları sabit görülmüş ise de cürmün icrasına ve kanuni takibata başlanmazdan evvel hepsinin bu gizli ittifaktan çekildikleri ve bu sebeple bu gizli teşekkülün dağıldığı netice ve kanaatine varıldığından Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin son fıkrası mucibince bu fiillerinden dolayı bunlara ceza verilmesine mahal olmadığına, aynı gizli ittifak mensuplarından Fehiman Altanın bu gizli teşekküle kendisine kerhen yaptırılan bir yemine girdiği, fakat bundan sonra hiç bir faaliyetlerine iştirak etme-

tuplarda Ankara nümayişlerini âmmenin telâş ve heyecanını mucip olacak şekilde mübalâgalı surette ve maksadı mahsusa müstenit havadis ve haberler yayması ve neketmesi ve bu mektuplarla bu havadis ve haberlerin başkalarına da naklini ve yayılmasını istemesi, Türk Ceza Kanununun 142 inci maddesini muhıl propaganda fiili ve bu propagandanın ordu mensupları arasında da işlemesi noktasından askeri ceza Kanununun 148 inci maddesinin B fıkrası da nazara alınarak Türk Ceza Kanununun 159, 161, 142, 79, 70, 80 inci maddelerine tevfikan ceman dört sene (30) ay on beş gün ağır hapsine, üç sene müddetle de Adanada ikametle emniyeti umumiye nazareti altına alınmasına, müebbeden âmme hizmetlerinden mahrumiyetine, ceza müddeti içinde mehcuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına,

Ankara nümayişlerinde Nihal Adsızın bu nümayişi hazırlayanlardan Cemal Oğuz Öcal ve Cebbar Şener ile yakın ilgili bulunduğu sezilmekle beraber bu nümayişlere takaddüm eden kadastro okul toplantısında ve nümayişlerinde ihzari maksadile diğer yüksek okullar talebeleriyle yapılan toplantılarda da bir iştiraki görülmemesine ve bu nümayiş müretteplerinden ve buna iştirak edenlerden Cebbar Şener ve Cemal Oğuz Öcal hakklarında mahkemece varılan netice ve kanaate ve bunlara ait fiilin icra ve tezahür bakımından 3 Mart 1328 tarihli tecemmuat hakkındaki kanunu muvakkatin altıncı maddesine uygun görülmemesine ve kendisinin Ankaraya ilk muvasalatında da kalabalık ve evvelce hazırlanmış bir kütle tarafından karşılanması dolayısıyla bu nümayiş fikirlerinin kendisi daha Ankaraya gelmeden oradakiler tarafından tasarlanmış olduğunun anlaşılması bulunmasına göre, bu nümayişlere bilfiil iştirak etmediğinden dolayı bu fiilden berasetine,

Yine Ankara nümayişleri fiili dolayısıyla sanıklı Cebbar Şener ve Cemal Oğuz Öcal'ın bu fiilleri sabit görülmüş olmakla beraber Türk Ceza Kanununun 161 inci maddesi fiilin tezahürü ve kanunî unsurlar bakımından hiç bir veçhile bu fiile uyar görülmemiş, bilâkis mahkemece varılan netice ve kanaate göre, icra ve tezahür bakımından bu fiil bütün kanunî unsurları ile 3 Mart 1328 tarihli tecemmuat hakkındaki kanunu muvakkatin altıncı maddesini ihlâl eder mahiyette bulunmuş olduğundan her iki suçlunun bu madde mucibince ve takdiri şiddet sebebiyle on birer ay müddetle hapislerine,

Bu nümayişlere bilfiil iştiraki sabit görülmeyen Sait Bilgiç'in berasetine,

Zeki Velidi Doğan ve Hamdi Sadi Özbek Türk Ceza Kanununun 143 üncü maddesini muhıl fiilleri dolayısıyla ve askeri usulün 190 inci maddesi talep ve sarahatı dahilinde bir iddia ve istek olmaması hasebile bu fiilden dolayı da bu sanıklı hakkında ceza tayinine kanuni imkân bulunmadığına karar verilmiştir.

Reha Oğuz Türkan ve suç arkadaşları Cihat Savaşfer, Nurullah Barman, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Yusuf Kadıgil, İsmet Yasin Tümtürk, Hamza Sadi Özbek, Hikmet Tanyu'nun Bozkurtçular gizli teşekkülü ve dolayısıyla hükümeti devirmeye matuf ve Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasını muhıl gizli ittifak suçları sabit görülmüş ise de cürmün icrasına ve kanuni takibata başlanmazdan evvel hepsinin bu gizli ittifaktan çekildikleri ve bu sebeple bu gizli teşekkülün dağıldığı netice ve kanaatine varıldığından Türk Ceza Kanununun 171 inci maddesinin son fıkrası mucibince bu fiillerinden dolayı bunlara ceza verilmesine mahal olmadığına, aynı gizli ittifak mensuplarından Fehiman Altanın bu gizli teşekküle kendisine kerhen yaptırılan bir yemine girdiği, fakat bundan sonra hiç bir faaliyetlerine iştirak etmediği, mevzu bahis yüz yetmiş üçüncü maddesinin ikinci fıkrasındaki fiili teklif edecek bir harekette bulunmadığı görülmekle dolayısıyla taahhüdünün de mehkûdiyeti bakımından berasetine, Türk Ceza Kanununun 142 inci maddesini muhıl propaganda fiilinden sanık Necdet Sancarın bu madde mucibince ve takdiri ve kanuni şiddet sebebiyle neticeten bir sene iki ay müddetle hapsine,

Muvazzaf piyade üsteğmeni Alp Aslan Türkesin Ceza Kanununun 142 inci maddesini muhıl propaganda fiili dolayısıyla kanunî ve takdiri şiddet sebebiyle ceman dokuz ay on gün hapsine,

Siyasî yazı yazmaktan sanık muvazaf tabib yüzbaşı Fethi Tevetoğlunun askeri ceza Kanununun 148 inci maddesinin (A) fıkrasını muhıl bu fiili dolayısıyla ve kanunî ve takdiri şiddet sebepleriyle ceman on bir ay yirmi gün hapsine,

Zeki Velidi Doğan, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Hamza Sadi Özbek, Hikmet Tanyu, İsmet Rasin Tümtürk, Cihat Savaşfer, Nurullah Barman, Yedek tabibi On yüzbaşı Hasan Fert Cansever, Hüseyin Namık Orhun, Orhan Şahin Giray Fazıl Hisarcıklı'nın Türk Ceza Kanununun 142 inci maddesini muhıl propaganda fiilleri sabit görülmemiş den berasetlerine, Nihal Adsız'ın Büyük Millet Meclisinin, hükümetin manevî şahsiyetini ailenen talim, istiklalinde karşına, kız ve erkek talebelerinden bazılarına yazdığı mek-

İrkçuların duruşması dün nihayetlendi

Sanıklardan 8 i mahkûm oldu; 15 i de beraat etti

İrkçilik ve Turancılık gayeleri ile cemiyet kurmak ve memleketin siyaset ve menfaatlerine aykırı faaliyetlerde bulunmak suçlarından duruşmaları yapılmakta bulunan 2 sanığın yargılanması dün 1 numaralı sıkı yönetim mahkemesinde sona ermiştir.

Sanıkların duruşmasına 7 Eylülde başlanılmış ve 66 duruşma yapılmıştır.

Duruşmanın açılışından sonra sanıklar hakkında verilen karar okunmuştur. Bu karara göre Zeki Velidi Toganın sabit görülen hüküme-
(Devamı Sa. 5 Sü. 1 de)



İrkçilik sanıkları dün haklarındaki kararı dinlerler ve Nihal Adıç (önde) ile Zeki Velidi (arkada) karardan sonra cezaevine giderlerken

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-84/11

İrkçilerin duruşması dün nihayetlendi

(Baş tarafı 1 inci sayfa)
ti devirmeye matuf gizli fiilinden dolayı T. C. kanununun 171 inci madde ve takdir siddet sebebiyle 10 sene ağır hapsine ve aynı kanunun 173 üncü maddesi gereğince 4 sene müddetle Adapazarında emniyeti umumiye nezareti altında ikamete; 31 inci maddede mücbince müebbeden âmme hizmetlerinden mahrumiyetine, propaganda fiilinden beraetine.

Reha Oğuz Türkkanın; Sabit görülen gizli ittifak suçundan T. C. kanununun 171 inci maddesinin 2 nci fıkrası gereğince ve takdir siddetindeki yaşı nazarı itibara alınarak suçunun altında biri indirilmek suretiyle 5 sene, aynı kanunun 173 üncü maddesine göre 2 sene müddetle Diyarbakırda emniyeti umumiye nezaret altında ikametine, propaganda fiilinden T. C. K. nun 142 nci maddesine göre ve takdir siddet sebebiyle 1 sene hapsine ve suç tarihindeki yaşı nazarı itibara alınarak 10 ay, T. C. K. nun 70 inci maddesine göre cezalarının birleştirilmesi sebebiyle 5 sene 5 ay hapsine, aynı gizli ittifak mensuplarından Cihat Savaşfer ve Nurullah Barımanın; T. C. K. nun 171 inci maddesinin 2 nci fıkrasına uyan fiilleri dolayısıyla 4 sene ağır hapislerine, Cihat Savaşferin Uşakta Nurullah Barımanın Kurşehirde bir buçuk sene ikametlerine ve 4 sene müddetle âmme hizmetinden mahrumiyetine; Heybetullah İdil ve Hamza Sadi Özbek; cürmün icrasına ve kanuni takibata başlamadan evvel ittifaktan çekilmiş olduklarından beraatlerine.

Reha Oğuz Türkkan, Cihat Savaşfer, Nurullah Barıman, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Hamza, Hikmet tarafından kurulan Bozkurtçular gizli gürem teşekkülü ve dolayısıyla hükümeti devirmeye matuf T. C. K. nun 171 inci maddesinin 2 nci fıkrasını muhıl gizli ittifak suçları sabit ise de cürmün icrasından ve kanuni takibattan evvel cemiyetin dağıldığı anlaşıldığından bu suçlarından dolayı beraatlerine;

Fehlman Altanın; gizli gürem teşkilâtına kerhen yaptırılan bir yeminle girdiği ve hiç bir suretle faaliyette bulunmadığı anlaşılmakla beraatine;

T. C. K. nun 142 nci maddesini muhıl propaganda fiilinden sanıklı Necdet Sancanın; suçu sabit görüldüğünden 1 sene 2 ay hapsine.

Alpaslan Türkes; T. C. K. nun 142 nci maddesini muhıl propaganda fiili sabit görüldüğünden 9 ay 10 gün hapsine.

Siyasi yazı yazmaktan sanıklı tabib yüzbaşı Fethi Tevedoğlunun 148 inci maddesinin a fıkrasını muhıl fiili sabit görüldüğünden 11 ay 20 gün hapsine;

Zeki Velidi Togan, Muzaffer Eriş, Zeki Hikmet Tanyu, Nurullah Barıman, Hasan Ferit Cansever, Hüseyin Namık Orkun, Şalk Gökyay ve Fazıl Hisarcıklının propaganda fiilleri sabit görülmediğinden beraatlerine.

Nihal Adsız; Büyük Millet Meclisini ve hükümetin şahsiyeti maneviyisini alenen tahkir ettiği ve İstanbulda bulunan karısına ve talebelerine yazdığı mektuplarda Ankarada yapılan nümayişleri âmmenin telâhını mücip olacak şekilde yayılmasını istemesi ve T. C. K. nun 142 nci maddesini muhıl propaganda fiilleri ordu mensupları arasında da işlemesi noktasından B fıkrası da nazara alınarak, T. C. K. nun 159, 161, 142, 79, 80 ve 70 inci maddeleri gereğince ceman 4 sene 30 ay 15 gün ağır hapsine, 3 sene müddetle Adanada emniyeti umumiye nezareti altında ikametine ve müebbeden âmme hizmetlerinden mahrumiyetine.

Ankara nümayişlerinde Nihal Adsızın Cemal Oğuz Öcal ve Cebbar Senal ile yakın alakası sezilmekte ise de kâfi delil olmadığından bu suçundan dolayı beraatine.

Yine Ankara nümayişleri dolayısıyla sanıklı Cebbar Senal ve Cemal Öcalın bu fiilleri işlediği sabit olmakla beraber T. C. K. nun 161 inci

maddesi fiilin tezahürü ve kanun unsurları bakımından bu fiile uyar görülmüş, yalnız mahkemeye bu fiil 3 Mart 323 tarihli teemmülat kanununa uyar mahiyette görülmüş olmakla her iki suçunun 11 er ay hapislerine, Bu nümayişlere bilfiil iştiraki görülmiyen Sait Bülginin beraatine.

Zeki Velidi Togan ve Hamza Sadinin T. C. K. nun 143 üncü maddesini muhıl fiilleri dolayısıyla ve askeri usulün 190 nci maddesinin talep ve serahati ile bir iddia ve istek olmaması hasebile bu fiilden dolayı ceza tayinine kanuni imkân bulunmadığından bu suçlarından dolayı beraatlerine karar verilmiştir.

MAHKUM OLANLAR

Zeki Velidi Togan: 10 sene ağır hapis.

Nihal Adsız: 6 sene 6 ay 15 gün.

Reha Oğuz Türkkan: 5 sene 5 ay.

Cihat Savaşfer ve Nurullah Barıman: 4 er sene.

Necdet Sancan: 1 sene 2 ay.

Fethi Tevedoğlu: 11 ay 20 gün.

Cebbar Senal ve Cemal Öcal: 11 er ay.

Alp Aslan Türkes: 9 ay 10 gün.

BERAET EDENLER

Hasan Ferit Cansever,

Fehlman Altan, Heybetullah İdil,

Yusuf Kadıgil, Hamza Sadi Özbek,

Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Rasım

Tümtürk, Hikmet Tanyu, Hüseyin

Namık Orkun, Sait Gökyay ve di-

ğer sanıklar.

1945 ~ 30 ~ 26

N
GAZETESİ

**SURİYE ve LÜBNAN SAN-FRANSİŞKO
KONFERANSINA ÇAĞIRILDI**

Washington, 29(A.A.)— Amerika Hariciye bakanlığının dün bildirdiğine göre, Fransa'nın teklifi üzerine Suriye ve Lübnan San-Fransisko konferansına davet edilmişlerdir.

Teslim Oluyor!

i Irkçılar Hakkında Dün Karar Verildi

r Nihâl Adsız 4 Sene 3 Ay Hapse 3 Yıl Adana 'ya Sürgüne Mahkûm Edildi

**Zeki Veli 10 Yıl, Reha Oğuz 5 Yıl 5 Ay, Cihat Savaşfer,
Nurullah Barıman 4 er Yıl, Alp Arslan 9 Ay 10 Gün, Doktor
Fethi II Ay 20 Gün, Cebbar ve Cemal II er Ay Hapis
Yatacaklar, Diğer Sanıklar Beraat Etti**

İrkçilik tahrikâtı yapmaktan sanık ve tutuk Zeki Velidi, Nihal Adsız, Reha Oğuz ve 23 arkadaşları hakkında bir müddettenberi 1 numaralı Sıkı Yönetim mahkemesinde cereyan eden yargılanma dün öğleden sonra saat 15,30 da sona ermiş, karar, adli yargıç Albay Osman Cevdet Erkund tarafından okunmuştur. Bu karara göre:

Zeki Velidi Togan'ın sabit görülen, hükümeti devirmeye matuf gizli ittifak fiilinden dolayı T. K. 171/22 nci fıkrasına göre 10 yıl ağır hapsine, aynı kanunun 173 üncü maddesi gereğince 4 yıl Adapazarında i-kametle, emniyeti umumiyenin nezaretine alınmasına ve âmme hizmet (Sonu Sa. 5 Sü. 4 te)



Sanıklar kararı beklerle

TDV ISAM
Kütüphanesi Arşivi
No 016-84/12

3 Saat Hürriyet

İrkçılar Hakkında Karar

Baştarafı Birincide

lerinden müebbeden mahrumiyetine, amhkümiyet müddetince mahcuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına mahkeme harcı olan 38 liranın alınmasına.

Reha Oğuz Türkkân'ın gizli ittifaka iştirak fiili sabit olmasından 6 yıl hapsine, bu fiili işlediği zaman 21 yaşını doldurmuş olmasından 6 da 1 i olan 1 yılı indirilerek 5 yıl ağır hapsine, 2 yıl müddetle Diyarbakırda emniyeti umumiyenin nezaretine alınmasına; propaganda yaptığı da sabit olduğundan 1 yıl hapsine, yaşı dolayısıyla 2 ayı indirilerek 10 ay hapsine ve cezaları birleştirilince 5 yıl 5 ay ağır hapsine, âmme hizmetlerinden mahrumiyetine, ceza müddetince mahcuriyeti kanuniye halinde bulunmasına ve mahkeme masrafı olan 38 liranın alınmasına.

Aynı gizli ittifak mensuplarından Cihat Savaşfer ve Nurullah Barıman'ın 4 er yıl ağır hapislerine, Cihat Savaşferin Uşakta, Nurullah Barımanın Kırşehirde 15 yıl ikametlerine 4 er yıl müddetle âmme hizmetlerinden mahrumiyetine, 38 er lira mahkeme

masrafının alınmasına.

Heybetullah İdil ile Hamza Sadi Özbek'in bu fiili yapımları anlaşıldığından ceza verilmesine mahal olmadığına;

Reha Oğuz Türkkân, Cihat Savaşfer, Nurullah Barıman, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Yusuf Kadıgil, Hikmet Tanyu, İsmet Tümtürk'ün Bozkurtçular gizli Gürem teşekkülü ve dolayısıyla hükümeti devirmeye matuf, gizli ittifaktan suçları sabit görülmüş ise de, hepsinin daha evvel çekildikleri ve cemiyetin dağılması sebebiyle beraatlerine;

Fehiman Altan'ın bu gizli gürem teşekkülüne kendisine kerkhen yaptırılan bir yeminle girdiği, fakat bundan sonra bir faaliyete iştirak etmediğinden beraatine;

Propaganda fiilinden suçlu Nejdet Sancar'ın 1 yıl 2 ay müddetle hapsine ve 22 liranın alınmasına;

Muvazzaf piyade üstteğmen Alparslan Türkes'in propaganda fiilinden dolayı 9 ay 10 gün hapsine;

Sivasi vazı yazmaktan sanık muvazzaf yüzbaşı Dr. Fethi Te-

vetoğlu'nun 11 ay 20 gün hapsine;

Zeki Velidî Togan, Muzaffer Eriş, Zeki Özgür, Hamza Sadi Özbek, Hikmet Tanyu, İsmet Rasin Tümtürk, Cihat Savaşfer Nurullah Barıman, yedek tabib yüzbaşı Hasan Ferit Cansever Hüseyin Namık Orkun, Orhan Şaik Gökyay ve Fazıl Hisarcıklı'nın propaganda yaptıkları sabit görülmediğinden beraatlerine;

Nihal Adsız'ın B.M.M. ve hükümetin mânevi şahsiyetini tahkiri, İstanbulda kırıma, kız ve erkek talebelerine gönderdiği mektuplarda, âmmenin telâşını mucip olacak şekilde, yapılan nümayişlerin yayılmasını istemesi, propaganda fiili ve bunun ordu mensupları arasında yapılması noktasından askerî ceza kanununun 148 inci maddesinin B fıkrası da nazarı dikkata alınarak Türk Ceza kanununun 159, 161, 142, 79, 80 ve 70 inci maddeleri mucibince cem'an 4 yıl 30 ay 15 gün ağır hapsine, Türk ceza kanununun 173 üncü maddesine tevfiğin 3 yıl Adanada emniyeti umumiyeye nezareti altına alınması, müebbeden âmme hizmet-

bir
lma
som
siyl
kor
dis
dive etti.

lerinden mahrumiyetine; ceza müddeti içinde mahcuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına;

Cemal Oguz Öcal ve Cebbar Şenel'le münasebetleri sezilmekle beraber Ankara nümayişlerinde ve daha evvel diğer okullar talebesiyle yapılan nümayişlerde Cebbar ve Cemalin hareketleri mahkemece varılan netice ve kanaat bunların fiillerinin 3 mart 1328 tecemmuat hakkındaki kanunu muvakkatin 6 ncı maddesine uygun görüldüğünden 11 er ay müddetle hapislerine, bu nümayişlerde bilfiil iştiraki görülmeyen Sait Bilgiçin beraatine;

Zeki Velidî ve Hamza Özbek'in Türk Ceza Kanununun 143 üncü maddesine muhil fiilleri dolayısıyla ve askerî usulün 190 ncı maddesindeki talep dahilinde bir iddia ve istek olmaması sebebiyle bu fiillerinden dolayı ceza tayinine kanunî imkân bulunmadığına temyizi kabil olmak üzere ve sanıklardan hepsi mevkuf bulduklarından mahkûmların mevkufiyet müddetlerinin cezalarına sayılmasına karar verilmiştir.

ÇARŞAMBA
18
NİSAN
1945
5 kuruş

C.H.P. ULUS MÜESSESİ
Çankırı Caddesi Ankara
Telgraf adresi ULUS Ankara
Başyazarlık 1871
Müessese Müdürlüğü 1144
Yazı İşleri Müdürlüğü 1063
Yazı İşleri Müdürlüğü 1062
Muhasebe, İşletme Şefli-
ği, İlan ve Abone İşleri 1064

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 096-24/13

ULUS
* ADIMI

Ankara, 17 Nisan 1945.

İLK ÖĞRETİMİN

YENİ YILI

Yazan:

CUMHURBAŞKANI
İSMET İNÖNÜ

Bugün ilk öğretimin birinci sınıflarında hepsi 403.957 öğrenci okuyor. Bu rakam geçen yıldan 147.800 kadar fazladır. İkinci sınıfta okuyanlar 213.000, üçüncü sınıfta 163.000, dördüncü sınıfta 156.000, beşinci sınıfta 112.145 dir. Beşinci sınıfın geçen seneden fazlalığı 20.300 dür. Köylerde 1944 te yeniden açılmış olan ilkokullar, evvelce de söylediğimiz gibi, binden fazladır. Köy Enstitülerinden çıkan yeni öğretmenler feyizli işlerine başlamışlar ve kanuna göre kendilerine temin edilen evler ve tarlalarla hayatlarını kurmağa çalışmışlar ve işliklerini açmışlardır. Geçen yıl kararlaştırılan program, yalnız dört il eksik olmak üzere gerçekleştirilmiştir. Bu dört ilden Kars iline, geçen yıl, 80 ilkokul gibi, büyük bir rakam düşmüştü. Yapı mevsiminin bu ilimizde dar olması da göz önüne alınrsa, Kars'ın, ilk yılında, gücünün üstünde bir ödevle karşılaştığı düşünülebilir. Eksiklerin, yeni yıl programıyla beraber, tamamlanacağını ümit etmek isterim. Eksiklerden biri de, Adana'dır. Adana'nın geri kalmasını anlamak güçtür. Ancak, Adana ilinin geri kalmağı kavramış olarak yeni bir hamle ile çalıştığını işitiyorum. Yeni programla beraber, bu yıl Adana'da eksiklik kalmamasını bekliyorum. Antalya, kendisine verilen ilkokul plânlarından daha büyük okullar tasarlamıştı. Bunun neticesi olarak, işlerini vaktinde yetiştiremedi. Fakat, onun da yeni çalışmalarından ümitliyim. En geride olan ve İkinci Umumi Müfettişliğimizin merkezi bulunan Edirne'de işler eksik kaldı. Tamamlanmak için yeni bir gayret ve hamle işareti de görmüyorum. Bu sözlerim, ümit ederim ki, uyarmak için tesirli olacaktır. İlk öğretimdeki eksik çalışmalara karşı nihayet usanıp kayıtsız kalacağımızı sanmak yanlış hesaptır. Bu dört ili söyledikten sonra, diğer illere, geçen yıl için teşekkürlerimi söylemeğe mecburum. Kaymakamlar, hemen genel olarak, canla başla çalışmışlar ve iki üç ay içinde imkânsız şeyleri başarmışlardır. Valilerde ve kaymakamlarda gördüğüm bu gayret, yalnız ilk öğretim için değil, memleketin her işi için bana kuvvetli ümit kaynağı olmuştur. Yeni yıl için himmetlerinin meyvelerini güvenle bekliyorum. Geçen yıl köylülerimizin kendi okullarını yapmak için harcadıkları candan emekleri iftiharla takibettim. Köylü vatandaşlarımız, köy kalkınmasının başında ilk öğretimi şart gördüğümüzü, benim gibi anlamışlardır. Dar şartları yenmek için, kadın erkek köylü vatandaşlarımız, çok yerde bütün varlıklarını ortaya koymuşlar, kadın erkek köy okullarında çalışmışlardır. Bu emeklerinden dolayı, vatandaşlarımızı sevinerek ne kadar övsem, minnetlerimi yeter derecede söylemiş olamam. Köylerimizin, gerek kültür, gerek geçim bakımından ileri ve yüksek dereceye çıkmaları, vatan istikbali için, benim temel ümidimdir. Bu uygun anlayışı onlarda göttükçe artar bulursam, bu emeklerimizi sandığından çok çabuk bir zamanda müspet olarak netice lendireceğimize kesin olarak inanabilirim.

Geçen yıl memlekette 258 bölge okulu açıldı. İşlikleri ve programları ile, bir küçük teknik okulun yerini tutan bölge okullarına verdiği önemden ve elde ettiği başarıdan dolayı, İlk Öğretim Umum Müdürü Hakkı Tonguç'a teşekkür borçluyum. 1945 yılı programında yeni bölge okulları 370 kadardır. Bunların da yapıları yapılmasını, işliklerinin kurulmasını, teknik öğretim vasıtalarının verilmesini, yakın ilgiyle bekliyorum. Bu yıl, köy enstitülerinden 2150 öğretmen, 275 gezici sağlık memuru çıkacağını tahmin ediyorum. Bunların verilecekleri, en az 2300 köyde yeniden okullar, öğretmen evleri, işlikler yapmak ve onların ihtiyaçlarını karşılayacak kadar arazi vermek icap ediyor. Bu işlerin tam



timin temelleşmesi için başlıca şarttır. Tecrübeli vali arkadaşlarımız ve ateşli genç kaymakamlarımız, bu noktayı daima göz önünde tutmalıdır.

Devam meselesi, daimi meselemizdir. En başta yazdığım rakamlar, ilkokulların sınıfları arasındaki farkı açık olarak gösteriyor. Bu farklar, daha ziyade geçen yılların çalışma şeklinin neticesidir. Bu sene yeni gayretlerimizin verimlerini, rakamlarla daha iyi göreceğiz. Beşinci sınıftan bu sene çıkacakların sayısı ile, gelecek yılın her sınıf mevcudu, devam işinde ne kadar müspet netice alabildiğimizi memleket gösterecektir. Bir daha ısrar ediyorum ki, bütün emeklerimiz, ancak devam meselesini hal - letmekte gösterebileceğimiz başarıya bağlıdır. Bu derdi köklü olarak halletmedikçe, ana davayı çözmek yolunda göze çarpacak bir ilerleyiş elde edemeyiz. Gene ısrarla söylerim ki, devam meselesinin çözülmesi, birinci derecede telkin tedbirleriyle olur. Çocuklarını devam ettirmeyen, öğretimi yarıda bıraktıran kayıtsızlara karşı kanunun bütün kovuşturmaları ihmal edilmemelidir. Fakat asıl neticeyi, ihmâli ortalarda anlatmak ve yorulmadan, bıkmadan, tekrar tekrar anlatmakla elde edebiliriz. Bir de, devamsızlık, herhangi bir köyün ilkokulunda başlar başlamaz, hemen farkedilmelidir ki, o seneyi ve o sınıfı kaybetmeden tedbir almamız mümkün olsun. Kız çocuklarımızın devamı işi özel bir dikkat ister. Yeni Türk cemiyetinin gür serpilisi için kız çocuklarımızın iyi yetişmesi, temel mesele olduğunu bir an unutmamalıyız.

Köylerde, ilk öğretimin 1945 hamlesi için gördüklerim ve düşündüklerim bunlardır. Enstitülerin mezun verdikleri ikinci yılda programın gerçekleşmesine büyük değer veriyorum. Binlerce okulları bir senede vücuda getirmek gibi, büyük bir ehliyeti harp içinde gösterebilmekle, memleketin geleceği için milletimizin güveni ne kadar temelli, ve vatandaşlarımızın iradesi ne kadar sarsılmaz olduğunu ispat etmiş olacaktır. Vatandaşlar, serbest işte olanlar ve resmi

borçuyum. 1945 yılı programında yeni bölge okulları 370 kadardır. Bunların da yapıları yapılmasını, işliklerinin kurulmasını, teknik öğretim vasıtalarının verilmesini, yakın ilgiyle bekliyorum. Bu yıl, köy enstitülerinden 2150 öğretmen, 275 gezici sağlık memuru çıkacağını tahmin ediyoruz. Bunların verilecekleri, en az 2300 köyde yeniden okullar, öğretmen evleri, işlikler yapmak ve onların ihtiyaçlarını karşılayacak kadar arazi vermek icap ediyor. Bu işlerin tam vaktinde bitirilmesi, illerin çalışma programlarını şimdiden kesin olarak hazırlamış olmalarına bağlıdır. Yamı işlerini kolaylaştıracak ve hızlandıracak tedbirler, şimdiden alınmalıdır. Geçen yıl gibi, mevsim sonunda sıkışık kalmaktan sakınmalıyız. Yapı malzemesi tedarikinde, hususiyetle ormanlardan kanun hükümlerine göre alınması gereken kerestenin verilmesinde. Orman Umum Müdürlüğünün yakından ilgilenmeğe devam etmesi gerektir. Gene en mühim iş, yapılar için ehliyetli ustaların vaktiyle bulunmasıdır. Köy Enstitülerinin yapı takımlarının çok faydalı olduğu, geçen yıl tecrübe olunmuştur. Bu sene enstitülerin bu yapı takımlarını daha geniş sahaya ve daha geniş ölçüde vereceklerini ümit ediyorum. Millî Eğitim ve Ticaret Bakanları, en az sayıda olsun, kamyon veya kamyonet tedarik etmeğe önem vereceklerdir. Her işin başı, idare âmirlerinin yapı yerlerini, sık sık, gözleriyle görmeleridir. Gerek yapıda, gerek ilk öğretimin her mevsimde teftişinde kolay vasıta, motörlü olanlardır. Hâlin güçlükleri malûm olmakla beraber, iller, bu noktayı daima göz önünde tutarak, vasıtaları her fırsatta sağlamağa çalışmalıdırlar. Geçen yıl olduğu gibi, önümüzdeki senelerde de köylerde ve bucaklarda iş verine, özür bulan bir çok marifetlilere rastgelinecektir. Bunların savsatmalarına, yerinde görmeğe yetişerek, kesin bir surette sed çekmek lâzımdır. Köy okullarını, köylülerle beraber elbirliğiyle çalışarak yapmak yerine, müteahhitlerle yapmağa çalışmak, çok masraflı ve zamanlı uzun yola düşmek demektir. Köy okulları kanununun ruhundan ve usulünden, hiçbir sebeple, ayrılmamağa çalışmalıyız.

Enstitülerden çıkanların evleri, vasıtaları ve tarlaları gibi, yeni hayatlarını kuracak düzenin sağlanmasına birinci derecede ehemmiyet vermeliyiz. Güç işlerine başlarken, yeni köy öğretmen neslimizin bütün idare cihazından en sık ve en kolaylaştırmacı ilgiyi görmesi, ilk öğre-

Köylerde, ilk öğretimin 1945 hamlesi için gördüklerim ve düşündüklerim bunlardır. Enstitülerin mezun verdikleri ikinci yılda programın gerçekleşmesine büyük değer veriyorum. Binlerce okulları bir sene içinde vücuda getirmek gibi, büyük bir ehliyeti harp içinde gösterebilmekle, memleketin geleceği için milletimizin güveni ne kadar temelli, ve vatandaşlarımızın iradesi ne kadar sarsılmaz olduğunu ispat etmiş olacağız. Vatandaşlar, serbest işte olanlar ve resmî iş başında bulunanlar, hepimiz, çetin ve yeni bir imtihan vermek ödeviyle karşı karşıyayız. Gözümüzü kırpmadan, 1945 ödevlerini tamamiyle yerine getirmek kararında olmalıyız.

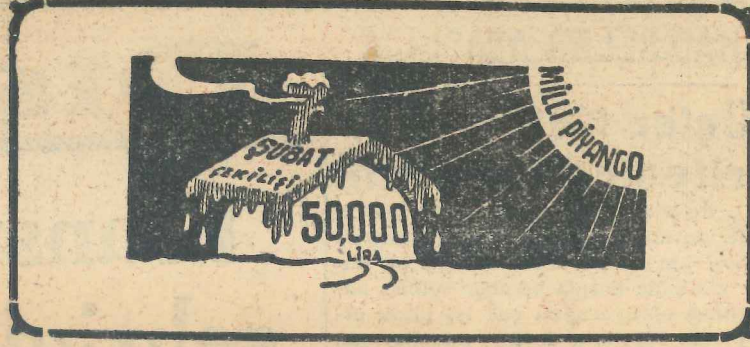
Şehir ve kasabalardaki ilk öğretim için büyük merkezlerimizde çok feyizli çalışmalar olmuştur. İstanbul, bunların başında gelir. Geçen sene de söylediğim gibi, şehirlerde ilkokul eksiklerinin tamamlanması için yeni bir kanun düşünülüyor. Bir taraftan, bu kanunun tatbiki kabili olan iyi bir şekilde çıkması işini sorumlu makamlar hazırlarken, öte taraftan, iller ve merkezler de, kendi ellerinde olan çareleri durmadan uygulamaya çalışmalıdırlar.

Vatandaşlarımız!

İlk öğretimi, büyük kütleyi maddi ve manevi alanda kaldırıp yükseltecek ana tedbir sayıyorum. Yirminci asrın ileri ve kudretli bir milleti olabilmek için, ilk öğretim, çözeceğimiz ilk meseledir. Hür vatandaşlığın bütün feyizlerini, hususî ve resmî millet hayatında göstermek, şuurlu ve müstakil bir millet olarak içerden ve dışardan çıkacak bütün fırtınalara imanla göğüs germek, her şeyden evvel hiç olmazsa ilk öğretim tamamlığı ile sağlanabilir. İlk öğretimi olmayan memlekette, orta çağ idaresi, bütün şekilleriyle devam eder. Resmî kanunlar, ne derlerse desinler, ne haklar vatandaşlara tanımırsa tanınır, hiç olmazsa ilk öğretim derecesinde bilgi olmazsa, haklar ve vazifeler canlanmaz, gönüllere ve yüreklere sinip yerleşmez. Bilmiyen, siyasî veya ekonomik kudret sahiplerinin elinde, orta çağda olduğu gibi, kötü hayatı sürer. Asıl acıklı olan taraf da, bilmiyen, kendi düşkün ve köle hayatına karşı duygusuz ve kayıtsız kalır. Hür vatandaşlardan birleşik bir millet olmanın çarelerinin başında, ilk öğretim çaresi vardır. Davayı, bu kadar geniş ve derin mahiyetiyle görmeliyiz. İlk öğretim davası, insan olmak, millet olmak davasıdır. Hepimiz, dava yolunda, bu gözle bu

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi

No 056-84/14



Sene: 36 — Sayı: 4454 — 513 Her yerde fiyatı (10) kuruştur.

IRKÇILARIN DURUŞMASI

Dün suçlular hakkın- da iddianame okundu

**Savcı, ırkçılık ve Turancılık tahrikçile-
rinin bütün gizli faaliyetlerini anlattı ve
suçluların cezalandırılmalarını istedi**

İrkçılık iddiasile gizli bir cemiyet kurmak ve bir takım hülyalarla hükümeti devirmek zihniyetile hareket etmekten suçlu bulunan ve Örfi İdare Komutanlığınca tevkif edilmiş olan yirmi üç suçlunun muhakemesi, Eylülün yedisinden beri, bir numaralı Örfi İdare Mahkemesinde devam etmekte idi.

Mahkeme reisi Tümgeneral Yusuf Ziya Yazgan, Duruşma Hâkimi Albay Osman Cevdet Erkut, Aza süvari Albay Galip Karan ve Müddeiumumi Adli Hâkim Kâzım Alöç her hafta üç gün mahkemeye devam etmek suretile adetçe çok olan suçluların istievabını
(Sonu Sa: 6 Sü 1 de)